

Møte tirsdag den 17. juni 2008 kl. 10

President: Inge Lønning

Dagsorden (nr. 14):

1. Referat
2. Odelstingets vedtak til lov om endringer i sameloven (Besl. O. nr. 89 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 73 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 43 (2007-2008))
3. Odelstingets vedtak til lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) (Besl. O. nr. 90 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 68 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 44 (2007-2008))
4. Odelstingets vedtak til lov om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv. (felles ekteskapslov for heterofile og homofile par) (Besl. O. nr. 91 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 63 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 33 (2007-2008))
5. Odelstingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven (svangerskaps- og foreldrepenger med 100 prosent dekning for selvstendig næringsdrivende) (Besl. O. nr. 92 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 61 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 51 (2007-2008))
6. Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven mv. (overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse) (Besl. O. nr. 93 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 52 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 34 (2007-2008))
7. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev m.v. og enkelte andre lover (Besl. O. nr. 94 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 53 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 37 (2007-2008))
8. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS) (Besl. O. nr. 95 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 65 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 38 (2007-2008))
9. Odelstingets vedtak til lov om pågrepelse og overlevering mellom de nordiske stater på grunn av straffbare forhold (lov om nordisk arrestordre) (Besl. O. nr. 96 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 66 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 39 (2007-2008))
10. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler m.m. (Besl. O. nr. 97 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 56 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 41 (2007-2008))
11. Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven (DNA-etterforskningsregister) (Besl. O. nr. 98 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 54 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 42 (2007-2008))
12. Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (Besl. O. nr. 99 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 60 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 49 (2007-2008))
13. Odelstingets vedtak til lov om endringer i barnehage-loven (rett til plass i barnehage) (Besl. O. nr. 100 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 69 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 52 (2007-2008))

14. Odelstingets vedtak til lov om endringer i opplæringslova (Besl. O. nr. 101 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 72 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 54 (2007-2008))

Valg av settepresident

Presidenten: Presidenten vil foreslå at det velges en settepresident for Lagtingets møte i dag – og anser det som vedtatt.

Presidenten vil foreslå Øyvind Halleraker. – Andre forslag foreligger ikke, og Øyvind Halleraker anses enstemmig valgt som settepresident for dagens møte. Jeg ber ham om å overta presidentplassen.

Øyvind Halleraker overtok her presidentplassen.

Sak nr. 1 [10:02:58]

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Sak nr. 2 [10:03:03]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i sameloven (Besl. O. nr. 89 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 73 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 43 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget. Lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 3 [10:03:32]

Odelstingets vedtak til lov om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne (diskriminerings- og tilgjengelighetsloven) (Besl. O. nr. 90 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 68 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 44 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget. Lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 4 [10:04:04]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i ekteskapsloven, barnelova, adopsjonsloven, bioteknologiloven mv. (felles ekteskapslov for heterofile og homofile par) (Besl. O. nr. 91 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 63 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 33 (2007-2008))

Presidenten: Presidenten vil i utgangspunktet ikke foreslå å legge begrensninger på debatt og replikkordskifte, slik det er mulig i henhold til § 35 i forretningsordenen, men vil vurdere dette underveis og eventuelt foreslå begrensninger. Paragraf 36 i forretningsordenen er uansett gjeldende.

Espen Johnsen har bedt om ordet.

Espen Johnsen (A) [10:05:06]: Etter kapittel 6 § 37 i forretningsordenen ønsker eg å fremme forslag om følgende avgrensning i taletida:

Taletida blir avgrensa til 10 minutt for første innlegg og 3 minutt for andre innlegg, og det blir gitt høve til inntil fem replikkar etter hovudtalspersonen for kvart parti og inntil fem replikkar etter medlemmer av Regjeringa.

Presidenten: Bjørn Jacobsen har bedt om ordet.

Bjørn Jacobsen (SV) [10:05:32]: Eg har berre eit enkelt og greitt spørsmål. Vil det bli ringt til votering?

Presidenten: Det er et godt spørsmål. Vi har jo et ringesystem, så det må vi greie å få til.

Presidenten har da mottatt det forslaget som er referert, og finner det i henhold til forretningsordenen riktig å sette det under votering.

Forslaget fra Espen Johnsen er undertegnet av flere enn ti representanter, slik det foreskrives i forretningsordenen.

Votering:

Forslaget fra Espen Johnsen ble bifalt med 22 mot 17 stemmer.

Presidenten: Debattopplegget blir da slik: Taletida begrenses oppad til 10 minutter for første innlegg og 3 minutter for andre innlegg, og det gis adgang til inntil fem replikker etter hvert partis hovedtalsperson og inntil fem replikker etter medlemmer av Regjeringen.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:08:04]: Odelstinget gjorde onsdag 11. juni et historisk vedtak om innføring av felles ekteskapslov. I dag skal loven behandles også her i Lagtinget, som jo har tradisjon for først og fremst å ha debatt i de store prinsipielle sakene.

Dette er ei stor sak, og det har vært omfattende debatt om loven og de enkelte forslagene til den. Det er forståelig. Det er århundrers tradisjoner og derav innarbeidede holdninger som blir utfordret. Mange av oss som i dag gleder oss over den nye loven, har også underveis jobbet med både tanker og følelser rundt disse spørsmålene. Men det er for meg, som jeg tror det er for mange andre, slik at jeg tenker at skal verden bli et bedre sted, må holdninger og tradisjoner hele tiden prøves mot politisk, intellektuell og etisk refleksjon. Innarbeidede oppfatninger brytes når selve livet kommer tett på og stirrer oss i hvitøyet, når vi møter mennesker som i kraft av hvem de er, viser oss

andre virkeligheter enn dem vi har maktet å se så langt.

Det som har preget mitt syn i denne saka, er både møte med enkeltmennesker og det at jeg tilhører et samfunn som særlig de siste 30–40 år har forstått at kamp for likestilling og likeverd er en av vår tids store utfordringer. I det lyset er homofile og lesbiske en gruppe mennesker som samfunnet har behandlet særdeles dårlig. Vi kan vel knapt forestille oss den smerte og den skam mange mennesker har hatt på veien fram mot åpenhet om sin legning. Det er nesten utrolig å tenke på at mannlig homofili var straffbart i 1972, at homofil legning var definert som en sykdom fram til 1982, og at partnerskapsloven først kom i 1993. Samtidig er det viktig å se at disse årstallene representerer viktige milepæler i prosessen for full aksept av homofile og lesbisk liv.

Og da er jeg ved et av mine hovedpoeng. Det vi utfordres på i dag, er dette: Er vi rede til å anerkjenne homofile og lesbisk liv – også kjærlighetsliv – som like vakkert, like vanskelig og like verdig som heterofilt liv og samliv? Er vi rede til å si at det ikke lenger skal være rangering av mennesker i dette landet, og at vi derfor ikke skal sortere folk etter seksuell legning? Dersom vi er rede til det, må det være slik at alle voksne mennesker skal ha rett til å inngå ekteskap, dersom de ønsker dette som ramme for sitt parforhold. Dersom vi sier nei til dette, innebærer det at vi ikke gir slik aksept. Det er umulig delvis å akseptere homofil og lesbisk kjærlighet. Delvis aksept er en rangering og i realiteten en avvisning.

Så har mange hevdet at det ikke er diskriminering å ha én lovgivning for heterofile gjennom ekteskapsinstituttet og én for homofile og lesbiske gjennom partnerskapsloven. Selvfølgelig er det diskriminering; ordet «diskriminering» betyr forskjellsbehandling. Så hender det av og til at vi ønsker positivt å diskriminere enkelte grupper for derigjennom å oppnå større likestilling for disse. Men jeg kan ikke med min beste vilje se at dette skulle være behovet her.

Den store majoritet av heterofile mennesker trenger neppe ekteskapets positive diskriminering. Det er vel ingen som i fullt alvor kan hevde at ekteskapet blir mindre verdt for heterofile fordi homofile og lesbiske får tilgang til det? Det må vel tvert imot være ønskelig at så mange som mulig kan få ha den beste ordning som ramme for sitt samliv. Og for veldig mange er det ekteskapet.

Så er det sagt at forskjellen mellom heterofile forhold og homofile/lesbiske forhold er at den ekteskapelige ramme skal verne om mor-far-barn-relasjonen, og at partnerskapsloven således er bedre egnet for homofile og lesbiske par. Det er en logikk som ikke holder dersom den blir prøvd. For det første er det mange heterofile par som ikke kan få eller vil ha barn. Mange heterofile ekteskap blir også inngått på et tidspunkt i livet da det for paret verken er ønskelig eller mulig å få barn. Samtidig er det mange homofile og lesbiske som har barn, og som kommer til å få barn. Da må disse barna ha de beste rammene rundt sin tilværelse. For mange vil det være ekteskapet.

Det er flere som i denne debatten har framholdt betydningen av det biologiske prinsipp: det at barn så langt det er mulig, skal vite om og kjenne sitt biologiske opphav. Det er ikke vanskelig å si seg enig i et slikt utgangspunkt.

Samtidig har jeg kjent på en veldig sterk uro over den til tider brutale retorikken man har benyttet i denne sammenheng. Her er vi nemlig inne på veldig skjøre og sårbare mellommenneskelige relasjoner. Båndet mellom biologiske foreldre og barn angår oss alle sterkt og har mange sider som vi gjennom ulike politiske vedtak berører. Og vi må alltid vite at veldig mange barn ikke lever i nær kontakt med biologiske foreldre – og det går på tvers av spørsmålet om foreldrenes legning. Barn som er blitt adoptert fra fjerne strøk, vil i veldig mange tilfeller aldri kunne finne sitt biologiske opphav. Og det finnes barn som er blitt til i heterofile ekteskap der assistert befruktning med anonym donor har vært benyttet, før loven ble endret i 2005. Argumentene mot å åpne for assistert befruktning for lesbiske par begrunnet i at barnet ikke får vite om biologisk far før fylte 18 år, er med andre ord merkelig, all den tid dette resonnementet naturlig nok også gjelder for heterofile par når samme metode benyttes.

Spørsmålet om biologiske bånd mellom foreldre og barn reiser problemstillinger som må håndteres på mange lovområder når det gjelder alle slags familiekonstellasjoner. Det gjelder også i den andre enden av skalaen, når f.eks. barn som har vært under omsorg av barnevernet, som voksen står fram og klandrer offentligheten: Hvorfor ble vi ikke tatt før? Hvorfor måtte vi leve med foreldre som ikke var i stand til å ta vare på oss?

Spørsmål knyttet til biologiske bånd mellom foreldre og barn må derfor håndteres med klokskap. Mitt poeng er at vi skal være varsomme med å utbasunere hva som er de optimale oppvekstforholdene for ethvert menneske. Vi må som samfunn ta vare på barn i alle slags familier. Og det kan vi gjøre samtidig som vi har en politikk som legger opp til at både menn og kvinner kan være til stede i barns liv – i heim og familie, i nabolag, i barnehage, i fritid og på skole.

Mitt syn i denne saka har flere utgangspunkt: et politisk ståsted der likeverd, likestilling og kamp mot undertrykking er fundamentet, samtidig som jeg er forpliktet av en humanistisk og kristen arv jeg bekjenner meg til. Som medlem av statskirka og som et menneske som ofte føler at jeg trenger den nåden som ligger i Det nye testamentets budskap, er det min oppgave å reagere når urett og fordømmelse rammer andre. Og jeg veit at mange homofile og lesbiske har levd sine liv i sorg fordi det ikke var takhøyde nok i den kirka de så inderlig gjerne ville tilhøre. Jeg er derfor glad for at jeg hører til i et bispedømme, Nord-Hålogaland, hvor både biskopen og mange prester holder fram at Jesu kjærlighetsbudskap kaller Kirka til ydmykhet og aksept i forhold til menneskers liv, også når det framstår som annerledes.

Jeg synes sokneprest Leif Bremer i Tromsø formulerer det så fint i en artikkel som stod i avisa Nordlys for en tid tilbake:

«Vår kristne tradisjon gir mange lese måter av hvordan vi skal forstå skaperverket, livet og døden og vår måte å være til på som et tegn på skapelse, som Guds vilje.»

Og videre:

«For den fjerne Gud er alle like og dermed like ver-

dige, men for den Gud som kommer nær er alle forskjellige – og til sammen et uttrykk for Guds fargerike skaperverk.»

Det er denne kirka jeg vil bekjenne meg til, det er denne kirka jeg håper vil åpne dørene og alle Kirkas sakramenter for det mangfoldet som lesbiske og homofile utgjør – Guds fargerike skaperverk, som sokneprest Leif Bremer uttrykker det.

Jeg vil avslutte med en historie som går 45 år tilbake i tida.

En ettermiddag kom en mann, en bekjent, på besøk til mine foreldre – en mann vi ungene hadde hørt var litt «sånn», til tross for at han var gift. Den ettermiddagen begynte en mann å fortelle om sitt liv, om det forferdelige og uenevnelige han strevde så hardt med. Han hadde prøvd alt – blitt en kristen, lest Bibelen og tryglet Vårherre om å ta denne byrden fra ham. Han hadde falt fra, giftet seg – og slått seg på flaska. Men ingenting hjalp. Og jeg var 12 år gammel og satt sammen med mine foreldre og hørte et sterkt menneskelig vitnesbyrd som fra da av endret mitt syn på hva det vil si å være «sånn», og som gav meg en begynnende innsikt i hva det innebærer å bli sett på som annerledes, når denne annerledesheten blir vurdert som dårlig og mindreverdige.

For et par uker siden satt jeg sammen med mora mi og pratet om alt som har skjedd på dette området i alle de åra som har gått siden den gangen. Og mora mi, som er 91 år, sa det slik: Jeg har levd et langt og godt liv med én og samme mann, og de fleste ser på det som det normale liv. Men vi er ikke kommet til verden for å sette oss på vår høye hest og si at det som er det rette livet for meg, skal vær så god være det rette livet for deg. Vi har en stor oppgave i livet, sa mamma, vi skal behandle våre medmennesker med godhet og respekt – det er det eneste jeg er sikker på.

Derfor håper jeg at jeg i dag kan gå ut av lagtingssalen og ringe til mamma på Senja og si at i dag har Lagtinget sluttet seg til Odelstingets historiske vedtak 11. juni 2008 om å innføre felles ekteskapslov.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inge Lønning (H) [10:18:23]: Jeg har ikke noe behov for å polemisere mot noe av det taleren sa, for jeg deler de fleste av hennes generelle synspunkter og tilnærminger. Det er derfor jeg kommer til å stemme imot alle de lovendringsforslagene som er fremsatt. Jeg kan nemlig ikke se noen sammenheng mellom disse generelle synspunktene og de forslagene til konkret lovgivning, som ikke berører én lov, men fire forskjellige lover. Det dreier seg nemlig ikke om ekteskapsloven alene.

Det henvises i forarbeidene til at der finnes fem andre land som har en felles ekteskapslov. Det er riktig, men ingen av disse fem parlamentene har fått seg forelagt en pakkeløsning som ligner på den Stortinget har fått seg forelagt. Etter mitt skjønn er det ingen nødvendig verken tankemessig eller annen sammenheng mellom de fire forskjellige lovendringene som er foreslått.

Derfor er mitt spørsmål til representanten Knutsen: Ser

hun en nødvendig sammenheng mellom disse fire lovendringsforslagene? Og hva består den nødvendige sammenhengningen i? Gitt at hun ser den – mens det er ganske mange av oss andre som ikke er i stand til å se den – tilsier ikke det at det hadde vært en fordel med en normal lovforberedelsesprosess?

Tove Karoline Knutsen (A) [10:19:55]: Vi er av den oppfatning at den forberedende prosessen har vært god og grundig. Jeg ser at det er en klar sammenheng mellom alle disse ulike lovene. Vi åpner nå ekteskapsinstituttet for homofile og lesbiske, og gir dem rettigheter på linje med heterofile. De øvrige lovendringene som blir foreslått, og som er vedtatt av Odelstinget, har også det med seg, som vi støtter sterkt, at de ivaretar både barn som er født og barn som blir født inn i disse forholdene.

Åse M. Schmidt (FrP) [10:20:46]: Jeg skal være konkret. Jeg ønsker å spørre representanten Knutsen om hun tror at en hadde kunnet sikre en bedre forankring og et bedre forhold til en lov hvis en hadde hatt den ute på høring, hatt en god prosess, og satt seg grundig inn i den – ikke minst i forhold til tid. Når lover vedtas og folket blir tatt med i langt større grad, selv om en kanskje kan være uenig i det vedtaket som til slutt fattes, er det lettere å forholde seg til det fordi en føler at en har blitt hørt.

Tove Karoline Knutsen (A) [10:21:25]: Jeg kan vel gjenta litt av det jeg sa i forbindelse med forrige replikant. Vi mener at utredningen av lovforarbeidet har vært god. Det har vært mange departementer inne i bildet, og det har vært viktige og relevante instanser inne i forarbeidet til denne loven. Vi mener også at de viktige prinsipielle sidene ved dette, nemlig å likestille homofile og lesbiske med heterofile, har hatt en lang prosess – med oppheving av straffeparagrafen for homofili i 1972, med oppheving av sykdomsdefinisjonen av homofili 1982, og partnerskapsloven i 1993. Dette er en utvikling som man ikke kan utrede seg fram til. Dette er en utvikling som har vært i dette hus og i det norske folk.

Ola T. Lånke (KrF) [10:22:33]: I likhet med representanten Lønning vil jeg si at det var veldig mye i innlegget fra representanten Knutsen som jeg kan skrive under på, og som er felles tankegods, tror jeg. Vi har bare måttet komme til en helt annen konklusjon enn det Arbeiderpartiet og representanten Knutsen har.

Jeg har bare lyst til å utfordre representanten Knutsen på hva som har skjedd siden den gangen partnerskapsloven ble vedtatt i 1993, for da uttalte nemlig den daværende arbeiderpartiregjering:

«Ekteskapet er den grunnleggende enhet i samfunnet og den naturlige rammen rundt barns oppvekst. Ekteskapet står i en helt spesiell stilling, og det skal ikke åpnes for ekteskap mellom homofile. Lov om registrert partnerskap vil ikke likestille ekteskapet med et registrert partnerskap der det gjøres unntak for adopsjon og vielse. Departementet ønsker å holde adopsjon utenfor av hensyn til barna.»

Det sa dere den gangen. Hva er det som har skjedd som gjør at dette ikke gjelder i dag?

Tove Karoline Knutsen (A) [10:23:45]: Jeg tror det som har skjedd, er at verden har gått videre – et lite stykke framover.

Partnerskapsloven var veldig viktig, og begrunnelsene for den var veldig viktige. Men det vi gjør i dag, er å innføre full likestilling mellom heterofile, homofile og lesbiske. Derfor er denne loven en forbedring og et skritt videre som jeg vil bifalle – og vi vil bifalle – på det sterkeste.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:24:32]: Representanten Knutsen seier at no er det slutt på rangering og diskriminering av menneske. Men har Arbeiderpartiet rangert menneske frå 1993, då partnarskapslova blei vedteken, og fram til i dag? Det som i dag blir kalla diskriminering, var altså ikkje diskriminering tidlegare.

Eg synest ikkje at den argumentasjonen held heilt stikk, og i den odelstingsproposisjonen som Regjeringa har lagt fram, er det heller ikkje belegg for å seie at det å føre dagens regelverk vidare er diskriminerande, men vi merkar at representantane legg veldig sterk vekt på det, sjølv om det i lovproposisjonen ikkje er belegg for å seie det.

Kvifor kunne ikkje Arbeiderpartiet sørge for at denne saka blei greidd ut med ei stortingsmelding i staden for å gå rett på ei lovsak, eller ein odelstingsproposisjon, med det mangelfulle utgreiingsarbeidet som er gjort i forkant? Har altså Arbeiderpartiet rangert menneske fram til i dag?

Tove Karoline Knutsen (A) [10:25:44]: Jeg vil mene at samfunnet – og kanskje dermed også de politiske partiene – på et vis, uten å ønske det, har rangert mennesker etter seksuell legning opp gjennom tidene.

Partnerskapsloven var et veldig viktig skritt framover. Det vi gjør i dag, er å ta et skritt videre. Det er en riktig utvikling, og det er en bra utvikling. Arbeiderpartiet har gått i bresjen for den utviklinga, og det er jeg veldig glad for og stolt over i dag.

Inge Lønning (H) [10:26:31]: Det som vanligvis trenger utredning i lovsaker, er utforming av lovtekstene. Der er det ikke gjort noe seriøst arbeid – så vidt jeg kan se – i det hele tatt. Jeg skal nøye meg med å nevne ett eksempel, og be taleren kanskje ta stilling til det.

Det er foreslått en ny bestemmelse i § 4, som bruker ordet «vedgå medmorskap». «Vedgå» betyr på bokmål innrømme. Det er en lang tradisjon for den språkbruken, fordi mannfolk trenger å bli tvunget til å innrømme både det ene og det annet. Men jeg har vanskelig for å forstå hvilken mening det gir å anvende den samme begrepsbruk når det gjelder det nyoppfunne begrepet «medmorskap». Normalt ville man på norsk si «påta seg», hvis det var det man mente. Men dette illustrerer jo nettopp det grunnleggende problem, nemlig at man har gitt seg inn i en tvangstanke om at det skal være nøyaktig likelydende bestemmelser for det som er forskjellig. Ser ikke representanten at dette kan føre til meningsløsheter?

Tove Karoline Knutsen (A) [10:27:50]: Man kan sikkert ha en debatt om filologiske formuleringer i lovverket. Jeg mener at loven er god og dekkende for det vi mener den skal dekke, og forståelig på alle måter. Å «vedgå medmorskap» er at man aksepterer og gir sitt samtykke til at ens ektefelle eller samboer får assistert befruktning, og når man vedgår, eller påtar seg, det medmorskapet, blir man altså juridisk forelder nr. 2. For meg synes det veldig klart, og jeg tror det er det for de fleste.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Åse M. Schmidt (FrP) [10:28:54]: Det er mye følelser, det er mange fortolkninger, og det er stort engasjement. Hva er vel bedre enn det? Hva er vel bedre enn at vi i dag ser i lagtingssalen at dette er en av de få sakene som vi virkelig føler går tett opp til oss som politikere. Jeg tror det er et godt tegn.

Vi debatterer i dag Odelstingets vedtak om en ny felles ekteskapslov for heterofile og homofile par. Vedtaket – som ble vedtatt i forrige uke, som vi vet – følger Regjeringens forslag.

Jeg vil begynne med å si at mange ser på ekteskapet som en hellig institusjon mellom mann og kvinne. Selv om ekteskapet er en juridisk avtale, vil Fremskrittspartiet at alle skal ha rett til å tro og hevde at ekteskapet først og fremst er en hellig overenskomst.

Ekteskapet mellom mann og kvinne har dype kulturelle røtter i alle samfunn over hele verden – uavhengig av religion og uavhengig av livssyn. Regjeringens forslag til endringer i ekteskapsloven, barneloven, adopsjonsloven og bioteknologiloven vil bryte med disse historiske røttene. Fremskrittspartiet kan ikke være med på et slikt brudd.

I odelstingsdebatten forrige onsdag ble det gjentatte ganger henvist til at dette er en historisk sak. Akkurat dét er Fremskrittspartiet helt enig i, men med et ganske annet fortegn enn mange av de andre debattantene.

Denne saken er historisk både fordi den setter voksnes rettigheter over barns rettigheter, fordi den har blitt hastet igjennom uten forsvarlig utredning og uten behandling på rett vis, og fordi den mest sannsynlig overkjører et flertall av den norske befolkningen.

Fremskrittspartiet har et håp om at Lagtinget i dag skal avvise hele eller deler av Odelstingets vedtak, og vi appellerer til alle Lagtingets representanter om å lytte til sin samvittighet, kjenne etter hvem de er når de kommer inn på sitt soverom om kvelden og lyset er slukket og ingen ser dem. Det er viktig å huske at hvis saken avvises i dag, vil Regjeringen få et klart og tydelig signal om å gjennomføre en forsvarlig utredning, og folket kan si sin mening i neste stortingsvalg. Det er faktisk demokrati i praksis.

Odelstingets vedtak må være den største og mest fundamentale lovendring vi har sett på mange år. Det er ikke dagligdags i Stortinget at vi behandler saker som endrer den grunnleggende strukturen som samfunnet har vært bygd på siden tidenes morgen: mor, far og barn.

Odelstingets vedtak omfatter i tillegg til endring av ekteskapsloven også endringer i bl.a. adopsjonsloven, bioteknologiloven og barneloven. Formålet skal visst være

å sikre homofile og lesbiskes rettigheter og livskvalitet. Barna – ja, ja, det kan synes som det ikke så nøye med dem.

Konkret skal følgende gjøres: Lesbiske og homofile får adgang til å inngå ekteskap. De får også adgang til å adoptere. Lesbiske par får i tillegg adgang til assistert befruktning, støttet over statsbudsjettet – altså av oss skattebetalere. Det innføres automatisk foreldreskap etter fødsel for ikke-biologisk mor i lesbiske ekteskapsforhold på linje med heterofile ekteskap – et slags «mater est» som en parallell til «pater est». At barnet faktisk har en far, og trenger en far, et eller annet sted, ser man helt bort fra.

Forpliktende samliv, stabile familierelasjoner og tid til fellesskap gir den beste rammen for barnas oppvekst. For de fleste barn vil det optimale være å vokse opp sammen med begge sine biologiske foreldre. For oppdragelse er jo ikke bare omsorg. Regjeringen kutter livslinjer, fjerner halve slekten til barnet, og bryr seg ikke om barns grunnleggende identitetsspørsmål: Hvor kommer jeg fra?

I forslaget åpnes det også opp for at kirke- og trosamfunn kan vie lesbiske og homofile. Foreløpig er dette frivillig, men vi vet i hvilken retning det kan gå. Vi i Fremskrittspartiet mener det vil være helt uakseptabelt å pålegge trossamfunn å vie homofile, og vi er redd for at tvang på dette feltet er neste steg for Arbeiderpartiet, Senterpartiet, SV og Høyre. Slik tvang vil være et sterkt angrep på trosfriheten og Grunnloven.

Det er interessant å merke seg det store engasjementet i befolkningen i denne saken. Så langt har vi fått flere tusen mailer og brev med protester mot forslaget. Vi har sett protesttog, underskriftskampanjer og annonsekampanjer – et flott og bredt folkelig engasjement mot loven. Det interessante er at vi kun har fått en håndfull henvendelser med støtte til forslaget. Dette sier ganske mye om at det ikke er noe folkekrav bak dette.

Samtidig er det helt klart at det blant de tusener av e-poster og henvendelser som Stortinget har fått, har vært et visst antall som har gått langt utover hva man både av menneskelige hensyn og av høflighetshensyn bør skrive i en henvendelse til et annet menneske. Der tror jeg faktisk at storting, odelsting og lagting, slik som vi er sammensatt, er helt enige. Jeg tror nok flere i ettertid har gått i seg selv og sett at man har faktisk tøyd den strikken for langt. Jeg tar det som et uttrykk for det store engasjementet som er i folket på dette området, at en tidvis har gått for langt, men, som sagt, mange har tatt selvkritikk.

Det er relativt tydelig at loven er et resultat av lobbyvirksomhet fra en liten, men velplassert lobby i hovedstaden som har sine folk plassert sentralt i regjering, i departement, i partier og ikke minst i rikspresen.

I Fremskrittspartiets program for stortingsperioden 2005–2009 står det følgende:

«Fremskrittspartiet vil fremheve ekteskapet som den mest stabile og trygge rammen for et familieforhold. Fremskrittspartiet mener imidlertid at alle mennesker har en klar rett til å innrette seg på den måten de selv finner best, og at dette i seg selv har en egenverdi. Fremskrittspartiet vil derfor ikke lovregulere forholdet mellom samboere ytterligere.»

Det står også:

«Fremskrittspartiet er av den oppfatning at barn har den beste oppveksten ved å ha foreldre av ulikt kjønn, og ønsker derfor ikke at homofile får adoptere.»

Dette er vårt overordnede syn på denne saken, og vi vil på denne bakgrunn gå imot lovforslaget.

Formålet med lovendringen skal være å sikre homofile og lesbiskes rettigheter og livskvalitet. Men er det riktig å styrke noen voksnes rettigheter, med bakgrunn i deres seksuelle legning, på bekostning av barna?

Fremskrittspartiet mener at lovforslaget klart bryter med FNs barnekonvensjons artikkel 7.1, som sier at barnet så langt det er mulig, skal ha rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem, og artikkel 18.1, som fastslår at begge foreldrene har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling.

Homofile og lesbiske skal selvfølgelig kunne leve åpent og ikke bli utsatt for diskriminering. Jeg tror nok også at vi som parti kan ta selvkritikk på en del av det som har vært før. Som Tove Karoline Knutsen her sa: Verden går videre, vi lærer at fellesskap med hverandre er bra. Men her er det noe som påvirker den tredje part, og det er barnet. De som velger å leve i homofile parforhold, skal ha gode og trygge ordninger for sine samliv. Vi ser derfor betydningen av at staten legger til rette for dette gjennom partnerskapsloven. Slik sikres homofile i partnerskap samme vern og tilnærmet like rettigheter som parter i ekteskap. Dersom partnerskapsloven ikke fungerer slik, bør den faktisk endres.

Det vil sikkert være de som sier at vi diskriminerer. Men Fremskrittspartiet anser det ikke som diskriminering å behandle heteroseksuelle og homoseksuelle par ulikt med hensyn til barn, på grunn av den biologisk betingede evnen heteroseksuelle par har til å unnfange barn.

Svært mange mener at endringene vi i dag drøfter, er mangelfullt utredet. Den kritikken svekker lovens legitimitet. Fremskrittspartiet mener det er kritikkverdige at Regjeringen ikke har gjort denne betydningsfulle saken til gjenstand for en skikkelig utredning. En slik sak krever en lengre og grundigere prosess, som involverer ulike fagmiljøer og alle berørte samfunnsinteresser. Sist man gjorde større endringer i ekteskapsloven, brukte man faktisk 20 år.

Fra regjeringspartiene vil det bli svart at saken er utredet grundig og nøye – det har vi også hørt – gjennom flere delutredninger. Her vil jeg vise til at mange mener at flertallet av de utredninger som loven bygger på, framtrer langt på vei som bestillingsverk, skrevet av enkeltpersoner med samme ideologiske ståsted som Regjeringen, og ikke som seriøse, forskningsbaserte vurderinger.

Fremskrittspartiet mener man burde tatt seg langt bedre tid i arbeidet med loven – tid til debatt, faglige innspill og fordypning i alle lovens premisser og konsekvenser. Vi bør erkjenne at erfaringene og forskningen omkring barn i homofile forhold er så mangelfull at man bør handle ut fra føre-var-prinsippet. I et dyptgripende spørsmål av denne art er det uansvarlig å innføre irreversible lovendringer når vi har så lite kunnskap.

Samtidig er slike dyptgående endringer i samfunnets

grunnstruktur noe som opptar folk. Derfor burde folk få en reell mulighet til å si sin mening i en demokratisk prosess. Fremskrittspartiet mener at det ville vært naturlig at loven ikke ble vedtatt før neste stortingsvalg, slik at alle kunne si sin mening.

Fremskrittspartiet mener at ekteskapsbegrepet fortsatt skal forebeholdes offisielt inngått og forpliktende samliv mellom mann og kvinne.

Jeg tar opp de forslagene som Fremskrittspartiet er med på.

Presidenten: Representanten Åse M. Schmidt har da tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Marianne Marthinsen (A) [10:39:16]: Det er ikke ofte jeg siterer Fremskrittspartiets program, men akkurat i denne sammenhengen er det fristende. Der skrives det:

«Det fundamentale i Fremskrittspartiets samfunns-syn er troen på og respekten for det enkelte menneskes egenart, og retten til å bestemme over eget liv og økonomi. Enkeltmennesket er den største ressursen i samfunnsutviklingen. Sammen med familien og den private eiendomsretten (...)

Fremskrittspartiet hyller altså individets rett til å bestemme over eget liv og familien som institusjon. Derfor er det så vanskelig å forstå hvorfor partiet vil begrense homofiles rett til å stifte familie og til å få de samme juridiske rammer rundt sitt samliv som heterofile.

Og så: Hvordan kan representanten Schmidt si at vi som står bak loven, mener at det ikke er så farlig med de barna, når det vi faktisk gjør, er å styrke rettighetene til tusenvis av barn som i dag lever med homofile foreldre? Hva er representanten Schmidts budskap til disse barna i dag?

Åse M. Schmidt (FrP) [10:40:22]: Det som er interessant å se, er nettopp fokuseringen på barn som det som er viktig for oss. Men det er den tredjeparten som faktisk ikke blir hørt, og som ikke blir spurt. Det er det ufødte liv og det er barnet som i dag ikke er delaktig. Det handler ikke om rettighetene til homofile og lesbiske til å få barn. Det er en grense mellom det biologisk mulige og det som ikke er mulig.

Inge Lønning (H) [10:40:58]: Jeg deler i alt vesentlig representanten Schmidts syn på manglene ved forberedelsesarbeidet til lovforslagene som vi tar stilling til i dag. Nettopp derfor føler jeg et visst behov for å korrigere henne på ett punkt. Hun kom nemlig i skade for, som man gjerne gjør når man har et sterkt engasjement i en sak, å overdrive. Sist gang man reviderte ekteskapslovgivningen, brukte man ikke 20 år, man brukte bare 16. Så jeg vil spørre representanten Schmidt om vi kan bli enige på det punkt, at det er det som er sammenligningsgrunnlaget med dagens lovforarbeider?

Åse M. Schmidt (FrP) [10:41:46]: Det kan vi fint bli enige om.

Det viktigste er å vise tidsbruken, at man faktisk kom fram til et klokt standpunkt da man brukte tid.

Jeg vil også si til representanten Lønning at et land som Frankrike, som faktisk har tatt seg god tid, falt ned på at de ikke ønsket å fremme loven, som vår regjering nå har gjort.

Hallgeir H. Langeland (SV) [10:42:22]: Representanten Schmidt snakka om å gå inn i eit rom og å slå av lyset, og så vera der i mørkret og kjenna på kva ein eigentleg meinte. Eg lurar litt på kva dette er for noko. Kva meinte ho med det? Er det slik at me har andre haldningar når me er inne på soverommet i mørkret enn når me er ute i lyset? Det håpar eg ho kan forklara meg.

Så lurar eg på korleis me skal sørgja for alle blir likestilte, når ein kjenner til dei miljøa som f.eks. skyv ut homofile. Stavanger Aftenblad hadde ei sak: «Bedre død enn homofil». Korleis skal me predikera likestilling og likeverd når me ikkje har eit lovverk å visa til?

Åse M. Schmidt (FrP) [10:43:15]: Jeg vil gjerne svare på det med følelser i mørket. Det er klart at mange får nok en viss føring på hvilken vei de skal velge. Det så vi tydelig i Odelstinget, hvor veldig mange som hadde en annen mening, ble skiftet ut. Derfor mener jeg at Lagtingets medlemmer må kjenne etter som person, som det mennesket de er valgt inn som, hva som føles rett – når de ikke trenger å ha på seg staffasjen, når de ikke trenger å være noe annet, noe som noen ønsker å endre med partipisken.

Så til det siste. På min tidligere arbeidsplass hadde jeg mange homofile og lesbiske kollegaer – og med glede. Jeg vil ikke si at likeverd og likestilling ikke er en stor sak blant voksne, innenfor lovverket – det er helt topp. Men når det gjelder barn, er det en grense.

Johannes Rindal (Sp) [10:44:19]: Representanten Schmidt begynte sitt innlegg med å snakke varmt om ekteskapets historiske og religiøse stilling, selv om hun vedgikk at ekteskapet er en juridisk ramme rundt et samliv. Da spør jeg: Siden hva det enkelte par legger i ekteskapets betydning, er så individuelt, hvordan kan en trekke den slutningen at å åpne ekteskapet for homofile og lesbiske gjør ekteskapet mindre verdt for heterofile som velger ekteskapet som ramme rundt sitt samliv?

Åse M. Schmidt (FrP) [10:44:57]: I utgangspunktet burde kanskje dette med borgerlig obligatorisk vielse som ikke var knyttet til religion, ha vært utredet fra Regjeringens side, så en kunne ha sett på de forskjellige nyansene der.

Når det gjelder ekteskap, er jo det hva den enkelte legger i det. Det er en individuell fortolkning. For oss er det en hellig pakt som en inngår.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [10:45:44]: Jeg er glad for at vi har en debatt uten følelsesmessige utfall mot de forskjellige holdninger som kommer til syne i salen.

Men jeg har et spørsmål til siste taler. Hun nevner ganske tydelig det grunnleggende identitetsbehov som et

mor-far-forhold gir barn. Jeg konstaterer følgende: Heterofile foreldre får homofile barn. Homofile foreldre skal kanskje oppdra og få heterofile barn. Ser representanten det som mulig at homofile foreldre kan gi barn trygghet, nærvær og kjærlighet, som er basis for en god oppvekst?

Åse M. Schmidt (FrP) [10:47:01]: Uten tvil. Jeg tror så absolutt at homofile og lesbiske par kan være vel så gode oppdragere og voksenpersoner som mor og far. Men det er ikke det dreier seg om her. Her dreier det seg om når du tar et valg. Det er utgangspunktet.

Professor i barnepsykiatri Berit Grøholt sa at generelt er det enklere for barn å ligne andre barn – det gjelder altså oppveksten. Derfor vil jeg tilbake igjen til at her er det tredjepersonen vi snakker om, og ikke hva som måtte gjelde sett i forhold til voksne.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Kari Lise Holmberg (H) [10:47:59]: Det var en historisk dag da Odelstinget onsdag 11. juni vedtok å fjerne all diskriminering av homofili i lovverket. Og dette er en historisk dag i Lagtinget. Når også Lagtinget nå vedtar ekteskapsloven, kan par av samme kjønn inngå ekteskap. Ektepar av samme kjønn kan bli vurdert som adoptivforeldre på lik linje med heterofile par, og det åpnes for at lesbiske par kan få assistert befruktning på linje med heterofile par. Og vi får den flotte betegnelsen «medmor».

Jeg skal ikke legge skjul på at jeg selv både har fundert og vurdert før jeg tok det standpunktet at jeg ville stemme for en ny ekteskapslov. Det har vært en lang modningsprosess. Men jeg er i dag ikke i tvil om at jeg har inntatt det rette standpunktet. I likhet med det store flertallet i Høyres stortingsgruppe mener jeg de endringene vi nå vedtar, er både riktige og viktige.

Denne saken har vært krevende, og det tror jeg den har vært uansett hvilket standpunkt man til slutt har inntatt. Ekteskapsloven frambringer følelser og holdninger som er dypt forankret både i tradisjon og i religion. For svært mange mennesker strider ekteskap mellom to av samme kjønn mot det en oppfatter som naturens orden. Jeg vil derfor si at jeg har stor forståelse og respekt for dem som av religiøse grunner har inntatt et annet standpunkt i denne saken.

Økt toleranse og krav om like rettigheter kjennetegner dagens samfunn. Vi lever dessuten i en tid som på mange områder er preget av sterk endring. Mange synes det går for fort, og opplever dette som forfall og oppløsning av normer og tradisjoner. I denne saken ser vi f.eks. en skarp debatt om ekteskapsbegrepets innhold. Og vi opplever at bioteknologiens muligheter utfordrer oss etisk og bryter grenser naturen tidligere har satt for oss.

Et mindretall i Høyres stortingsgruppe stemmer mot de framlagte lovforslagene. For dem har bl.a. argumenter forankret i tradisjon, religion og etiske grensedragninger i forhold til de bioteknologiske spørsmål denne saken reiser, veid tyngst. Høyres stortingsgruppe har respekt for det, og representantene er stilt fritt i denne saken. Det er imidlertid et klart flertall i Høyre som støtter hovedtrekkene i forslaget til lovendringer.

I Odelstingsdebatten refererte herværende statsråd til Spania, som for tre år siden innførte en felles ekteskapslov. Daværende statsminister José Zapatero uttalte i den forbindelse at et anstendig samfunn ydmyker ikke sine borgere, et anstendig samfunn behandler sine borgere med respekt. Dette er kloke ord, og de passer godt i dag, for i dag fjerner vi en del diskriminering. Vi gir nye muligheter. Vi ivaretar barns rettigheter. Og vi sørger for likebehandling.

Mange mener det kunne holde med partnerskapsloven. Problemet er imidlertid at den gruppen det gjelder, oppfatter partnerskapsloven som diskriminerende. Og når den oppfattes slik, bør vi andre lytte. Det er den som har skoen på, som kjenner hvor den trykker – for å bruke et ordtak. Med den nye ekteskapsloven slår vi fast at homofile er like mye verdt som heterofile, og at både homofile og lesbiske skal behandles på samme måte som heterofile. Det handler om å anerkjenne at vi ikke skal diskriminere, at vi skal behandle våre medmennesker anstendig.

For oss som lovgivere er ekteskapet først og fremst et juridisk anliggende. I et sekulært flerkulturelt samfunn er det derfor gode argumenter for at det offentlige bør legge til grunn en ordning basert på obligatorisk borgerlig vigsel. Høyre gikk i Odelstinget inn for forslaget om at Regjeringen må utrede spørsmålet med sikte på å framlegge en egen sak for Stortinget.

For Høyre vil spørsmålet om obligatorisk borgerlig vigsel bli en avveining mot de lange tradisjoner vi har for at trossamfunn og særlig Den norske kirke har denne myndigheten. Dette har så langt vist seg som en praktisk og god ordning, og for Høyre vil det være svært viktig hva Kirken selv mener. Kirken skal ikke pålegges forpliktelser den ikke selv ønsker. Dette er etter vårt syn også ivare tatt i denne saken.

Vi vet at stadig flere barn vokser opp i forhold med enten to fedre eller to mødre, det er en del av samfunnsutviklingen. Høyres program fastslår at likekjønnede par skal kunne bli vurdert ved adopsjon, og vi støttet derfor Regjeringens forslag på dette punktet i Odelstinget.

Jeg er spesielt opptatt av barns oppvekstvilkår. Det er noe jeg har jobbet med i 25 år. Jeg kunne si mye om foreldrerollen, barns oppdragelse og barn som lider av omsorgssvikt – altfor mange barn gjør dessverre det. Jeg har mang en gang tenkt i mitt stille sinn at ikke alle burde få barn. Heldigvis er de fleste barn ønsket og vokser opp i kjærlighet. Gode foreldre har omsorgsevne og kan gi barnet både trygghet og kjærlighet. Gode foreldre gir barnet et godt hjem med trygge rammer. Det er langt viktigere enn hvilket kjønn foreldrene har. Den loven som vi vedtar i dag, betyr at det er omsorgsevne og ikke kjønn som er avgjørende for hvorvidt ektepar er gode foreldre. Adoptivforeldre skal uansett bli grundig vurdert, og det er utrolig viktig, men kjønn skal ikke være avgjørende. Jeg er ganske sikker på at når et homofilt eller et lesbisk par velger å få barn, er dette etter grundige vurderinger. På lik linje med de fleste heterofile par vil de gi barnet den kjærligheten og den gode omsorgen som barnet behøver – og som alle barn fortjener.

Når loven blir vedtatt, får lesbiske par adgang til as-

sistert befruktning på linje med heterofile par. Heterofile par får slik hjelp i de tilfeller der de selv ikke gjennom vanlig samliv oppnår graviditet. Dette kan være ut fra påviselige medisinske årsaker, eller det man kaller uforklarlig befruktningsudyktighet. Det er ikke noen rettighet å få barn, og det å være lesbisk er heller ingen sykdom. Dermed skulle en kanskje tro at det ikke er ønskelig å åpne for assistert befruktning for denne gruppen. Når Høyre likevel har kommet til et annet resultat, er det ut fra hensynet til de barna som uansett kommer til å være omfattet av dette. Det viktigste er å sikre at de barna som fødes, er unnfanget under de best mulige helsemessige omstendigheter, og at det så langt som mulig sikres at kunnskap om deres biologiske opphav er tilgjengelig. Det er barnas rettigheter som skal settes i høysetet, og derfor skal vi sørge for at det kan skje under lovlige, registrerte og gode ordninger og innenfor norsk lovverk. Derfor gikk vi imot å godkjenne assistert befruktning i land med anonym sædgiver. Barn skal ha rett til å vite om sitt biologiske opphav. Det er et viktig mål for familielovgivningen at den skal favne alle barn, også disse.

Med dagens lov fastslår vi at homofilt samliv er like verdifullt som heterofilt, og at de rettigheter og plikter et juridiske bindende samliv innebærer, er løftet ut av kjønnspektivet som har vært følbart diskriminerende for en hel gruppe mennesker i vårt land gjennom mange, mange år. De reglene vi innfører, åpner muligheter, de tar ingen rettigheter eller muligheter fra noen. De som føler at ekteskapet er mellom mann og kvinne, kan fortsatt legge det i begrepet og kreve respekt for sitt standpunkt.

Mye er vunnet med ekteskapsloven, men det gjenstår fortsatt mye – dessverre. Det viser alle de brev, mailer og telefoner som har kommet i forbindelse med denne saken. Jeg har faktisk aldri sett maken! Det er fordømmer, det er fordømmelse, og det er diskriminering. Det har i hvert fall fortalt meg at holdningsskapende arbeid fortsatt er høyst påkrevd. Her har vi alle i denne sal, uansett standpunkt, en svært viktig jobb å gjøre framover.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ann-Kristin Engstad (A) [10:57:01]: Det finnes i dag en rett for helsepersonell til å reservere seg mot å utføre abort. Den reservasjonsretten gjelder selve inngrepet. Blant annet Høyre er i dag med på et forslag om å innføre en rett til å reservere seg med hensyn til den nye ekteskapslovens definisjoner, og med hensyn til nye regler for foreldreskap, adopsjon og kunstig befruktning. I dag foreligger det ingen reservasjonsrett ved f.eks. assistert befruktning.

Mener Høyre at helsepersonell skal kunne reservere seg mot å utføre assistert befruktning på homofile par, men at man likevel skal hjelpe heterofile par? I så fall: Er ikke det diskriminering?

Kari Lise Holmberg (H) [10:57:50]: Jeg vil ta et helt annet utgangspunkt her enn representanten Engstad: Vi legger toleranse og respekt til grunn. Vi ønsker ikke å påtvinge Kirken noe Kirken ikke ønsker, og vi ønsker heller

ikke i denne for noen ømfintlige saken å pålegge enkeltmennesker å gjøre noe i sin jobb de av egne, personlige grunner finner ikke å ville gjøre. Det er vårt utgangspunkt.

Inge Lønning (H) [10:58:29]: Representanten Holmberg og jeg er hundre prosent enige på ett punkt: Anstendige partier gjør ikke spørsmål av dette slag til partispørsmål. Derfor er det nyttig at vi også kan føre en offentlig samtale mellom partifeller.

Jeg har sagt at jeg kommer til å stemme imot alle disse forslag, men det er ikke av religiøse grunner – ikke på noe punkt. Derfor vil jeg be om å få presisert at det ikke er sånn å forstå at representanten mener at hvis man er imot én eller flere av disse lovendringsforslag, er det pr. definisjon av religiøse grunner. Jeg må få lov å minne om at det samfunn som regnes som det mest sekulære i Europa, Frankrike, uttrykkelig har avvist å gå denne veien, og det er formodentlig ikke av religiøse grunner.

Men jeg har et konkret spørsmål: I lovforarbeidene sies det at Norge sannsynligvis må si opp Den europeiske adopsjonskonvensjonen av denne grunn. Det sies ikke uttrykkelig at man må si opp FNs barnekonvensjon, men etter mitt skjønn må man det også. Hvorledes vurderer representanten Holmberg dette?

Kari Lise Holmberg (H) [10:59:46]: Det blir jo her og nå et noe komplisert spørsmål å svare på. Men det blir vel i denne saken som i veldig mange andre saker, det er ikke helt sikkert om vi må forandre noen internasjonale lover eller ikke. Det får være opp til en framtidig vurdering i de instansene som i så måte vil ta standpunkt til dette.

Bård Hoksrud (FrP) [11:00:23]: Jeg er enig med representanten Holmberg i at dette er en sak som har skapt mye engasjement, faktisk et ganske enormt engasjement, og mange deltar. Men jeg registrerer også at representanten Holmberg sier at hun aldri har opplevd så mye fordommer, fordømmelse og diskriminering. Jeg er enig i at det har nok vært en ganske tøff debatt. Men er det slik at representanten Holmberg mener at de som er uenige med flertallet i Høyre og representanten Holmberg, har bare fordommer og driver med fordømmelse og diskriminering? Jeg opplever at det har vært mange gode innspill fra begge sider i debatten. Jeg håper ikke det er slik at fordi man er uenig med flertallet i Høyre, får man de fortegnene ved seg.

Kari Lise Holmberg (H) [11:01:11]: Jeg tror at representanten Bård Hoksrud skulle fulgt litt bedre med på avslutningen av mitt innlegg, for jeg refererte da til alle de mailer, telefoner og brev som jeg har fått fra andre, utenfor Stortinget, i denne saken. Jeg beklager sterkt alle de diskriminerende og fordømmende henvendelsene jeg har fått. Jeg synes det er trist at vi i vårt samfunn skal ha så fordømmende holdninger og så lite respekt og toleranse for hverandre. Det gjelder ikke denne sal. Jeg har stor respekt for ethvert synspunkt, enten det er tatt på religiøst grunnlag eller på annet personlig følelsesmessig grunnlag. Det er jo det som er så viktig i vårt samfunn, at vi skal kunne vise hverandre respekt og toleranse, uavhengig av ståsted.

Ola T. Lånke (KrF) [11:02:11]: Partiet Høyre har gjerne ønsket å stå fram som et ansvarlig parti. Jeg tror det er en karakteristikk vi på mange måter forbinder med Høyre, ikke minst gjelder det i økonomiske spørsmål, hvor partiet ofte er svært ansvarlig. Så vil jeg spørre: Hva med dette spørsmålet, på et så viktig område, når man skal innføre en helt ny rettstilstand på samlivsområdet? Da har man plutselig hastverk. Det er nevnt at det tok 16 eller 20 år forrige gang man hadde en samlivsreform. Nå gjør man det i løpet av denne stortingsperioden, uten å gå veien om en bredt sammensatt kommisjon og lage en NOU, som så gir seg utslag i en stortingsmelding. Heller ikke det har man tatt seg tid til. Man går rett på lovproposisjonen. Dette er det mange som har problemer med å se er i pakt med en ansvarlig saksbehandling og det å ta demokratiet på alvor. Er Høyre og representanten Holmberg bekvemme i dag med denne måten å gjøre det på, når det gjelder en så omfattende lov?

Kari Lise Holmberg (H) [11:03:30]: Ja, Høyre har ikke på noe tidspunkt i saksbehandlingen ytret noen annen holdning enn at vi er bekvemme med saksbehandlingen. Jeg har lyst til å spørre representanten: Hvem er det som har svaret på sannheten? For oss er det tre viktige momenter som gjelder: Det ene er at vi lever i en tid hvor samfunnet forandrer seg. Det andre er at vi tar svært mye hensyn til barns rettigheter. Det tredje er diskriminering. På den bakgrunn føler jeg meg veldig bekvem med det standpunktet Høyre har tatt.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:04:13]: Eg er enig med Kari Lise Holmberg i at homofile og heterofile menneske er like mykje verde, og at vi alle har ansvar for ein sakleg og god debatt. Representanten Holmberg snakka om at ho har vore veldig oppteken av barns oppvekstvilkår. Men då synest eg det er veldig merkeleg at det å ha ulike rollemodellar, å ha både ein mors- og ein farsfigur, er fråverande i argumentasjonen. Ein snakkar om diskriminering, men er biologien diskriminerande? På veldig mange område er vi opptekne av det, vi skal ha fleire menn inn i barnehagen, vi skal ha fleire menn inn i skulen. Det er ikkje fordi desse barna ikkje har mannsfigurar på fritida, men fordi kvinne og mann er forskjellige og spelar forskjellige roller, og fordi vi ser at det er viktig for barna. Vi har debatt om fedrekvoten, vi vil at far skal bruke meir tid saman med barna når dei er små. Dette går ikkje på omsorgsevna til homofile og lesbiske, dei kan vere like gode foreldre som alle andre, men betydninga av å leggje til rette for at mange skal bli fråtekne moglegheita til å få ein far, korleis kan Kari Lise Holmberg med sitt engasjement forsvare det?

Kari Lise Holmberg (H) [11:05:27]: Jeg skulle gjerne hatt mye, mye mer tid enn bare å skulle svare på en replikk.

Barn trenger rollemodeller, barn trenger mannlige rollemodeller, og barn trenger kvinnelige rollemodeller. Jeg er da ikke et sekund i tvil om at alle barn får både kvinnelige og mannlige rollemodeller uavhengig av om man

har et heterofilt foreldrepar eller to mødre eller to fedre. Jeg er helt sikker på at foreldrene uansett er så fornuftige at de sørger for at barna har tanter eller onkler, besteforeldre, venner som stiller opp, og som gjør at disse barna får mannlige og kvinnelige rollemodeller. Det viktigste for barn er at de lever opp i kjærlighet, i trygghet, i en familieramme som setter grenser, der en gir en god oppdragelse. Det er det fundamentalt viktigste for barna.

Så har jeg også lyst til å si én ting: Det er ingen som er så fornuftige som små barn. Det spiller ingen rolle om små barn vokser opp i et homofilt ekteskap eller et lesbisk ekteskap. Ved fornuftige samtaler og god oppdragelse tror jeg absolutt ikke at dette er noe som helst problem i det hele tatt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Bjørn Jacobsen (SV) [11:06:53]: Det er vel ikkje vanskeleg å førestille seg at eg her i Lagtinget framstår som ein mann. Det gjer eg også saman med kona mi – vi har også to barn. Men sist vi flytta – det er mogleg at det er så lenge sidan at Folkeregisteret har ordna opp i det – fantest det ikkje noko omgrep for dette i Folkeregisteret. Eg fann ingen plass å krysse av for oss. Ikkje at det er noka stor sak, heller ikkje har vi orka å gå innom sorenskriveren eller presten for å få noko som helst slags papir juridisk på den måten vi har levd på i 20 år. Vi har rimeleg god oversikt over dette samlivet vårt.

Det som er artig, er at Norsk Språkråd seier at både før loven og Kyrkja kom inn i biletet, var det visst slik at dersom ein mann og ei dame levde i lag, var dei mann og kone. Det seier Norsk Språkråd heilt tydeleg og klart. Det er ingen andre som kan blande seg borti det. Ein treng ikkje kalle seg for sambuarar, ein er mann og kone. Så sånn sett kunne vi jo dersom folk elles berre fekk ordna opp i det økonomiske og sikra det økonomiske, hoppe over heile ekteskapsloven.

Men så registrerer eg at det er folk som vil gifte seg, og som vil ha ekteskapsloven. Det skil jo ikkje meg dersom dei vil velje det. Men det som blir heilt underleg for meg, er at då skal nokon plutsleg bli nekta. Nokon skal plutsleg seie at nei, du får ikkje lov til å gifte deg, sjølv om du vil det. Kor kjem desse ideane frå? Eg har prøvd å setje meg inn i korleis det i det heile er mogleg å få det fram at nei, nokon skal ikkje få lov dersom dei vil – i Noreg i 2008!

Vi er jo samla i ein anakronisme. Lagtinget er jo rimeleg bestemt nedlagt, men klarer på ein god måte i dag truleg å vedta noko nytt. Det er ikkje dårleg av ein anakronisme å få vedteke noko nytt og historisk.

Dette er mykje meir politikk enn det er jus. Og det er ein politikk som handlar om å ville ta bort diskriminering, og som handlar om å vilje heve fram menneskeverdet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inge Lønning (H) [11:09:16]: Jeg håper det var en aldri så liten forsnakkelse fra representanten da han ordla seg som om det bare er i Lagtinget at han fremstår som

mann. Jeg går ut fra at han gjør det i andre sammenhenger også. Jeg håper det.

Det er lett å ta av i slike debatter som dette, og representanten erklærte at alle som måtte ha et ønske om å gifte seg, må da få lov til det. Men det er jo ikke det som ligger i lovendringsforslaget. Fremdeles vil det være en aldersgrense, f.eks. Fremdeles skal det prøves ekteskapsvilkår etter meget intrikate bestemmelser. For eksempel hvis det er for nært slektskapsforhold mellom to personer, får de ikke lov til å inngå ekteskap. Bakgrunnen for det historisk er jo ganske klart at ekteskap helt selvsagt har vært definert som forhold mellom mann og kvinne, og det medfører genetisk risiko hvis man tillater det.

For meg er det ugjennomsiktig hva som er begrunnelsen dersom det dreier seg om samliv mellom mennesker av samme kjønn, men kanskje representanten kan hjelpe meg med å finne en god begrunnelse.

Bjørn Jacobsen (SV) [11:10:31]: Som agronom og med mange år innan åndsarbeid veit eg alt om dette genetiske som representanten Lønning trekkjer fram. Eg skjønner ikkje kvifor han gjer det i ein slik debatt som denne. Inge Lønning må jo begynne å høyre etter når representantane pratar, for eg sa at eg også var mann i andre samanhengar enn her i Lagtinget.

Men, som eg sa, dette handlar om politikk. Dette handlar om vilje til at folk skal få lov til å gjere det dei vil. Så er det sjølv sagt ein del avgrensingar som ligg i jusen, men det viktige her i dag er at menneskeverdet blir heva fram og diskrimineringa tek slutt.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:11:18]: Ein av grunnane som blei brukte for å opne opp for assistert befruktning i Noreg, er at mange lesbiske reiser til utlandet og får assistert befruktning der, slik at det er mange som nyttar seg av det uansatt, og då bør det like godt bli lovleg i Noreg. Det er det fleire som bruker som argumentasjon.

Det er også menn som blir foreldre ved å bruke surrogatmor. Dei reiser ut av Noreg, gjerne til USA, for å nytte seg av surrogatmødrer der. Nokre av dei vil jo kunne oppleve det som diskriminerande at dei ikkje får lov til å bruke surrogatmor i Noreg. Vil det vere det neste som kjem opp i diskusjonen? Nokre tek sterk avstand frå det og seier at nei, det er å flytte etiske grenser så langt at det vil ikkje vi gå inn for. Men det blir brukt veldig mykje dersom ein opplever ting som diskriminerande. Det kan jo vere at enkelte homofile har ei venninne som vil stille opp gratis for at dei skal få lov til å bli foreldre. Kva er det som vil vere den neste fronten? For det er jo tydelegvis slik at det som ikkje er diskriminerande i det eine augeblikket, i det neste augeblikket er det. Og kva blir SVs svar då?

Bjørn Jacobsen (SV) [11:12:39]: Nei, grensa går ved surrogatmor. Korleis denne loven skal utviklast vidare i framtida, er det ikkje dagens debatt som skal styre.

Ola T. Lånke (KrF) [11:13:06]: Den nye loven som er vedtatt i Odelstinget, og som vi behandler i dag, blir vedtatt mot synet til så å si samtlige tros- og livssynssamfunn.

Nå vet ikke jeg hvor mye det bekymrer SV. SV er jo et sosialistisk parti, men et sosialistisk parti som hever demokratiets, menneskeverdets – det nevnte også representanten Jacobsen – og menneskerettighetenes fane høyt. Dette handler jo også om trosfrihet, og veldig mange kirker, ikke minst Den norske kirke, kommer i klemme nå, fordi mange vil synes det blir vanskelig å foreta vigslar i denne sammenheng.

Så har jeg sett i mediene etter debatten i Odelstinget at Sosialistisk Venstreparti har sagt at de vil gå inn for å tvinge Den norske kirke til å gjennomføre disse vigslene. Hva er representanten Bjørn Jacobsens svar på det?

Bjørn Jacobsen (SV) [11:14:11]: Det er enkelt og greitt slik at ingen skal sjølv sagt bli tvinga til å vie nokon dersom dei ikkje vil. Det vil sjølv sagt vere ein reservasjonsrett. Men det som er viktig og interessant, er at denne debatten må ein jo take innafør Kyrkja.

Eg ser at mine kameratar, mine kristensosialistiske venner i Møre og Romsdal, har ein levande debatt om dette. Eg skal ikkje stå og bestemme kva dei skal meine, men den debatten er der, og det er viktig at han er der ute i dei ulike kyrkjelydane og dannar grunnlaget for korleis dei enkelte prestane vil gjere det. Men det er klart at liturgien må vi jo få på plass så fort som berre det, for Kyrkja kan ikkje stille seg heilt på sidelinja når det visseleg er ein masse folk som vil komme til Kyrkja. Lat dei få lov å komme til Kyrkja, lat dei få komme til menneskeverdet og ikkje bli stempla og stå utafør.

Vi har eit stort problem i Møre og Romsdal. Våre ungdommar, nokre av dei, vel faktisk å ta livet sitt, nettopp fordi dei ikkje klarer å leve med si legning – nettopp på grunn av fordøminga, nettopp på grunn av forteiinga. I dag får vi dette litt på plass igjen, med at vi hevar menneskeverdet.

Åse M. Schmidt (FrP) [11:15:28]: Det er blitt sagt mye om diskriminering og mangel på likestilling. Men jeg ønsker å spørre representanten Jacobsen om det ikke nettopp er diskriminering og mangel på likestilling barn vil oppleve som vil måtte vokse opp uten å kjenne til sitt opphav før de fyller 18 år. Er ikke det nettopp diskriminering og mangel på likestilling i forhold til andre barn?

Bjørn Jacobsen (SV) [11:15:53]: Om ein tek seg ein tur rundt om i Noreg på dei ulike fødeavdelingane, vil ein fort finne ut at det ikkje er slik at ungar kjem til verda på den idylliserte måten med mor og far, og alt er i orden, og den store lykka står alle bi. Slik er det ikkje. Folk har alltid blitt født på ulike måtar og i ulike slags parforhold. Det viktige her er at det er nokre som er til stades og bryr seg om dei ungane som faktisk er fødte, og som vil vise omsorg og evne til å ta seg av desse ungane.

Inge Lønning (H) [11:16:40]: Jeg har hittil levd i den tro at når det gjelder måten å bli født på, er det et av de få områdene hvor det faktisk er full likhet. Men jeg forstår at representanten har en annen erfaring.

Det som er det slående i denne debatten, er at det er på-

fallende høydeforskjell mellom retorikken og standpunktene. Retorikken er overmåte prinsipiell, men standpunktene til jusen – og det er jo faktisk jus vi diskuterer her, Lagtinget har ingen annen oppgave – er påfallende pragmatiske, for ikke å si opportunistiske. SV har programfestet at partiet vil innføre obligatorisk borgerlig vigsel. Men i denne saken distanserer man seg ikke bare fra partiprogrammet. Man stemmer til og med imot en utredning av en ordning med obligatorisk borgerlig vigsel. Da kan det ikke være prinsipper det dreier seg om. Da er det ren opportuniste det dreier seg om. Jeg skulle gjerne høre en begrunnelse for hvorfor man har valgt denne opportunistiske holdning.

Bjørn Jacobsen (SV) [11:17:57]: Eg skjønner godt at representanten Lønning ikkje har fått med seg kva som føregår rundt omkring på dei ulike fødeavdelingane i Noreg – men lat no det liggje.

Representanten prøver på ein måte å få dette til å bli eit spørsmål om jus – jus, jus, jus, når vi samtidig kjenner til heile historia til homorørsla, når vi veit korleis vi meir og meir har blitt eit meir liberalt og ope samfunn, og vi seier: Vi skal ikkje drive og kneble folk og halde dei nede med lov og jus og alt. Det er dette som skjer i dag. Det er politikken som går langt over jusen, sjølv om produktet her i huset er ein ekteskapslov – ein politikk og verkningen av han som gjer at fleire tusen rundt om i landet no kan feire og juble. Det prøver representanten Lønning å ta bort frå dei med juridiske spissformuleringar. Han burde heller sjå på dei moglegheitene for menneskeverdet og antidiskrimineringa som ligg her.

Presidenten: Replikskiftet er omme.

Presidenten vil bare presisere hva som ligger i det som Lagtinget vedtok, nemlig at alle har 10 minutters taletid i sitt første innlegg, og 3 minutter i sitt eventuelle andre innlegg. Det er ikke slik at man kan holde et treminuttersinnlegg etter hovedtalsmenn. Det er kun replikker etter innlegg fra hovedtalsmenn.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:19:28]: I Odelstinget opplevde vi ein debatt der fleire ikkje ønskte å høyre det som Kristeleg Folkeparti sa, og gav oss meiningar vi ikkje hadde. Derfor ønskjer eg å halde dette innlegget, i håp om at Lagtinget vil høyre betre etter.

Kristeleg Folkeparti ønskjer å behalde dagens ekteskapslovgiving. Vi kjem derfor til å stemme imot alle forslag frå Regjeringa som Odelstinget har vedteke, og eg trur at det er mange, langt utover våre veljarar, som er einige med oss.

Denne debatten om ny ekteskapslov ber preg av at nokre vil stigmatisere eller mistenkjeleggjere sine meningsmotstandarar. Det kan høyrast ut som om vi som er imot forslaget til ny ekteskapslov, ønskjer å regulere homofile bort frå samfunnet og stilleiande godtek diskriminering. Dette synest eg er både trist og usakleg. Det er trist fordi det skaper eit bilete av at det er usame om det er ok å diskriminere homofile, noko det sjølv sagt ikkje er. Det er usakleg fordi Kristeleg Folkeparti fleire gonger har teke sterk avstand frå all diskriminering av homofile.

Mange homofile opplever diskriminering på arbeidsplassen, på skulen og ved bustadkjøp. Derfor sørgde Bondevik II-regjeringa for å lovfeste forbod mot diskriminering av homofile i arbeidslivet og i husleigemarknaden og å opprette eit eige ombod som skal sørge for å følgje opp diskrimineringssaker.

Kristeleg Folkeparti vil sikre gode rammer for forpliktande samliv for alle, uavhengig av om dei er heterofile eller homofile. Dette handlar om dei vaksnes rettar til gode rammer rundt sine liv, og rett til å bli møtt med respekt for sine livsval. Det meiner vi er ivareteke i dagens lovgiving. Vi ønskjer å behalde ekteskapslova for ekteskap mellom mann og kvinne og partnerskapslova for samliv mellom to av same kjønn.

Så gjeld det barns rettar. Kristeleg Folkeparti er oppteke av å sikre alle barn god kontakt med begge foreldra, uavhengig av om desse er biologiske eller ikkje. Når eit barn blir født inn i ein etablert partnerskap, meiner Kristeleg Folkeparti at vi må sikre barnets rett til god kontakt med begge foreldra. Derfor stør vi forslaget frå Regjeringa om å lovfeste retten til foreldrepenngar og lønna permisjon for adoptivforeldre i registrerte partnerskap. Eg føler behov for å presisere kva for grep vi har teke eller har støtta for å betre dei homofiles levekår.

Eg tviler ikkje på at eit homofilt par som lever i partnerskap, kan tilby gode rammer rundt eit barns oppvekst. Det er mange gode omsorgspersonar i samfunnet vårt som ikkje kan bli vurderte som adoptivforeldre, m.a. heterofile sambuarar. Ved adopsjon må samfunnet freiste å skape mest mogleg optimale oppvekstvilkår for barnet. Kristeleg Folkeparti meiner at barn som blir adopterte, bør ha rett til ei mor og ein far som lever i eit stabilt forhold. Barns risiko for å oppleve samlivsbrot er meir enn tre gonger større i eit lesbisk partnerskap – i tillegg til at barna går glipp av ein far! Å seie nei til å likestille heterofile og homofile par med omsyn til adopsjon handlar ikkje om diskriminering, men om å setje barnas behov i sentrum. Det er ingen menneskerett å få barn, men det er barns rett å få foreldre.

Kristeleg Folkeparti meiner at biologisk far berre skal erstattast av ein annan omsorgsperson når dette er nødvendig av omsyn til barnets beste, og ikkje systematisk og planlagt, slik Regjeringa går inn for ved å opne for assistert befruktning for lesbiske.

Nokre barn har allereie i dag homofile eller lesbiske fosterforeldre, f.eks. som følgje av at ein slektning og hans eller hennar partner har teke over foreldreansvaret for barnet ved foreldras dødsfall. Desse barna har ei særleg tilknytning til paret, og paret bør, etter Kristeleg Folkepartis syn, kunne bli vurdert som adoptivforeldre dersom dette skulle vise seg å vere til barnets beste.

Dette lovforslaget inneber ei grunnleggjande forandring i ein av samfunnets viktigaste institusjonar, ekteskapet, som òg er ei viktig ramme rundt barns oppvekst. Lovforslaget burde naturlegvis ha vore grundig utgreidd før det blei fremma. Kristeleg Folkeparti foreslo derfor å sende saka tilbake til Regjeringa for at ho skulle bli betre utgreidd. Dette forslaget blei nedstemt i Odelstinget og kan derfor ikkje bli fremma på nytt for Lagtinget.

Det er ingen menneskerett å inngå ekteskap. Sverige har sett nærmare på dette i utgreiinga «Äktenskap för par med samma kön – Vigsselfrågor (SOU 2007:17)». Konklusjonen er klar: Dei aktuelle menneskerettskonvensjonane gir ikkje homofile par nokon slik rett til ekteskap. Det er heller ikkje diskriminerande å ha to ulike lovverk, eitt for heterofilt samliv og eitt for homofilt samliv. Det blir slått fast i lovforslaget frå Regjeringa.

Å samanlikne forslaget til ny ekteskapslov med partnerskapslova blir meiningslaust. Forslaget til ny ekteskapslov er først og fremst ei reform der ein set i sentrum dei vaksnes behov for barn, og der ein skyv barns rettar til side.

Barns oppvekstvilkår blir prega av om barnet har både ei mor og ein far som rollemodellar i sitt daglege oppvekstmiljø. I lovforslaget står det:

«(...) barn bør ha rett til å kjenne sitt biologiske opphav. Dette kan ha psykologisk og medisinsk betydning for barnet.»

Medlemen av Mannspanelet Heikki Holmås, frå SV, har uttala at det er naudvendig å grunngi kvifor far er viktig. Kvifor vil Regjeringa gi lesbiske rett til kunstig befruktning og med det ta frå eit barn moglegheita til å vekse opp med ein far?

Kristeleg Folkeparti meiner at barns konvensjonsfesta rett til begge foreldre må vernast. FNs barnekonvensjon artikkel 7.1 fastset at «barnet så langt det er gjørlig skal ha rett til å kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem». Artikkel 18.1 fastset at «nasjonar som aksepterer barnekonvensjonen skal følge prinsippet om at begge foreldre har et felles ansvar for barnets oppdragelse og utvikling». Ifølgje proposisjonen side 11 gjeld artikkel 7 «retten til å kjenne sine biologiske foreldre».

Ein rett til assistert befruktning for lesbiske vil føre til at fleire barn vil vekse opp utan sine biologiske foreldre. Barn som har kjend donor, vil få moglegheit til å få vite kven den biologiske faren er, når barnet fyller 18 år. Men barn som har ukjend donor, vil bli teken frå retten til nokosinne å kjenne opphavet sitt. Regjeringa legitimerer også bruk av ukjend donor ved at den lesbiske partnaren vil kunne bli medmor, sjølv om ukjend donor blir nytta ved godkjende klinikkar i utlandet. Ei slik utvikling meiner Kristeleg Folkeparti heilt klart ikkje er til barnas beste.

Forkjemparane for assistert befruktning for lesbiske hevdar at vi må opne for dette i Noreg, for elles vil lesbiske ordne seg med ukjend donor i utlandet eller kjøpe sæd på Internett.

Vi kan ikkje la norsk lovgiving opne for å ta frå barn retten til å vekse opp med ein far fordi nokon skaffar seg barn ved å reise til utlandet eller ved å få kontaktar via Internett.

Regjeringas lovforslag etterlèt ei rekkje usvara spørsmål når det gjeld fars rolle i eit barns oppvekst. Det ein-tydige politiske signalet så langt har vore at fedrar skal og bør stille opp for ungane sine, uavhengig av samlivsbrot og nye familiar. Signalet i Regjeringas lovforslag er det motsette. Dersom to vaksne personar tek omsorga, er far overflødig.

Eg er ikkje stolt av alt Kristeleg Folkeparti har sagt om homofile opp gjennom åra – og mange har sikkert blitt såra. Det er eg lei meg for. Samtidig må ein ha respekt for at Kristeleg Folkeparti, på lik linje med andre parti og samfunnet elles, har endra syn på både homofile og deira rett til å leve i eit forpliktande samliv.

Derfor meiner eg at vi i debatten i dag må fokusere på dei politiske endringane som blir foreslåtte i ekteskapslova, i adopsjonslova, i bioteknologilova og i barnelova. Endringane er omfattande og fortener å bli klarlagde langt grundigare enn i Regjeringas lovforslag. Eg meiner at det er oppsiktvekkjande når ein så stor opposisjon i Stortinget og i folket ber om ei betre utgreiing, at vi får nei. Det er alltid fornuftig å setje seg godt inn i ei sak når ein skal gjere endringar som har så store konsekvensar. Det har Regjeringa så langt vore ueinig i – og kan hende òg fleirtalet i denne salen.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Espen Johnsen (A) [11:28:55]: Representanten Molvær Grimstad brukte mykje tid i innlegget sitt på barns rettar. I innstillinga seier Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet i ein merknad at

«barns rettigheter skal ivaretas fullt ut, uavhengig av hvilken familieform de vokser opp i».

Men korkje i vedtaket i Odelstinget eller i debatten her har Kristeleg Folkeparti teke omsyn til eller teke konsekvensen av sin eigen merknad.

Eg reknar med at Kristeleg Folkeparti er kjent med at lesbiske kvinner i dag får barn, og at desse ungene ikkje har dei same rettane som andre ungar. Eg lurar derfor på om Kristeleg Folkeparti kan svare på kvifor dei vil videreføre eit lovverk som gir barn som lever med ei lesbisk mor og ei medmor, svekte rettar i forhold til andre barn.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:29:53]: Det er riktig at vi er opptekne av at alle barn skal sikrast juridiske rettigheter, same korleis dei vaksne vel å innrette sine liv. Derfor har vi i Kristeleg Folkeparti sagt at vi må sjå på eksisterande regelverk gjennom f.eks. partnerskapslova, om det er forbetringar som må gjerast for å sikre barnet rettigheter. Det er nokre forslag som har vore fremma som Kristeleg Folkeparti har vore med og støtta, men vi sa at vi heller bør sjå på dagens regelverk. Og vi veit at når det gjeld stebarnsadoptsjon, er det slik at i enkelte tilfelle tek det veldig lang tid. Det går an å sjå på prosessen knytt til det. Men derfrå til å leggje til rette for at det skal bli mange, mange fleire som blir fødde utan å få moglegheit til å kjenne sitt biologiske opphav, synest vi er gale.

Vi synest det er riktig å behalde dagens lovverk med omsyn til ekteskapslova og partnerskapslova. Så kan ein heller sjå på kva som kan gjerast innanfor dagens regelverk for å sikre dei barna som allereie er fødde, gode juridiske rammer.

Ola Borten Moe (Sp) [11:30:59]: Jeg synes at representanten holdt et godt innlegg med hensyn til å legitime-

re det som har vært Kristelig Folkepartis inngang i disse spørsmålene tidligere. Det har jeg stor respekt for. Men jeg synes hun trekker det altfor langt når hun sier at dette lovverket er et lovverk som tar utgangspunkt i homofiles behov for barn mer enn for barns rettigheter.

Det ene utgangspunktet er at samfunnet har forandret seg, at vi som storting og lovgivende forsamling er nødt til å ta utgangspunkt i den verden vi faktisk lever i. Og vi er nødt til å ta inn over oss at det er mange som lever i familieforhold som ikke tilfredsstiller Kristelig Folkepartis normalitetskrav.

Hvordan har Kristelig Folkeparti tenkt å sikre disse barnas rettigheter?

– Er det røde lyset her et slags tegn på at jeg er ferdig, president, eller kan jeg få stille det siste spørsmålet?

Presidenten: Nå er taletiden omme, men det blir muligheter senere.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:32:12]: Eg vil takke Borten Moe for rosen.

Ja, samfunnet har endra seg. Og det er barn som veks opp i ulike familiekonstellasjonar. Vi er veldig opptekne av at alle barn skal sikrast gode omsorgspersonar. Vi veit at det er mange einslege foreldre som gjer ein kjempeinnsats for sine barn, at det er barn som opplever samlivsbrot, og at det er mange utfordringar for barn som veks opp. Og alle ønskjer det beste for sine barn.

Men samtidig med at samfunnet har endra seg, er det noko som ikkje har endra seg, og det er biologien. Det må faktisk ei kvinne og ein mann til for å få eit barn. Odelstinget og Lagtinget kan vedta kva dei vil, men biologien kan vi aldri vedta skal endre seg.

Så er spørsmålet om det er nokon grunn til at biologien er slik. Ja, eg trur faktisk at det er ein grunn. Men til dei som har brukt kreative verkemiddel for likevel å få barn, vil eg seie at eg er oppteken av at alle barn som er fødde, skal møtast med respekt og omsorg.

Eirin Kristin Sund (A) [11:33:31]: Kristelig Folkeparti har alltid vært imot alle lovendringer som skulle sikre rettigheter og likestilling for homofile.

I 1954, da avkriminalisering første gang ble foreslått, mente Kristelig Folkeparti at homoseksualitet var en trussel. I 1972 ønsket Kristelig Folkeparti fortsatt kriminalisering, og da partnerskapsloven kom, mente Kristelig Folkeparti at den ville svekke ekteskapets stilling, og at det var en ulykke. I 1996 fremmet Kjell Magne Bondevik et Dokument nr. 8-forslag om å oppheve partnerskapsloven. Og nå omfavner plutselig Kristelig Folkeparti samme lov.

Hva er det som gjør at vi skal tro på Kristelig Folkeparti denne gang, når partiet – på en måte – har tatt feil alle de andre gangene?

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:34:21]: Denne tiraden har eg venta på. Det gjekk halvannen time før han kom.

Men når eg no går tilbake i historia, trur eg ikkje det er eitt politisk parti her som ikkje har gjort eit vedtak i

odelsting, lagting eller storting som dei ikkje er stolte over i dag. Eg trur vi alle har gjort vedtak som vi kan sjå tilbake på og seie at det var synd at vi gjorde det.

Og Arbeidarpartiet har endra standpunkt. Det blei jo lese opp kva Arbeidarpartiet sa om partnarskapslova då ho vart vedteken, kvifor ein ikkje skulle opne opp for at homofile skulle ha rett til adopsjon, og kvifor ein skulle behalde ekteskapslovgivinga mellom mann og kvinne. Så her har alle parti snudd med omsyn til standpunkt. Derfor er det så merkeleg at Arbeidarpartiet kjem med denne tiraden, for akkurat Arbeidarpartiet har sjølv endra standpunkt og argumentasjon – frå f.eks. partnarskapslova blei vedteken og til forslag til ny ekteskapslov i dag. Så denne urimelegheita fell på steingrunn.

Inge Lønning (H) [11:35:35]: Jeg er enig med representanten i at Lagtinget har viktigere ting å ta seg til enn å diskutere partihistorie. Lagtinget har én eneste oppgave, nemlig å sørge for at lovgivningen blir korrekt. Det er grunnen til at vi har et lagting.

Men jeg har et lite spørsmål til representanten, for hun kom i skade for å si at det ikke går an å vedta å korrigerer naturlovene. Jo, det gjør det så menn. Men det vil ha begrenset virkning, vil jeg tro.

Det rant meg i hu – for å ta et eksempel: Da Stortinget på 1950-tallet diskuterte helvetesstriden, som var en heftig strid på den tiden, skrev saksordføreren i protokollkomiteen, Ole Bergesen fra Høyre i Stavanger, den udødelige setningen: Man må anta at spørsmålet om menneskets evige skjebne ligger utenfor det området hvor parlamentariske flertallsvedtak har nevneverdig innflytelse.

Vil representanten kunne være enig i en slik avgrensning av rekkevidden av parlamentariske vedtak?

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:36:44]: Eg er 100 pst. einig med Inge Lønning.

Samtidig vil eg nytte anledninga til å seie at Inge Lønning har nokre fantastiske refleksjonar rundt dette. Eg skulle inderleg ønskje at eit fleirtal i Lagtinget, inkludert hans eige parti, ville lytta til det når ein skal ta avgjerd i denne saka. Representanten sit på god og innsiktsfull kunnskap, som eg håpar når ut til alle.

Presidenten: Ola Borten Moe får da anledning til å stille sitt spørsmål. – Representanten ønsker allikevel ikke ordet, slik han antydet.

Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Ola Borten Moe (Sp) [11:37:47]: Jeg ber om forståelse for at jeg ikke er helt fortrolig med den måten talerlisten er lagt opp til. Så vil jeg før jeg starter også få uttrykke at det er synd at vi ikke får muligheten til å ta replikker på hovedinnlegget fra Inge Lønning. Jeg tror det er mange av oss som sitter her i dag, som kunne hatt god nytte av og god lyst til å få komme i angrepsposisjon i forhold til hans innlegg, på samme vis som han gjør det til våre.

Så har jeg lyst til å begynne med å si at samfunnet bestandig er i utvikling. Det er ingenting som er statisk, heller ikke verdinormene. Det er mulig å filosofere mye

rundt dette ved å se på hvordan ulike kulturer og ulike samfunn har organisert seg til forskjellige tider, med ulike holdninger og praksis. De gamle grekerne som jeg leste om på universitetet, som vi betrakter som grunnleggerne av vår moderne sivilisasjon, hadde én måte å organisere sine samliv på. Kirken har opp gjennom tiden promotert ulike tilnærminger, og til og med introdusert en helt ny institusjon, nemlig sølibatet. Det eneste det er mulig å slå fast med sikkerhet, er at det har gått framover.

Gjennom de siste generasjonene har hensynet til enkeltindividet veid stadig tyngre, respekten for annerledeshet har blitt større, og egenverdien av forskjellighet har vunnet oppslutning – og dette innenfor rammen av et liberalt samfunn som bygger på gjensidig respekt og personlig ansvar. Det finnes mange slike eksempler på utvikling helt fram mot i dag, og i dag skriver vi enda et kapittel i denne historien.

Utviklingen har kommet fordi det er behov for det. Flertallet, staten, majoriteten har alltid hatt en tendens til å undertrykke eller sette til side dem som er annerledes. Uten å trekke dette for langt i forhold til vår egen historie, er det ikke så lenge siden vi fikk stemmerett for alle. Vi har gjennomført store endringer når det gjelder politikken overfor våre minoriteter, som samer, sigøynere og tatere. Vi har reformert psykiatrien etter at søkelyset kom på utålelige forhold der. Det samme har skjedd innenfor omsorgen for psykisk utviklingshemmede. Jeg håper nå etter hvert at vi kan få en liknende utvikling når det gjelder forholdene ved våre asylmottak. For jeg tror at om 20 år kommer vi til å se oss tilbake og si: Var det slik vi var i 2008, var det mulig i Norge i 2008 – på samme vis som man i dag rydder opp etter barnehjemsinstitusjonene på 1950- og 1960-tallet.

Denne utviklingen er entydig i retning av at individet får en stadig større betydning i samfunnet, og at samfunnet i stadig større grad ser det som viktig både å akseptere og legge til rette for individuell egenart, frihet og livsutfoldelse.

En annen god målestokk på dette er om vi spør oss selv: Når er det vi er mest stolt av samfunnet, når er det vi er mest stolt av staten, og når varmer det mest å være nordmann? Jeg vil hevde at det nettopp er i de øyeblikkene vi i praksis tar vare på enkeltmenneskene, beskytter våre individuelle rettigheter gjennom lov og gjerne går foran i det internasjonale samfunnet. Det gjør vi i dag. Vi er ikke først, men vi er tidlig ute.

Mange hevder at samfunnet vil endres betydelig gjennom de lovendringene som i dag ligger på bordet. Det er riktig i den forstand at det endrer hverdagen for et lite mindretall, og at samfunnet nok en gang sender et sterkt signal om at vi alle er like. Men jeg er ikke av dem som mener at dette rokker ved ekteskapet som institusjon i Norge, snarere tvert imot. Ekteskapet er en pakt mellom to personer som bygger på gjensidig kjærlighet og respekt, og jeg mener at dagens lovendring ytterligere forsterker ekteskapets posisjon i det norske samfunnet. Jeg kan ikke forstå hvorfor ekteskapet skulle svekkes eller bli mindre verdtt fordi flere får en mulighet til å tre inn i det.

Når det gjelder de religiøse aspektene, er det fullt og

helt opp til Den norske kirke og andre trossamfunn hvordan de vil forholde seg til dette. Det skal vi som representanter for det sivile samfunnet ha full respekt for. Imidlertid håper og tror jeg at Kirken vil se nøye på dette framover. Senterpartiet er opptatt av Kirkens posisjon i det norske samfunnet. Vi ønsker en åpen og inkluderende folkekirke. Vi har derfor ikke noe ønske om å frata Kirken dens rett til vigsel, som flere partier har signalisert her i dag. Fremdeles gifter om lag halvparten av oss seg i Kirken, og vi ser ingen grunn til å endre på det. Det er dessuten ikke en naturlig diskusjon i denne sammenhengen. I den grad man skulle debattert det, burde det ha vært debattert i saken om forholdet mellom stat og kirke.

Når det så gjelder forholdene til assistert befruktning og adopsjon, er barns beste det åpenbare utgangspunkt, og det selvsagte utgangspunkt for de fleste. For min egen del er det da minst to spørsmål som må besvares.

For det første: Er det grunn til å tro at barn kan ha vondt av eller får dårligere forutsetninger av å vokse opp i en familie med to likekjønnede foreldre? Med andre ord: Vil et homofilt eller lesbisk par ha dårligere omsorgsevne enn et heterofilt par? Det er det etter mitt skjønn ingenting som tyder på. Dette er ikke en rett til å få barn, men en rett til å bli vurdert på lik linje med andre. Det er en grundig prosess som ligger til grunn for enhver adopsjon. Det er ingenting som skjer på slump, noe som nok ikke er helt uvanlig innenfor den normale, biologiske måten dette ellers skjer på. Jeg har ingen grunn til å tro at evnen til kjærlighet, omsorg og oppdragelse er dårligere blant denne gruppen enn blant alle andre. I den grad dette er et problem, er det fordi man møter fordommer og fordømmelse fra andre. Det er etter mitt skjønn umulig å bruke det som et argument mot å innføre mulighet til adopsjon og befruktning, det er snarere et argument for. Vår beslutning her i dag vil bidra til å legitimere dette, det vil bidra til å endre holdninger og gi et godt grunnlag for en framtid der denne typen holdninger ikke eksisterer og har spillerom. Det er vår plikt å arbeide for en slik utvikling.

Dernest: Er det behov for denne endringen? Ja, det er det definitivt. Mange framstiller familien som mor, far og barn. Det er det normale og det naturlige. Jeg tror at Stortinget skal være forsiktig med å framheve én situasjon, én samlivsform, som det eneste vi aksepterer, og det eneste som er normalt. Det er mange som lever i andre familieforhold enn det samfunnet har definert som det naturlige. Dette er Stortinget nødt til å ta inn over seg. Det er behov for faste juridiske rammer for andre familieforhold enn dem som vi tradisjonelt har anerkjent. Derimot er det etter mitt skjønn skadelig for mange barn og mange familier at vi ikke tar inn over oss at virkeligheten ikke eksisterer, for å si det slik. Det er vår plikt å sikre at alle barn og alle familier har et oversiktlig og forutsigbart juridisk rammeverk rundt sine samliv og sin familiesituasjon. Det er selvsagt ikke det samme som fullt frislipp. Vi ønsker bl.a. at barn skal ha rett til å kjenne sitt biologiske opphav, og vi kommer til å stemme for det i dag.

Denne debatten, denne loven og dette vedtaket kunne aldri ha kommet for 20 år siden. Det faktum alene beviser at samfunnet utvikler seg og er i konstant endring. Mine

egne holdninger til dette er et speilbilde av det. Det er få saker jeg har brukt så lang tid på når det gjelder å forme egne standpunkter. Det betyr at jeg har stor respekt for dem som har kommet fram til en annen konklusjon, men det betyr også at det ikke er i noen andre saker jeg er så sikker på at det standpunktet jeg nå har inntatt, er riktig.

I dag tar Lagtinget og det norske samfunnet et langt skritt videre mot likeverd og respekt for enkeltmennesket, og vi tar den faktiske situasjonen mange enkeltmennesker og familier lever i, på alvor. Det er jeg stolt av, og det er jeg glad for å få være en del av i dag.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Presidenten skal bare få anføre at det ønsket som Ola Borten Moe innledningsvis uttrykte, var det som lå i presidentens forslag, nemlig replikkfrodighet – og det har Lagtinget stemt ned.

Ola Borten Moe (Sp) (fra salen): Jeg stemte for det.

Inge Lønning (H) [11:47:12]: Flertallsregjeringer kommer i to utgaver: de ekte og de syntetiske. Den vi nå har, hører til den siste kategorien. Det kom bl.a. til uttrykk ved at den gjorde noe som koalisjonsregjeringer nesten aldri gjør. Den kastet kortene før den tiltrådte, nemlig ved å løse et vanskelig problem ved at det ene av de tre regjeringspartiene ble fristilt i forhold til Regjeringens politikk. Det er meget sjelden det skjer.

Mitt spørsmål er hvorfor Senterpartiet lot seg overkjøre, istedenfor å velge den naturlige løsning i en situasjon hvor man konstaterer at det er uenighet, nemlig at da tar vi oss i det minste tid til å gjøre et normalt lovforarbeid på et så vanskelig område. Senterpartiet hadde den gang nøkkelen til å sikre en normal, anstendig lovprosess på dette området. Så mitt spørsmål er: Hvorfor brukte man ikke nøkkelen, men kastet den isteden?

Ola Borten Moe (Sp) [11:48:21]: Første forutsetning: Dette er et spørsmål som det er ulike oppfatninger om i Senterpartiet.

Når det gjelder fristilling i verdispørsmål – som i realiteten er det som står i regjeringserklæringen – for Senterpartiets representanter, bør ikke det være et helt ukjent fenomen for Høyre som parti, med tanke på Høyres opptreden i norsk parlamentarisk historie. Det er få andre partier som har vært så fristilt, og som har ment så mye forskjellige om sentrale verdispørsmål.

Jeg synes det er synd at man prøver å gjøre denne debatten til en debatt om hvorvidt saken er grundig nok utredet eller ikke. Min holdning er at det ligger et grundig nok lovarbeid bak Stortingets vedtak. Vi som sitter som representanter, både i Odelstinget og i Lagtinget, vet godt hva vi vedtar, og jeg har vanskelig for å se at det er konsekvenser av dette som vi i dag ikke er i stand til å overskue.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [11:49:31]: Representanten Ola Borten Moe snakker om samfunnsutvikling, at samfunnet hele tiden er i utvikling. Ola Borten

Moe og undertegnede tilhører en yngre generasjon politikere som nyter godt av at politikere har gått foran oss og lagt til rette for at pappa kan være mer hjemme, og at pappa også kan være hjemme med gyldig fravær hvis barnet er sykt. Vi nyter også godt av at noen har gått foran oss med hensyn til kvoteringsordninger i ulike mannsdominerte yrker.

Representanten Ola Borten Moe snakker om at vi i dag skriver et nytt kapittel. Hvorfor skal Lagtinget skrive et nytt kapittel som går i motsatt retning av den som de politikerne som har gått foran oss, har lagt opp til – i forhold til at barn trenger en mor og en far, og at barn trenger mer kontakt med både mor og far?

Ola Borten Moe (Sp) [11:50:44]: Det barn trenger, er gode omsorgspersoner som kan danne ramme rundt et stabilt og godt familieliv. Dernest er det slik at Lagtinget skal vedta dette fordi det er rett, og fordi det ivaretar enkeltmennesket.

Ola T. Lånke (KrF) [11:51:14]: Jeg forstår jo representanten Borten Moes frustrasjon over ikke å få lov til å ta replikk på Inge Lønnings innlegg, men han var jo selv med i det flertallet som nettopp stemte mot at man kunne ta replikk på Lønnings innlegg.

I denne saken har jeg litt sympati for Senterpartiet. Jeg tror de har kommet i en veldig vanskelig situasjon. I valgkampen før siste valg slo partiet fast at de ikke ville gå for en kjønnsnøytral ekteskapslov. Når Borten Moe sier at samfunnshistorien har endret seg, så har også Senterpartiets historie tydeligvis endret seg ganske hurtig. Og spørsmålet mitt er: Hva vil Senterpartiet nå si til sine velgere om den snuoperasjonen de har foretatt i denne perioden?

Jeg vil også innom et annet spørsmål. Representanten Borten Moe nevnte dette med å elske, å ha evne til å elske. Han trodde ikke at homofile og lesbiske – hvis jeg oppfattet ham riktig – hadde noen dårligere evne til å elske enn andre. Mener Borten Moe at vi som er mot denne loven, mener det? Har vi et annet syn på dette? Har noen av oss sagt at homofile og lesbiske skulle være mindre i stand til det?

Ola Borten Moe (Sp) [11:52:35]: For å begynne med det første, så gikk ikke Senterpartiet til valg mot en felles ekteskapslov. Det som er riktig å si, er at det er enkeltrepresentanter som har gått til valg mot en felles ekteskapslov, og det er enkeltrepresentanter som har endret syn. Det synes jeg at vi i anstendighetens navn skal ha respekt for. For formålet med enhver politisk prosess er å tilegne seg kunnskap, å ta utvikling inn over seg og å gjøre seg opp en mening på et selvstendig grunnlag.

Så jeg er ikke i tvil om at Kristelig Folkeparti vil gjøre det de kan for å tilkjenne Senterpartiets standpunkt i denne saken utover landet når det nærmer seg valgkamp. Jeg er imidlertid ikke sikker på at Kristelig Folkeparti i et slikt spill får den tenning og den feedback i form av økt opplutning som de nok kanskje håper på.

Når det gjelder det siste, mener jeg at det barn trenger, er gode omsorgspersoner. Kristelig Folkeparti argumente-

rer for at man trenger en mor og en far. Der ligger nok kanskje forskjellen i konklusjonen vi har kommet til.

Bård Hoksrud (FrP) [11:53:53]: Representanten Ola Borten Moe var opptatt av at folk lever i forskjellige samlivsformer. Det tror jeg vel alle er godt kjent med. Men han sa også at det lovforslaget som nå ligger til grunn, er et lovforslag og en rett som ivaretar enkeltmenneskers rettigheter. Jeg synes også at representanten Ola Borten Moe var lite innom barns rettigheter – barn som ikke har muligheten til disse valgene.

Hvordan kan Senterpartiet og Ola Borten Moe garantere at barns ønsker og rettigheter ivaretas med det lovforslaget som ligger til behandling i dag?

Ola Borten Moe (Sp) [11:54:31]: Det er mulig jeg uttrykte meg klossete med hensyn til uttrykket individuelle rettigheter, individets rettigheter. Jeg betrakter jo også barn som individ. Jeg mener at noe av det viktigste dette lovverket representerer, nettopp er at man på en ryddig og god måte regulerer rettighetene til de barn som lever i familieforhold som ikke er det som Hoksrud og andre definerer som vanlige, og som man dermed ikke ønsker å lovregulere.

Inge Lønning (H) [11:55:11]: Borten Moe sa at han var lei seg for at denne debatten i så stor utstrekning dreier seg om prosessen og lovforberedelsen. Der er jeg fundamentalt uenig, for det er faktisk det som er hele poenget ved at vi har et lagting. Etter Grunnloven er ikke Lagtinget til for å kjøre reprise på debatter i Odelstinget. Det kan vi klare oss veldig godt uten. Det er til av en eneste grunn, nemlig for å kvalitetssikre lovgivningen og lovtekstene. Jeg hadde nær sagt at det er vår forbannede plikt å gjøre akkurat det.

Da må jeg få lov til å stille spørsmålet en gang til, for jeg synes det nesten er oppsiktsvekkende at tre partier som ønsker å styre landet sammen, ikke er i stand til engang å bli enige om at man skal ha en forsvarlig, normal lovutredningsprosess på et område hvor disse tre partiene er uenige innbyrdes i utgangspunktet, men isteden kaster kortene og sier: Vel, vi er uenige, og vi kommer til å fortsette med å være uenige, fordi vi har begynt med konklusjonen uten at det er premisser i det hele tatt.

Ola Borten Moe (Sp) [11:56:25]: Det er velkjent innenfor politikken at når man av og til er uenige i konklusjonen, så er det mulig å angripe prosessen. Det opplever jeg at det er mange som har gjort, både i Odelstinget og for så vidt i Lagtinget.

Jeg mener at dette handler om andre ting enn prosess. Jeg mener at jeg svarte på representanten Lønnings utfordring da jeg sa at denne saken er grundig nok utredet, at vi vet hva vi tar stilling til, og at vi vet hva som er konsekvensene av dette lovvedtaket. Dermed burde vel også Lagtingets funksjon, Lagtingets intensjon og vår plikt være oppfylt.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Leif Helge Kongshaug (V) [11:57:17]: I utgangspunktet hadde jeg ikke tenkt å ta ordet i Lagtinget, men vise til debatten som har vært i Odelstinget. Når jeg likevel tar ordet, er det ikke fordi jeg tror jeg kan overbevise noen når det gjelder stemmegivning, men fordi jeg vil gi uttrykk for Venstres ståsted også i Lagtingets sal.

Jeg er mye enig i det innlegget som representanten Borten Moe hadde. Han sa at for 20 år siden hadde ikke dette gått. Han påpekte at samfunnet er i endring, noe vi alle er enig i. Mange mener at det går i gal retning, noen mener at det på mange områder også går i riktig retning. Og nettopp når det gjelder de sakene vi debatterer i dag, synes jeg samfunnet har gått i riktig retning. Det har vært mange tragiske skjebner på bakgrunn av mangel på respekt og aksept i samfunnet for folk som har vært «annerledes».

Jeg synes også at hele saken er preget av at vi har respekt for andres holdninger, andres legning, men jeg synes også at debatten er preget av at vi har respekt for hverandres standpunkt – og det er flott.

Venstre er glad for at vi nå får en felles ekteskapslov som likestiller heterofile og homofile. For et liberalt parti er det en selvfølge at staten likebehandler mennesker uavhengig av seksuell legning. Det ville være rart hvis ikke Venstre hadde slike standpunkt.

Venstre følger også Regjeringens forslag på mange punkt, men vi hadde ønsket en modell med obligatorisk borgerlig vigsel. En slik modell ville prinsipielt laget et skille mellom den juridiske og den religiøse delen av ekteskapsinngåelsen, og vi er skuffet over at en ikke en slik utredning vil finne sted – og vi ville ha vært mer glad hvis vi kunne fått gjort et vedtak om det. Så vi er skuffet over at Regjeringen ikke vil gå inn for å skille det juridiske og det seremonielle ved inngåelse av ekteskap. Venstre ønsker en felles juridisk ekteskapsinngåelse som erstatter dagens vigsel og gjeldende partnerskapslov. En slik obligatorisk borgerlig vielse vil innebære at staten legger de juridiske rammene, mens kirken eller andre trossamfunn foretar velsignelse eller avholder egne ekteskapsseremonier for dem som ønsker det. Jeg vil også bemerke at det var flere av høringsinstansene som stilte seg positivt til en slik løsning. Venstres holdning er at neste skritt må være å få innført en ordning med borgerlig vielse, hvor vi skiller det juridiske fra det seremonielle.

Venstre vil heller ikke frata kirken den frihet den har i dag til ikke å vie homofile. Det bør være opp til det enkelte tros- og livssynssamfunn å avholde egne ekteskapsremonier. Venstre respekterer at ekteskapet for mange er et samliv mellom mann og kvinne innstiftet av Gud, men som politisk parti forholder vi oss til ekteskapet som ikke bare en religiøs, men også en juridisk institusjon.

Venstre har lenge programfestet felles ekteskapslovgivning for homofile og heterofile, og at homofile skal kunne vurderes som adoptivforeldre på lik linje med heterofile. Ingen har rett til å adoptere, men for Venstre er det naturlig at homofile skal kunne vurderes som adoptivforeldre på lik linje med heterofile. Med en felles ekteskapslovgivning vil også lesbiske og homofile få de samme adopsjonsrettighetene som andre. Det er barnas beste som alltid skal legges til grunn ved vurdering av adoptivforeldrenes

evne til å gi barna en god oppvekst, det skal ikke være sivil status eller seksuell legning.

Venstre vil ut fra en prinsipiell vurdering likestille lesbiske par med heterofile når det gjelder assistert befruktning. Det er ingen grunn til å tvile på at lesbiske par kan gi den samme varme omsorg som heterofile. Ut fra det ønsker vi å stoppe den forskjellsbehandlingen som finnes i dagens lovverk.

Så til slutt: For Venstre er det en grunnleggende rettighet å få kjenne sitt opphav. Derfor synes vi det er helt avgjørende at barnet fra et gitt tidspunkt må ha mulighet til å kunne få informasjon om sitt biologiske opphav. Det er flere talere som har vært inne på at det har vært stort engasjement i denne saken. Det har vært mange mailer og henvendelser på andre måter. Mange har hatt et saklig innhold, men jeg må også få gi uttrykk for at det er mange henvendelser som fortsatt gir uttrykk for fordommer, og man kan nesten tro at man hører en annen tid til på grunn av usakligheter som kommer fram.

Likeverd og respekt for enkeltmennesket er sentralt for Venstre som for mange andre partier. Vi skal ha respekt for dem som er annerledes, og vi må også ha et lovverk som tar det inn over seg i et moderne samfunn.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Inge Lønning (H) [12:03:51]: Hvis jeg oppfattet det riktig, sa representanten Kongshaug at et spesielt kjennetegn ved liberale partier er at de marsjerer i takt. Jeg tror ikke det har vært det mest fremtredende kjennetegn ved Venstres historie. For noen år siden het det seg at hvis det var to Venstre-personer til stede i et rom, var det minst tre forskjellige meninger.

I dagens Aftenposten uttaler partiets leder at han overveier til og med å bytte ut representanter i Lagtinget som måtte ha en annen oppfatning enn partigruppens flertall. Det forekommer meg oppsiktsvekkende hvis akkurat et liberalt parti praktiserer sin liberalitet på den måten at man kan tenke seg både å overkjøre enkeltrepresentanters samvittighet og til og med ty til et slikt knep som å sykmelde dem, slik at de ikke skal få lov til å ytre seg. Jeg vil gjerne ha en kommentar til dette.

Leif Helge Kongshaug (V) [12:04:56]: Nå har ikke jeg lest det som stod i Aftenposten som Inge Lønning viser til. Det er slik at i Lagtinget har vi et utbyttesystem til vanlig. Møtet i dag er vel unntaket fra den måten vi vanligvis fører sakene i Lagtinget, der vi altså har et utbyttesystem.

Når det gjelder Venstres holdning til utbytting, er det selvfølgelig enhver representants rettighet å møte i Lagtinget. Vi møter med de to representantene vi har rett til å møte med i dag. Det er enhver representants rett å stemme ut fra sin overbevisning – også i denne saken. Jeg er rimelig sikker på at også partilederen har formidlet det til avisen, for det er det grunnleggende prinsippet i Venstres holdning. Det er helt klart.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [12:06:05]: Eg har forstått det slik at Venstre ønskjer ein annan modell enn

den Regjeringa har foreslått. Som representanten Kongs-
haug var inne på, ønskjer ein ein felles borgarleg vigsel
for alle, og eventuelt ei kyrkjeleg velsigning for dei som
ønskjer det.

Dette hadde nok Venstre håpa at Regjeringa hadde
greidd ut, slik at ein fekk det lagt fram i det lovforsla-
get som Regjeringa kom med, men Regjeringa har knapt
nemnt det med eit ord. Venstres forslag blei nedstemt i
Odelstinget. Burde ikkje Venstre ha vore i lag med oss for
å presse på at saka blei skikkeleg greidd ut, og for at også
dette punktet hadde vore greidd ut før ein tok stilling til
saka? Om Venstre, Høgre og dei i Senterpartiet som ikkje
ville gått inn for lova, hadde sagt at vi skulle hatt ei betre
utgreiing av dette, ville kanskje ikkje saka blitt vedteken
i dag. Ein hadde iallfall fått ei betre utgreiing. Ville ikkje
Venstre helst ha brukt den kjøttvekta dei har for å prøve
å påverke i den retninga?

Leif Helge Kongshaug (V) [12:07:20]: Som jeg sa i
innlegget mitt, er jeg skuffet over at Regjeringen ikke ville
være med på det forslaget som gikk på borgerlig vigsel,
for å stadfeste de juridiske rettighetene.

Når det gjelder utsettelse av hele loven, mener Venstre
at tiden er moden for å gå inn på denne loven her nå. Som
jeg også sa i innlegget, har vi hatt det programfestet over
flere perioder. Når det nå kommer, ville det fortone seg
underlig hvis vi gikk for en utsettelse.

Så kan vi alltid diskutere om ting er godt nok ut-
redet eller ikke, men for vårt vedkommende synes vi
hovedprinsippene er godt nok utredet.

Selv om vi ikke får flertall for et forslag nå, kan det godt
hende at regjeringspartiene tenker over det og synes det er
et godt forslag, og at de ved en senere anledning kommer
tilbake med nettopp et slikt forslag. Hvis det skjer, har vi
iallfall oppnådd noe med det forslaget.

Åse M. Schmidt (FrP) [12:08:35]: Jeg følte at repre-
santanten kanskje ikke svarte helt korrekt på represen-
tanten Lønnings replikk i stad. Det er faktisk blitt uttalt
i pressen at enkeltrepresentanter fra partiet Venstre ikke
kan stemme i tråd med sin overbevisning, men må følge
en slags partipisk. Stemmer ikke dette?

Leif Helge Kongshaug (V) [12:08:58]: Det stemmer
ikke. Som jeg sa i svaret på forrige replikk, er det helt
klart at Venstres representanter i denne saken – og i andre
saker – har full rett til å stemme i tråd med sin overbevis-
ning. I Venstre har vi ingen tradisjon for å innføre noen
partipisk, heller ikke denne saken. La det være helt klart.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:09:39]: Historiske
endringer av verdier og kultur- og moralnormer sitter dypt
i oss mennesker. Endringer i disse normene i mer inklude-
rende retning har ofte blitt karakterisert som normopp-
løsning og forfall. Skjeleffene kan jo ramle ut av de fles-
te partiskap dersom vi snakker om behandling av tatere,
fornorskingspolitikken rettet mot den samiske befolk-

ningen og hvordan vi behandlet homofile til langt utpå
1970-tallet. Derfor er det så viktig å se at lovgivning har
holdningsskapende effekt.

Vi har jo sett her i dag representanten Molvær Grim-
stad fra Kristelig Folkeparti innta en helt annen holdning
knyttet til dette med homofili enn det man så i debattene
i 1972 og 1993. Nå hører vi at homofile skal respekteres
fullt ut, og at de er like gode omsorgspersoner som andre
mennesker. Det viser hvor viktig det er å ha lovgivere som
går foran og som går inn for å oppheve forskjellsbehand-
ling i lovverket. Jeg mener at når vi nå får denne saken til
behandling, får Lagtinget seg forelagt et forslag hvor vi
opphever forskjellsbehandlingen i dagens lovverk.

Jeg ser også at det er prinsipielle sider ved denne saken
knyttet til assistert befruktning. Kristelig Folkeparti var i
utgangspunktet den gangen dette forslaget først kom opp,
motstandere av assistert befruktning. Senere har partiet
vært mot sæddonasjon også for heterofile, hvis sædgiver
ikke er kvinnens mann. Så jeg forstår at dette kan være
en vanskelig sak for Kristelig Folkeparti. Men jeg forstår
ikke at det er riktig å si at barns behov settes til side med
denne loven. Her er det en politisk uenighet.

Dersom Lagtinget gir sin tilslutning til forslaget, fjer-
ner vi forskjellsbehandlingen i dagens lovverk. For en del
mennesker har ekteskapet også et religiøst aspekt, og det
har Regjeringen respekt for. Derfor vil Kirken og andre
trossamfunn få en rett – en mulighet – til å vie homofi-
le, men altså ingen plikt. Kirkemøtet må i tilfelle utvikle
en liturgi som gjør at prester også kan vie par av samme
kjønn. Inntil dette skjer, kan ikke prester i Den norske kirke
vie homofile og lesbiske par. Dersom prester i Den nors-
ke kirke mot formodning skulle vie par av samme kjønn,
vil dette være i strid med ordinasjonsløftet, og Odelstinget
har presisert at slike ekteskap vil være ugyldige.

Det har vært en grundig utredning av denne saken. Det
har vært en bred høring: 600 høringsinstanser. Det har
vært henvendelser direkte til kirkelige organisasjoner og
frikirkelige trossamfunn. Det har vært en filosofisk gjen-
nomgang og en teologisk gjennomgang. Det har vært en
gjennomgang av de barnerettslige konsekvensene. I den
forbindelse har vi sett på formuleringen «vedgå medmor-
skap». Det er den samme som brukes når man vedgår
farskap, også i tilfeller hvor det er en annen donor enn
far. Vi bruker på dette punkt altså de samme formulering-
ene når det gjelder medmorsskap som dem som gjelder
for sæddonasjon. Således er det likhet i forslaget til nytt
lovverk.

Det har også vært en grundig gjennomgang av de
barnerettslige og internasjonale konsekvensene knyttet til
dette. Barnekonvensjonen er anerkjent i land som også har
assistert befruktning for lesbiske. Det har altså ikke vært
i strid med barnekonvensjonen i disse land. Hva gjelder
adopsjonskonvensjonen, har det i mai blitt vedtatt en ny i
Europarådet, og den skal etter hvert tas opp i norsk lovgiv-
ning. Her anerkjennes at både homofile og samboere kan
foreta adopsjon. Så dette er ikke i strid med internasjonale
konvensjoner.

Det har vært litteraturgjennomgang og forskningsmes-
sig gjennomgang av konsekvenser for barna. Det har også

vært en referansegruppe bestående av departementet, Den norske kirke, trossamfunn, livssynsamfunn og interesseorganisasjoner, og alle deres synspunkter er meget godt kjent for Regjeringen, som fremmer dette forslaget.

Det har også vært mange som har uttalt seg. Det har vært et stort engasjement. Representantene har mottatt en rekke henvendelser. Det viser at det har vært stor bevissthet i det norske samfunn omkring det forslaget som Lagtinget får seg forelagt i dag. Riktignok har ikke engasjementet vært like stort som det var i etterkrigstidens største sivilaksjon, aksjonen mot utdeling av prevensjon til Tysklandsbrigaden, den gangen Gerhardsen-regjeringen gikk inn for dette. Men det har vært et stort engasjement.

Mange har uttrykt bekymring for at Norge gjennomfører et eksperiment ved å vedta denne loven. Men ekteskap mellom personer av samme kjønn har vi i Nederland, Belgia, Canada, Spania og Sør-Afrika. Adgang for homofile til adopsjon har vi i Sverige, Nederland, Belgia, Spania og Storbritannia. Og adgang til assistert befruktning for lesbiske par har altså Danmark, Sverige, Finland og Storbritannia. Så dette er gjennomført i flere land.

Avslutningsvis må jeg si at jeg finner det interessant å se at mange av motargumentene mot felles ekteskapslov er de samme som de som ble brukt mot partnerskapsloven for 15 år siden – bl.a. at det ville medføre en svekkelse av ekteskapets stilling, at det ville virke ødeleggende for samfunnet, at det ikke er behov for lovregulering, at det kun vil gjelde få personer, og at saken er for dårlig utredet. Nesten ingen av motstanderne mot felles ekteskapslov angriper i dag partnerskapsloven. Tvert imot støtter alle partiene i dag partnerskapsloven som utgangspunkt, men noen av oss ønsker å gå lenger og fjerne forskjellsbehandlingen i dagens lovverk.

Samfunnet har utviklet seg, anerkjennelsen av homofili er heldigvis en helt annen i dag enn den var i 1993 og 1972. At vi nå får stemt over et forslag som gir homofile mulighet til å inngå ekteskap, viser at ekteskapet har en meget sterk stilling, ikke det motsatte.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åse M. Schmidt (FrP) [12:16:31]: Det har vært interessant å følge forskjellige leserinnlegg, mailer, osv. som er kommet i denne saken. Jeg har også fått mange henvendelser fra heterofile ektepar som ønsker å adoptere barn. Mange frykter lengre ventetid og at mulighetene for å kunne få adoptere barn fra andre land vil bli begrenset. Det er faktisk land som sier nei til at homofile kan adoptere, og det vil kanskje gå ut over heterofile ektepar.

Deler statsråden den bekymringen, eller mener statsråden at det vil bli like gode muligheter, ikke lengre ventetid, og at en har de samme muligheter overfor de ulike land som pr. i dag har samarbeid med Norge, hvis denne loven blir vedtatt?

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:17:30]: Altså: De land Norge har avtale om adopsjon med, anerkjenner ikke adopsjon fra homofile par. Det er en del av deres regelverk som vi forholder oss til. Med utgangspunkt i de land

vi i dag har avtale med, vil det derfor ikke være noen konflikt mellom dagens praksis og det som vil bli tilfelle når vi vedtar denne loven. Derimot har vi sett på hvordan dagens adopsjonssystem fører til at mange må vente lenger på grunn av at det er vanskelig for mange å få tildelt barn, og det er en gjennomgang av hele politikken rundt adopsjonsformidling som vi ønsker å foreta, helt uavhengig av denne saken.

Inge Lønning (H) [12:18:33]: Statsråden sa at denne saken er grundig utredet. Representanten Borten Moe var litt mer forsiktig, han sa at den er utredet nok.

Jeg har i årenes løp hatt gleden av å lede fire offentlige utredningsarbeider i tilknytning til lovgivning. Og det er ingenting i denne saken – hvis ikke utredningen er holdt hemmelig da – som er i nærheten av å ligne på en utredning etter normal norsk standard. Et høringsnotat med noen tilfældige artikler av enkeltpersoner er ikke en utredning. Og jeg håper jo ikke at denne eller fremtidige regjeringer vil legge listen så lavt når det gjelder lovforberedelse, som det man har gjort i denne saken. Man har i realiteten lagt listen på gulvet, og lavere er det ikke mulig å komme.

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:19:33]: Jeg har merket meg at i diskusjonen rundt den nye ekteskapsloven har utredning vært et hovedangrepspunkt. Vi får ikke de tradisjonelle argumentene mot likestilling i lovverket som dem vi fikk i partnerskapsdebatten eller i debatten om avkriminalisering av homofili. Nå er det altså utredning som er det store ankepunktet.

Jeg mener at det er ingen utredning som kunne ført til at representanten Lønning og jeg hadde blitt enige i denne saken. Det er politisk og verdimesig uenighet som er grunnlaget for at vi har ulike holdninger i dette spørsmålet.

Ola T. Lånke (KrF) [12:20:32]: Min påstand er at med denne loven vil staten oppmuntre til farløse familier. Med statens hjelp vil mange norske barn bli fratatt sin far, og i stedet får barnet tildelt en medmor som tar fars plass. Selv om barnet kan få vite navnet på sin far etter fylte 18 år, har denne personen ingen rettigheter eller plikter i forholdet til barnet sitt, kanskje er han ikke engang interessert i ha kontakt med sitt ukjente barn.

Alle er enige om at staten skal bidra til best mulig oppvekstvilkår for alle barn som er født. Folk kan skaffe seg barn på alle slags vis uten at staten kan gjøre noe med det, men at staten oppmuntrer til og legger til rette for farløse familier, er noe helt annet.

Jeg vil bare spørre statsråd Huitfeldt hvordan hun vurderer denne alvorlige saken.

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:21:35]: Lovgivere har jo lagt til rette for farløse familier i og med at vi har vedtatt lover som gir enslige rett til å bli vurdert som adoptivforeldre. Vi vet at mange i dag blir født inn i lesbiske familier hvor donor er ukjent. Med en endring i regelverket kan altså lesbiske forholde seg til det som er norsk lov, og det er at donor er kjent. Så konsekvensen av at vi får en ny norsk lov på dette området, dersom Lagtinget be-

stemmer seg for å vedta denne, er at langt flere får muligheten til å kjenne sitt biologiske opphav. Barn blir født inn i lesbiske forhold, og den nye loven forholder seg til virkeligheten slik den er, og er med på å gi disse barna juridiske rettigheter.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [12:22:44]: Jeg registrerer at statsråden har en annen tilnærming til Lagtinget enn hun hadde til Odelstinget, og det er med positivitet jeg registrerer dette.

Regjeringen og Odelstinget har gitt Kirken rett, men ikke plikt til å vie homofile og lesbiske. Representanten Eirin Faldet sa i odelstingsdebatten:

«Nå skal Kirkemøtet endre liturgien slik at prester også kan vie likekjønnede par.»

Hvordan stiller statsråden seg til representanten Eirin Faldets utsagn i odelstingsdebatten 11. juni 2008?

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:23:29]: Jeg registrerer at Kristelig Folkeparti har endret syn og har helt andre holdninger. Men jeg er jo helt uenig i påstandene om at lesbiske setter sine egne behov foran barna når de argumenterer for denne loven. Det er jo der uenigheten er. Den er like sterk i Lagtinget som den var i Odelstinget.

Når det gjelder Kirkens anledning til å vie homofile, er det altså en mulighet de nå får. Men vi har ingen intensjoner om å påtvinge Kirken en slik ordning. Det er noe Kirken selv må legge til rette for.

Inge Lønning (H) [12:24:23]: Statsråden sier at hun tror ikke at hun og jeg hadde blitt enige gjennom en utredning. Nei, det får vi jo aldri vite, da. Men det normale når det gjelder norske lovforberedelsesprosesser – hvis man velger den åpne tilnærming, å utrede konsekvensene av lovgivning på en skikkelig måte – er jo at man blir enige om noe i hvert fall. Når man velger å kortslutte en lovgivningsprosess, som man har gjort denne gangen, utelukker man jo muligheten for at det kan bli en bredere form for enighet. Jeg må fremdeles hevde at jeg – i hvert fall så lenge jeg har fulgt med i norsk politikk, det er jo ikke all verden, det er bare ca. 60 år i våken tilstand – ikke har sett maken til slett lovforberedelsesarbeid, og jeg håper at jeg ikke i fremtiden heller kommer til å se det. Det er bemerkelsesverdig å oppleve som lagtingsmedlem å bli ringt opp om morgenen samme dag som vi skal behandle saken i Lagtinget, av en av de fremste jusekspertene på familierett i dette land, som gjør meg oppmerksom på nettopp den ordlyden som statsråden forsvarte i § 4, og han sier: Det kan umulig være meningen å ordlegge seg på den måten.

Statsråd Anniken Huitfeldt [12:25:52]: Det har blitt foretatt grundige vurderinger i denne saken. Juridiske eksperter har vært inne og arbeidet med disse spørsmålene, så ingen av disse forslagene kommer uten at vi har sett på konsekvensene av dem. Det har vært gjennomført lignende endringer i en rekke andre land. Her dreier det seg om politisk og verdimessig uenighet, og den diskusjonen får vi ta, men utredningene har vært meget gode.

Presidenten: Replikordskiftet er omme. Heretter er det ikke adgang til replikkordskifte.

Espen Johnsen (A) [12:26:37]: Debatten om felles ekteskapslov har engasjert mange. Det er inga sak eg har fått like mange førespurnader om som denne. Veldig mange av dei som har skrive og ringt meg, meiner eg har late meg overtale av dyktige lobbyistar. Vel, hadde det vore tilfellet, hadde eg stemt imot som berre det, men lobbyistane har ikkje vunne fram i denne saka. Argumenta deira har ikkje vore gode nok.

Toleranse, respekt og fjerning av all diskriminering av homofile, lesbiske og barna deira er utgangspunktet mitt når det gjeld kvifor Lagtinget må stadfeste det vedtaket Odelstinget har gjort. Det viktigaste er rett og slett at vi med desse lovendingane gir folk, uavhengig av seksuell orientering, dei same rettane, at vi gir barn, uavhengig av kven som er foreldra deira, dei same rettane. Det er ein siger for likeverd og likestilling, både sosialt og juridisk.

I debatten i Odelstinget førre veke hørde eg at mange av motstandarane mot loven brukte store ord og sterke formuleringar om at dagens lovverk ikkje er diskriminerande, og at dei av oss som meiner at lovverket nettopp er det, skaper eit trongare samfunn, og at vi har intolerante haldningar.

Mi haldning er at så lenge ei stor gruppe menneske til alle tider har opplevd og følt på ulike sider ved samfunnets behandling, haldning og respekt som nettopp diskriminerande – vel, då skal vi lytte til det, ta det på alvor. Det er dei som lever med lovverket tett på kroppen, som best er i stand til å fortelje om det blir opplevd som diskriminerande eller ikkje.

Difor er det mitt ønske at vi i Lagtinget skal trekkje dei same konklusjonane som Odelstinget gjorde, og fjerne dei delane av lovverket vårt som diskriminerer. Då har vi gjort ein viktig jobb i forhold til jusen, men kanskje endå viktigare i forhold til respekten for dei homofile og lesbiske sin kvardag – respekten for at kjærleiken ikkje er avgrensa av seksuell legning.

Eg gifta meg for eit drygt år sidan. Det var ein stor dag for kona mi og meg – ein merkedag i livet vårt. Ekteskapet er flott og bra. Mange av dei som har engasjert seg overfor meg og vore sterkt imot endringane i ekteskapsloven, har vore bekymra over at homofile og lesbiske no får den same moglegheita. Mange har gitt inntrykk av at ekteskapet som institusjon står for fall. Dette vil verken ramme, undergrave eller fjerne gleda over ekteskapet for heterofile par. Mitt ekteskap vil framleis vere like mykje verdt sjølv om homofile får same retten som meg til å gifte seg. At fleire får ei moglegheit, er ikkje ei avgrensing og nedvurdering, det er ei utviding og ei styrking. Jo fleire som ønskjer å inngå eit forpliktande kjærleiksforhold gjennom ekteskapet, jo sterkare står ekteskapet. Vi får no utvida den moglegheita, og vi får fjerna ein urett i lovverket.

Då partnerskapsloven blei innført, var dei same argumenta framførte mot loven som dei vi hører i dag mot ekteskapsloven. Det blei varsla normoppløysing og rotløysing i samfunnet, det blei varsla at ekteskapet ville miste sin verdi.

Kva er det som har skjedd? Noreg var det andre landet i verda som innførte partnerskapslov. Då loven kom, var han svært radikal og omstridd. Erfaringane i etterkant er eintydig positive, og mange av dei som den gong var sterke og prinsipielle motstandarar, er i dag varme forsvararar. Det førte ikkje til den nedvurderinga av det heterofile ekteskapet som nokon hevda, og dei fleste er vel også einige om at partnerskapsloven ikkje har bidrege til verken rotløyse eller normoppløysing.

Partnerskapsloven førte til at mange homofile fekk moglegheit til å sikre sine forhold juridisk og økonomisk. Og viktigast av alt: Han førte til ei offentleg anerkjening av homofil og lesbisk kjærleik. No har 18 land innført partnerskapslov, og fem land, Nederland, Belgia, Spania, Sør-Afrika og Canada, har innført felles ekteskapslov. Noreg blir det sjette landet.

Dei som i dag er sterke motstandarar av ekteskapsloven, og som bruker dei same argumenta som blei brukte mot partnerskapsloven i si tid, burde etter mi oppfatning lære av vår nære historie.

Partnerskapsloven var viktig i si tid, men partnerskapsloven inneheld to store svakheiter. Den eine er knytt til moglegheita til å inngå ekteskap ved kyrkjeleg vigsel. No får vi eit lovverk som gjer at loven er klar den dagen Kyrkja er klar.

Mitt engasjement og mitt sterke ønske er at vi ikkje lenger skal ha to forskjellige lovverk for menneske med ulik seksuell legning, men eitt felles lovverk for alle som elsker kvarandre og ønskjer å formalisere det.

Den andre viktige grunnen er omsynet til barn og barna sine rettar. Partnerskapsloven har ikkje vore god nok. Barn som blir fødde, fortener dei same rettane uansett kven som er deira foreldre. Slik er det ikkje i dag, og det overraskar meg at alle motstandarane av loven aksepterer at barn skal vekse opp med forskjellige rettar, avhengig av kven foreldra deira er.

Derfor er eg også tilhengar av at homofile og lesbiske skal få rett til å bli vurderte som adoptivforeldre. I dag er det slik at einslege kan adoptere, også einslege homofile, og homofile partnarar kan adoptere den andre sine barn gjennom stebarnsadspsjon. Då følgjer det etter mi meining også som ein naturleg konsekvens at homofile ektepar bør få rett til å bli vurderte som adoptivforeldre. Vi kan ikkje ha det slik at homofile blir sedde på som gode omsorgspersonar når dei bur åleine, men heilt utenkjelege og ikkje eigna som omsorgspersonar når dei bur saman med den dei elsker. Det er i tilfelle uttrykk for diskriminering på bakgrunn av folks seksuelle legning og kjærleiksliv, slik eg ser det.

Så er eg sjølvsagt klar over at dei landa som Noreg adopterer frå, seier nei til at homofile skal få adoptere. Det respekterer vi sjølvsagt. Denne lovendringa vil derfor først og fremst få konsekvensar ved innanlandsadspsjon. Men det at Noreg gjev denne moglegheita, viser for omverda at vi har eit lovverk som set barna i sentrum, og vi får eit lovverk som er klart den dagen andre land blir klare til å følge vårt eksempel.

Det same gjeld assistert befruktning. I dag reiser mange lesbiske par til andre land for å få utført assistert befrukt-

ning der. Vi ønskjer at ein skal opne for den moglegheita også i Noreg. Dette vil vere i tråd med anbefalinga frå eit fleirtal i Bioteknologinemnda. Vi vil at desse barna skal sikrast like godt juridisk ved fødselen som andre barn, og vi foreslår derfor at barn fødde inn i lesbiske ekteskap der barnet er resultat av assistert befruktning, skal ha begge som juridiske foreldre frå starten av. Kristeleg Folkeparti og Framstegspartiet er tydelegvis ikkje opptekne av barna i denne samanhengen. Dei har i alle fall ingen forslag som tyder på det.

Eg ser at motstandarane av loven er veldig opptekne av at barn skal kjenne sitt biologiske opphav. Det får ein moglegheit til, fordi det i Noreg ikkje er lov med ukjend donor.

Det eg ikkje skjønner, er at ein likevel går imot moglegheita til å bli vurdert til assistert befruktning for homofile, mens det tydelegvis er heilt greitt for heterofile. Kvart år har det blitt født omkring 100 barn ved assistert befruktning her i landet, med sæddonor. Og alle er heilt klare på at dei som er fødde med heterofile foreldre, skal ha akkurat dei same rettane som alle andre barn, mens det for dei som er fødde med lesbiske foreldre, skal vere annleis. For meg er det umogleg å kome vekk frå at det er diskriminerande.

Familieforhold i Noreg er så mangt. Det er familiar med mor og far og barn, det er familiar med ein far og barn, ei mor og barn, to fedrar og to mødrer. Det er slik verkelegheita er, og vi kan halde oss til det eller la det vere. Dei som ønskjer å endre loven, held seg til den verkelegheita.

Det vil gagne Stortinget om vi legg til grunn at alle skal ha dei same rettane. Det er i dag ikkje forbode å vere homofil eller lesbisk, og ingen, trur eg, vil heller foreslå at det skal bli det. Det er ikkje forbode for homofile og lesbiske å leve saman, og eg trur heller ikkje at nokon vil foreslå at det skal bli det. Og til slutt: Det er ikkje forbode for lesbiske å føde barn.

Inkonsekvensen i lovverket er om vi vidarefører at desse barna ikkje skal ha dei same rettane som andre barn. Det er det vi no skal rette opp, og som dette handlar om.

Førre onsdag var det mange som lét ei tåre eller to falle etter Odelstinget sitt vedtak. Dei opplevde at eit diskriminerande lovverk blei endra, dei opplevde at lovverket i Noreg ikkje lenger skulle behandle dei annleis, vurdere deira kjærleik på ein annan måte, og dei opplevde at barna uansett skal ha dei same rettane. Vår jobb i dag er å bekrefte det og ikkje bidra til at folk må felle tårer fordi diskrimineringa held fram.

Inge Lønning (H) [12:35:19]: Jeg vet ikke hvor mange av Lagtingets medlemmer som har erfaringer med å prøve seg som amatørelektriker. Det er ikke anbefalelsesverdig. Da oppdager man at det er noe som heter kortslutning, og det er en ubehagelig opplevelse.

Når denne saken har trigget så enormt sterke følelser blant velgerne, tror jeg det er fordi vi har tilrettelagt en prosess som gjør at ganske mange velgere opplever at de har blitt ført bak lyset. Og det er veldig få mennesker som er sånn skrudd sammen at de er glad for å bli ført bak lyset. Demokratiet forutsetter at velgere skal vite hva de stemmer på, og hva de stemmer for. Jeg har en veldig stor

forståelse for at velgere kan føle seg ført bak lyset dersom de har stemt på representanter i Stortinget under forutsetning av at de kommer til å innta et bestemt standpunkt i saker som for velgerne er viktige, og så opplever at de har kommet i skade for å støtte det stikk motsatte standpunkt. Det er faktisk et demokratisk problem.

En av grunnene til at vi vanligvis tar oss god tid når vi skal gjennomføre grunnleggende lovgivningsreformer i det norske samfunn, er nettopp at både de politiske partiene og andre skal få en anledning til å tenke igjennom konsekvenser, at man skal få anledning til å øve innflytelse som borger før det er for sent, og ikke etter at det er for sent. Det er ikke noe sunnhetssteg i noe samfunn hvis et ikke ubetydelig antall av velgerne opplever at de er blitt fratatt muligheten for å gi uttrykk for sitt syn i vanskelige lovgivningsspørsmål.

Dagens rettstilstand, etter at vi vedtok partnerskapsloven i sin tid, er at det norske samfunn har tatt høyde for at når det gjelder samliv mellom personer av ulikt kjønn og personer av samme kjønn, så er det noe som er helt grunnleggende likt, og som har krav på nøyaktig det samme vern fra samfunnets side, og det er noe som er grunnleggende ulikt, og som intet parlament i denne verden kan oppheve gjennom flertallsvedtak. Selvfølgelig kan to personer av samme kjønn få barn – begge to – og de kan ordne seg sånn at de føder samtidig, hvis de er av hunkjønn. Det eneste de ikke kan, er å få barn sammen. Det lar seg ikke oppheve, og det blir ikke opphevet gjennom lovvedtak. Det eneste man kan velge å gjøre politisk, er å si at det er vi klar over, men det betyr ingenting. Det er irrelevant. Det er et standpunkt som jeg ikke har mot til å forfekte. For det er jo besynderlig hvis et parlament som ellers er opptatt av på alle områder å bruke lovgivningsvedtak for å skape likevekt mellom kjønnene ut fra den forutsetning at det skal være grunnleggende forskjeller mellom kjønnene – det er en arbeidshypotese jeg har stor sans for – plutselig bestemmer seg for å bruke lovgivningen til å erklære at kjønnsforskjellen er irrelevant på det eneste området i verden hvor den bevislig er nødvendig. Og det er jo faktisk det Stortinget er i ferd med å vikle seg inn i, etter mine begreper.

Når jeg er opptatt av prosessen, er det fordi jeg er grunnleggende overbevist om at hvis Stortinget vedtar alle de lovendringene som her ligger, og som er løst sammenknyttet, og som ikke har noen konsekvens innbyrdes, så vil dette bli et av de kortvarigste lovvedtak i norgeshistorien. Et samfunn kan leve, og må leve, med et visst mål av selvmotsigelser og inkonsekvenser, men det er grenser for hvor langt man kan lovfeste selvmotsigelser.

Motivet for felles ekteskapslov er at inngangen til ekteskapet, altså vigselen, skal være nøyaktig den samme for alle. Det kunne Regjeringen ha oppnådd dersom den hadde foreslått å innføre obligatorisk borgerlig vigsel, men på det punkt viker man tilbake og blir plutselig pragmatisk, for ikke å si opportunistisk, med den eneste begrunnelse at det er strevsomt for folk å bruke ti minutter hos byfogden. Det er i hvert fall ikke prinsipielt begrunnet.

Så sier man med store ord at med dette vedtaket opphever man diskriminering når det gjelder retten til samfun-

nets medvirkning til å få barn. Nei, det gjør man aldeles ikke. Man reduserer den bare med 50 pst., dvs. man erstatter en forskjellsbehandling som er begripelig, og som er mulig å begrunne – jeg sier ikke at man behøver å være enig, men den er begripelig og mulig å begrunne, ut fra naturen – med en forskjellsbehandling som er ubegripelig og umulig å begrunne. Man henviser til at lesbiske setter seg på busser og reiser hit og dit. Ja, det gjør de. Det finnes et økende antall likekjønnede av hankjønn som setter seg på flyet til USA, og det finnes massevis av mennesker fra USA som setter seg på flyet til India og kjøper kvinner for en periode på ni måneder fordi de mener at de har den samme rett som andre til å få barn. Hvorfor er argumentet gyldig når det gjelder lesbiske, men ikke når det gjelder personer av hankjønn? Skal de barna som blir til på den måten, være rettsløse – ut fra den logikken som man her argumenterer etter?

Statsråden sa i sted, jeg oppfattet henne i hvert fall dit hen, at argumentet om lovforberedelse var en slags taktisk manøver for å tildekke den saklige uenigheten. Nei, det er det ikke. Jeg mener faktisk at et samfunn må ha såpass selvspekt, og i hvert fall en lovgivende forsamling må ha såpass selvspekt, at man ikke vikler seg inn i iøynefallende selvmotsigelser og inkonsekvenser i lovgivningen.

Grunnen til at vi har et lagting, er at fedrene på Eidsvoll ønsket å kvalitetssikre lovgivningsprosessen. Stortinget må gjerne bevilge i hytt og vær, sånn tolker jeg dem, men det kan ikke som lovgiver tillate seg å lovgi i hytt og vær.

Jeg er for min del kommet til den overbevisning at jeg er nødt til å stemme imot hele pakka fordi den ikke holder mål. Og jeg må jo få lov å minne om – siden de som er begeistret for det Stortinget er i ferd med å gjøre, har brukt veldig store historiske ord, så må det jo være tillatt for oss som er grunnleggende skeptiske også, kanskje – at det ikke var fedrene på Eidsvoll som først oppfant ideen om at lovgivning er en alvorlig sak, og at den krever kvalitetssikring. Det står faktisk allerede i Magnus Lagabøtes norske landslov: Med lov skal land byggjast, og ikkje med ulov øydast.

Thorbjørn Jagland (A) [12:44:16]: Jeg innser at det er fullt mulig å diskutere hva slags lovforberedelsesprosess man skal ha, og det ville selvfølgelig heller ikke vært meg imot om man hadde hatt andre prosesser. Men jeg synes Inge Lønning nå går altfor langt ved å kalle det vi nå står overfor, en prosess «i hytt og vær». Det som faktisk skjer, er jo at komiteen har ønsket å behandle lovendringsforslagene, og at Odelstinget har vedtatt dem, og det er ikke «i hytt og vær». Når en komite går til det skritt å behandle lovendringer, går jeg ut fra at det ikke skjer i hytt og vær, og at det heller ikke skjer i hytt og vær når Odelstinget faktisk vedtar lovendringene.

Man må huske på at her står fire av Stortingets seks partier bak, selv om det er mindretall, i og for seg, i flere partier. Men altså fire av Stortingets partier er enig i at man skulle gjennomføre denne lovendringsprosessen og føre den fram til vedtak.

Så har jeg lyst til å si at lover skaper jo normer. De regulerer selvfølgelig forhold mellom enkeltpersoner. De regulerer forhold mellom enkeltpersoner og staten. De gir sanksjonsmuligheter. Men lover bidrar også til å skape normer. Det ser vi jo veldig klart på dette området, nemlig at endringer til fordel for lesbiske og homofile har endret holdninger i selve samfunnet.

Det har i denne debatten vært henvist til hva arbeiderpartiregjeringen mente i 1993, og Senterpartiet har blitt konfrontert med hva de har ment tidligere. Ja, det er jo slik samfunnet er, hele samfunnet har jo vært underveis mot større rettigheter for alle grupper. Det har skjedd gjennom minst 100 år. Kirkehistorien er jo et utrolig eksempel på at ting som tidligere ble fordømt, i dag er allment akseptert. Arbeiderpartiets historie, som det er blitt henvist til i denne debatten, er et godt eksempel på det, og de aller fleste partiers historie er et godt eksempel på at vi er underveis og endrer oss i forhold til hvordan samfunnet endrer seg, og hva slags rettigheter vi mener de forskjellige gruppene og enkeltindivider skal ha. Dette er ikke unormalt i det hele tatt.

Hvis vi også ser på lignende debatter gjennom historien, har jo de vært preget av harde ord og sterke påstander, men i historiens lys har disse sterke påstandene og meningene framstått som ganske absurde. Når vi ser på debatter som tidligere har blitt ført, og ser på de sterke ordene som er blitt framført, er det ingen i dag som mener at det hadde en veldig sterk relevans. Det hadde det den gangen, men i dag har holdningene våre til slike ting endret seg betydelig.

Åse M. Schmidt sa at det som vi nå gjør, endrer samfunnets grunnleggende struktur: mor, far og barn. Gjør det det? Det endrer ikke på det forholdet at de som er heteroseksuelle, fortsatt er heteroseksuelle, og de som er homofile, fortsatt er homofile. Loven påbyr ikke noen å skifte seksuell legning. Det er ikke slik at ekteskapet mellom far og mor, mellom kvinne og mann, endrer seg. Det er jo fortsatt mulig å inngå ekteskap på det grunnlaget. Det eneste som endrer seg, er at de som er homofile, også får mulighet til å inngå ekteskap. Denne loven påbyr ikke noen å ha en spesiell legning. Den vil ikke føre til at noen skifter seksuell legning, vil jeg tro, men det den fører til, er at den gir like rettigheter ved de seksuelle legningene vi har i samfunnet. Så ekteskapet trues i det hele tatt ikke – ikke ekteskapet mellom far og mor. Men vi får en tilleggsdimensjon, nemlig at det også blir mulighet for å inngå ekteskap mellom homofile og lesbiske. Så det truer ingen av oss, hvis det da ikke er noen som med fullt alvor vil si at jeg endrer seksuell legning fordi vi har fått en ny lov vedtatt av Stortinget. Det tror jeg ikke noe på.

Så ble det også sagt av Åse M. Schmidt at barn har den beste oppveksten med mor og far. Jeg synes man må undersøke den påstanden litt ut fra hva som er realitetene, nemlig at dessverre lever altfor mange barn opp med foreldre som vanskjøtter dem. Det er ikke forskningsmessig grunnlag for å hevde at dette vil bli verre for barn som lever opp i homofile eller lesbiske ekteskap. Det er faktisk nå vi har veldig mange barn, med mor og far, som lever opp i forhold der de blir vanskjøttet. Det betyr selvfølgelig

ikke at det er noe argument mot ekteskap mellom kvinne og mann, men det er bare det at det er ikke så enkelt som det utsagnet skulle tilsi. Og jeg vil tro at på samme måten som det i dag er barn som lever under veldig vanskelige forhold, vil det også være barn som lever under vanskelige forhold i ekteskap inngått mellom homofile og lesbiske. Men utsagnet som kom her, har ikke allmenn gyldighet. Det savner grunnlag i forskning, og det savner grunnlag i erfaringer som vi faktisk har i det samfunnet vi lever i.

Så er det også blitt sagt at vi må ta hensyn til dem som ikke blir spurt. Ingen barn blir spurt om hvilke foreldre de vil ha. Det er jo kanskje noen barn som kunne ønske at de hadde blitt spurt, men det er ingen som har den rettigheten. Man må leve opp i de forholdene som man så å si blir tilbudt. Mange ganger griper jo samfunnet inn for å beskytte barn. Fram til nå har jo det nesten bare skjedd i ekteskap mellom mor og far. At det kan komme til å skje i ekteskap mellom lesbiske og homofile, kan jeg ikke utelukke. Man kan tvert imot se det som svært sannsynlig. Det er jo derfor vi har beskyttelse av barn og et apparat som skal hjelpe dem. Det vil vi også få i dette tilfellet. Men det som skjer, er at alle får like rettigheter og større beskyttelse. Det som skjer nå, er at barn som lever i forhold mellom homofile og lesbiske, får rettigheter fra fødselen av, og dessuten får de også rett til å kjenne sin biologiske far dersom de skulle ønske det. Så denne loven utvider rettighetene for én gruppe, men den svekker ikke rettighetene til en annen gruppe. Dermed blir samfunnet etter min oppfatning sterkere. Vi får mer rettferdighet. Og jeg vil tro at disse lovene nok en gang vil bidra til å endre holdinger ute i samfunnet, slik vi har sett det på dette området gjennom ganske mange år.

I dag snakker vi om dette på en helt grei måte i vårt samfunn, og når vi har en debatt i Stortinget, på en måte som vi kan kjenne oss stolte av. Det kunne vi ikke gjøre for bare ti år siden. Så samfunnet går framover. Vi er alle underveis: Kirken, Arbeiderpartiet, Senterpartiet – alle partier – har vært og vil være underveis i alle slike spørsmål.

Line Henriette Holten Hjemdal (KrF) [12:53:29]: Ved å sette hverandre i bås gjør vi denne saken mye enklere og lettere enn det den er. Saken er ikke tjent med det, heller ikke den politiske debatten, og heller ikke den generelle samfunnsdebatten om denne viktige saken.

Komiteens flertall sier i sin innstilling om assistert befruktning at begrunnelsen for å åpne for ekteskap mellom to av samme kjønn er å gi disse samme rettigheter som par i heterofile ekteskap. En konsekvens av dette er å endre bioteknologiloven og tilby lesbiske par assistert befruktning.

Men hvis vi ser på dagens bioteknologilov, ser vi at den stiller krav til at mannen er befruktningsudyktig eller bærer av en arvelig, alvorlig sykdom. Et par som består av to kvinner, vil i utgangspunktet ikke ha en medisinsk eller uforklarlig årsak til befruktningsudyktighet. Det kan jo hende at det er en medisinsk årsak, men som oftest er det ikke der årsaken ligger til at to lesbiske kvinner ikke får barn.

Flertallsmerkningen begrunner altså hensikten med å gi like rettigheter til lesbiske og heterofile par at det skal være en likestilling. Men det som i dag skjer, er at lesbiske får en egen rett i § 2-3 og § 2-4 i ny bioteknologilov.

Men hvis hensikten – og jeg legger den til grunn – til flertallet i komiteen, bestående av Senterpartiet, Arbeiderpartiet og SV, er likestilling mellom heterofile og lesbiske, hva da med de homofile? Hvorfor tar ikke Regjeringen til orde for at også disse skal ha den samme rettighet som lesbiske par får i dag hvis denne loven går igjennom? For hvis det er en prinsipiell tankegang som ligger til grunn for flertallet, og ikke en biologisk, er det en logisk brist i regjeringspartienes argumentasjonsrekke på dette området.

Jeg møter menn som i dag mener at Regjeringen fører en diskriminerende politikk overfor dem, fordi homofile ikke blir likestilt med lesbiske. For hvis vi skulle hatt likestilling, måtte de homofile også få juridiske rettigheter. De måtte eventuelt få økonomiske støtteordninger i forbindelse med adopsjon eller dette med surrogatmødre.

I går kom jeg over en nyere meningsmåling der spørsmålet er: Tror du det er like ideelt for barn å vokse opp hos to menn eller to kvinner som å vokse opp hos både en mor og en far? 52 pst. svarte nei, 32 pst. svarte ja, og 14 pst. svarte at de ikke visste.

For ett år siden presenterte Landsforeningen for lesbisk og homofil frigjøring en spørreundersøkelse der flertallet svarte at det ikke er skadelig for et barn å vokse opp hos to menn. Det er stor forskjell på å spørre om et barn blir skadet av å vokse opp hos to menn, og om det er ideelt å vokse opp hos to av samme kjønn. Jeg vil si at spørsmålsstillingen i LLHs undersøkelse legger opp til et angrep på enkelthomofile som jeg tar sterkt avstand fra. For mange homofile er gode omsorgspersoner, ja, de fleste er det, som de fleste mødre og fedre er det. Men som lovgiver skal vi legge til rette for det optimale.

Psykiater Solveig Bugge Lande sier at kjønn generelt sett kompletterer hverandre, og at det er viktig å holde fast på at forskjellene møter hverandre. Men vi vet at samfunnet vårt ikke bare er av den enkle type. Derfor er det også viktig å legge til rette for de andre omsorgsformene som vil oppstå av ulike grunner. Det gjør Kristelig Folkeparti. Det tar vi hensyn til. Men vi ønsker at når vi skal lage nye lover og legge til rette for nye ting, skal vi legge det vi mener er aller best for barna, til grunn.

Derfor vil vi stemme imot de lovendringsforslagene som Odelstinget vedtok i forrige uke.

Finn Martin Vallersnes hadde her overtatt presidentplassen.

Eirin Kristin Sund (A) [12:59:05]: Når vi har denne debatten i Lagtinget i dag, er jo det fordi det er mulig å ha den debatten i Lagtinget. Det er ikke ureglementert å ha den debatten. Det er ikke på tvers av forretningsordenen eller noe som helst å ha denne debatten i Lagtinget i dag. Så jeg skjønner ikke representanten Lønnings indignasjon over at vi i det hele tatt diskuterer dette her i dag. Jeg reagerer faktisk ganske sterkt på at representanten Lønning

snakker om denne saken, og mitt syn i denne saken, som om vi bedriver et eller annet som vi gjør i hytt og vær. Det er ikke å ha respekt for motsatt syn.

Representanten Schmidt snakket om at hvis en gikk inn i mørket og satte seg ned og tenkte seg om, kunne det være at en kom ut igjen og visste hva man skulle stemme i denne saken. Hun snakket også om at hvis en tok av seg staffasjen eller på en måte ikke hadde blitt pisket på plass, ville en kanskje visst hva en skulle gjøre i denne saken.

Veldig mange med meg har i veldig mange år aldri blitt pisket på plass, aldri hatt noen staffasje eller hatt noe behov for å gå inn i mørke rom for å finne ut hva vi mener om denne saken. Denne saken er en sak om verdier, kultur og moralnormer som sitter dypt i oss mennesker. Endringer på de punktene kan være veldig vanskelige. I 1913 fikk kvinnene stemmerett. Det var også verdier og kultur som var begrunnelsen for at vi kvinner ikke hadde stemmerett før 1913. Heldigvis var det slik at man ikke trengte et stort departement for å utrede spørsmålet om kvinner skulle få stemmerett. Det var hodene, hjertene og fornuften som sa at kvinnene skulle ha stemmerett.

I dag skal vi gå et skritt videre i å endre på normer og verdier. Det er likebehandling og menneskerettighetsaspektet som igjen skal være hovedargumentet for at vi skal gjøre de rette valgene. Jeg er stolt av å få være med på dette vedtaket i dag. Om ekteskapet blir inngått i kirken eller hos byfogden, eller Human-Etisk Forbund har en seremoni, er ekteskapet for meg et vitnesbyrd om kjærlighet. Det er kjærlighet mellom to mennesker. Det er ingenting som er flottere enn kjærlighet mellom to mennesker. Kjærlighet trenger ikke utredning. Det kjærlighet trenger, er vår aksept og respekt.

Mange har prøvd å gjøre denne debatten til en diskusjon om jus og formaliteter, en diskusjon der man mener at dette spørsmålet må utredes mer og videre. Med all respekt for dem som mener det motsatte av det jeg gjør, mener jeg at om vi hadde utredet dette opp, ned, fram og tilbake i 20 år til, ville flere av dem som går imot ekteskapsloven, aldri blitt fornøyd med utredningene, og de ville, som statsråd Anniken Huitfeldt sa i sitt innlegg, antakeligvis falle ned på det samme standpunktet som de gjør i dag. De ville fremdeles være imot en felles ekteskapslov, for det er ikke loven i seg selv mange er imot, men det er det at homofile skal bli en del av den.

Jeg har fått mange mailer og telefoner. Jeg kommer fra en del av landet der mange har engasjert seg i denne saken. Innholdet i mange av de mailene og telefonene egner seg ikke på trykk. Men det er argumentasjonen om ekteskap mellom mann og kvinne som har gått igjen som en rød tråd i de mailene jeg har fått. De har begrunnet det med utredning, men på en måte har de konkludert på forhånd.

I går var det en dame som het Ingrid, som ringte til meg og lurte på om jeg ville ta ansvar for det Sodoma og Gomorra som vil komme etter det vedtaket vi forhåpentligvis vil gjøre i dag. Det ansvaret tar jeg. Det jeg synes er trist, i forhold til de mailene og telefonene jeg har fått, er at slike holdninger faktisk finnes, og at våre barn, om de lever i heterofile eller homofile forhold, skal vokse opp med holdninger av den karakteren.

Uansett om vi utreder, vil svaret mitt være det samme. Jeg har vokst opp med foreldre som fortalte meg at rettferdighet, likebehandling og menneskerettigheter er de viktigste verdiene vi har. At den nye loven er en vanskelig sak for mange, har jeg respekt for, men vi bør av og til kalle en spade for en spade. For jeg tror det er mange som aldri har tatt et oppgjør med sin egen historie i synet på homofile. Argumentene er på en måte slik de alltid har vært før, men de blir videreført i en ny innpakning. Flere som er imot loven, bruker barna som argument, at barn trenger mor og far. Det barn trenger, er omsorg, kjærlighet og respekt.

Jeg har to barn selv, og jeg har jobbet med barn i mange år før jeg kom inn på Stortinget. Ja, barn har godt av å gå i barnehagen og på skolen og ellers ha rollemodeller. Men det er ikke slik at homofile har andre familiemønstre enn oss som er heterofile. Det er ikke slik at alle lesbiske par bare har lesbiske venner. De har bestemor, bestefar, søstre og brødre og alt det som alle vi andre har, som vil være deres rollemodeller. Alle de er gode rollemodeller i homofile pars forhold og i heterofile pars forhold. Det å gi barna gode liv og trygghet er det som er det viktigste. Dette er ikke en pakkelse, som representanten Lønning kaller det. Det er heller ikke et biologispørsmål, som flere representanter har vært inne på. Det er en sak, som jeg har sagt tidligere, om likebehandling og menneskeverd, og det er en sak om kjærligheten. Det er en sak om kjærligheten mellom kvinne og mann, mellom mann og mann og mellom kvinne og kvinne. Det er en sak om rettighetene til alle barna, uansett hvor man bor eller hvordan man lever.

Så vil jeg helt til slutt si at det er sant, som flere har vært inne på, at samfunnet utvikler seg og er i endring – heldigvis for det. Nå tar vi et stort skritt når vi gjør dette vedtaket i dag. Jeg må si at jeg har god tro på fremtiden. Når jeg snakker om denne saken med barna mine, lurer de på hva som i himmelens rike er problemet. Der er de. De er kommet mye lenger enn jeg hadde kommet da jeg var 16 eller 18 år. Det gir meg håp for fremtiden, uavhengig av de mailene og innholdet i dem, som jeg har fått, som viser det motsatte.

Terje Aasland (A) [13:06:02]: Aller først til spørsmålet om det er et utredningsmessig grunnlag for ikke å samtykke i Odelstingets vedtak. Etter mitt skjønner foreligger ikke det. Tvert imot er det mange gode begrunnelser for å samtykke i Odelstingets vedtak. For dem som bruker argumenter om prosessen og lovformuleringene spiller dette, etter mitt skjønner en birolle i forhold til det faktiske argumentet om verdisynet. Slik sett tror jeg vi er mer like i denne lagtingsbehandlingen enn enkelte velger å gi uttrykk for.

Så til starten på debatten, hvor Åse M. Schmidt forsøkte å skape et inntrykk av at Arbeiderpartiet har endret standpunkt fra 1993 og fram til nå. Det er helt korrekt oppfattet. Det er helt riktig at Arbeiderpartiet har endret standpunkt, og takk og pris for det. Jeg tror det er langt verre for de menneskene som ikke har evnet å endre verken standpunkt eller sitt syn på hvordan samfunnet faktisk bør fungere, fra 1993 og fram til i dag.

At loven engasjerer, synes jeg er bra. Jeg tror at de som har hatt lyst, har hatt mulighet til å si sin mening om det faktiske lovarbeidet som er gjort. Ikke minst har de siste månedenes engasjement understreket det og vært sterkt preget av det. I spørsmålene som følger av denne saken, legger jeg verdier og samfunnsnormer til grunn for min vurdering av helheten. Er det grunnlag for å diskriminere homofile og lesbiske par gjennom særegne regler for heterofile? Etter mitt syn finnes det ikke noe slikt grunnlag. Tvert om finnes det mange grunner til at de skal underlegges de samme lover som heterofile. De bør også underlegges de samme rettigheter og de samme strenge regler for vurdering av omsorgsevne f.eks. i forbindelse med adopsjon eller for den saks skyld når det gjelder assistert befruktning.

Mange har hevdet at vi gjennom den nye ekteskapsloven ødelegger ekteskapet som ramme. Det faktiske forhold er at i 2006 ble det inngått litt i overkant av 200 partnerskap i Norge. Når disse partnerskapene i fremtiden skal omfattes av ekteskapsloven, og med den som ramme, vil dette etter min vurdering på ingen måte ødelegge betydningen av ekteskapsloven, ei heller ekteskapet. Ekteskaps mest verdifulle handling foregår etter mitt skjønner i kirken eller på sorenskriverens kontor, ei heller etter loven. Ekteskapets viktigste ramme er etter mitt skjønner løftet mellom to mennesker som velger å gi hverandre sitt ja. Når det gjelder det at man er bekymret for ekteskapet som ramme for kjærligheten, og setter det litt i perspektiv, vil jeg få nevne noen tall fra mitt eget fylke som viser at i 2007 ble det inngått 675 ekteskap, mens 350 valgte å gå ut av det. Når vi ser det i forhold til antall partnere som i fremtiden vil inngå ekteskap, synes jeg dette er helt ute av proporsjoner.

I tillegg til at vi får en felles ekteskapslov, gir vi nå homofile og lesbiske rett til å adoptere, og lesbiske rett til assistert befruktning. For å ta retten til adopsjon først: Ja, det er en rett til å bli vurdert i forhold til adopsjon. Hvem som skal adoptere, reguleres gjennom et svært strengt regelverk, og det synes jeg er bra. Det tas hensyn til en rekke forhold: omsorgsevne, forsørgerevne, stabilitet, familieforhold osv. Det er ganske mange i dette land som forsøker å adoptere, og som synes regelverket er for strengt. Jeg er overbevist om at dersom homofile, lesbiske, enslige eller heterofile kommer igjennom nåløyet i forhold til adopsjon, er det noen vurderinger som er foretatt i forkant, som tjener barnet og barnets beste.

Når det gjelder retten til assistert befruktning, har hovedargumentet mot vært at man fratrar barnet retten til å få kjennskap til sitt biologiske opphav. Ute i det virkelige liv er det faktisk slik at mange barn ikke har den retten til kjennskap til sitt biologiske opphav, uavhengig av homofili, lesbiske, assistert befruktning eller ei. Det er et faktum slik samfunnet fungerer. Men jeg er enig i at biologisk opphav er viktig, og på mange måter er det slik naturens gang er. Mange i denne sal har muligheten til å reflektere over betydningen av det biologiske opphav sett i forhold til den loven vi diskuterer nå, nettopp på bakgrunn av at mange i denne sal, ut fra statistikken, faktisk ikke kjenner til sitt biologiske opphav. Jeg skal ikke si at

Lagtingets medlemmer er i den posisjonen, men det gir grunn til refleksjoner om biologisk opphav er det som i utgangspunktet er det avgjørende viktige. Etter mitt skjønn er det selvfølgelig ikke det. Det er omsorgsevne, mulighet for forsørgelse osv. som også her er det viktige i forhold til assistert befruktning. Og et videre faktum: Jeg tror at de som velger assistert befruktning, nøye har tenkt igjen og nøye har vurdert forhold knyttet til det å få et barn – jeg tror ikke det er det verste utgangspunktet for å bli unnfanget og komme til denne jord.

Jeg skal ikke påta meg rollen å definere betydningen av Odelstingets vedtak, om det er historisk eller ei, men jeg er overbevist om at det er et riktig vedtak Odelstinget har gjort, et vedtak som vil bidra til å bryte ned – etter det jeg har oppfattet og registrert i den siste tids debatt – fordommer. Vi vil styrke likeverdet, og vi vil fremme likestilling. Samtidig vil det, etter mitt skjønn og mine vurderinger, ut fra lovens faktiske tekst, bidra til å fremme barns likeverd med hensyn til hvordan de skal få leve i dette samfunnet, uavhengig av hvordan de har kommet til denne verden, uavhengig av hvilket utgangspunkt de har, uavhengig av hvilken type foreldre de har. Det er for meg det avgjørende viktige for mitt valg og min stemmegivning i disse sakene.

Alf Ivar Samuelsen (Sp) [13:13:05]: La meg få lov til innledningsvis å innrømme at dette er en særdeles vanskelig sak, vanskelig fordi den på det personlige plan har krevd lang gjennomtenking og en del smertefulle prosesser fram til min konklusjon i dag.

Hovedbegrunnelsen for mitt standpunkt – og der er jeg glad for at Senterpartiet stiller sine representanter fritt – som er annerledes enn standpunktet til flertallet i partiet, og kanskje annerledes enn det flertallet i denne salen har inntatt, på ett punkt, er det som har vært nevnt av flere talere her, nemlig manglende likeverdig behandling av noen av våre medmennesker ute i samfunnet.

Noen har hevdet i denne sal at det formelt sett ikke er grunnlag for den type diskriminering som foregår. Det er mulig at det lovmessig ikke er det, men det er ikke tvil om, hvis en har gitt seg tid til å snakke med mennesker som er homofile eller lesbiske, at man har følt at man ikke er likeverdig behandlet. Det går på at man har en annen seksuell legning enn det som er offisielt godtatt. De føler seg nedvurdert, de føler seg som annenrangs mennesker. Og det er et sterkt behov for en synlig aksept for at man er likeverdig. Jeg tror at med de forslag til lovendringer som ligger til behandling i dag, tar vi et viktig steg i retning av å motarbeide den type diskriminering.

I likhet med andre kan jeg heller ikke se at den loven som eventuelt vil bli vedtatt, er en svekkelse av ekteskapet som institusjon. De mennesker som velger ekteskapet – noe de fleste av oss har gjort – har likevel et solid grunnlag å stå på.

Det forslaget som foreligger, gir også en annen viktig forutsetning: likeverdighet når det gjelder adopsjon. Likeverdighet er en viktig forutsetning i oppdragelsen av barn. Jeg skal ikke påstå at noen har sagt at heterofile er langt bedre til å oppdra barn enn det lesbiske eller homofile er.

Jeg bare konstaterer at heterofile foreldre kan få barn med en annen seksuell legning enn det de selv har – og det kan vel neppe tilbakeføres til oppdragelsen. Derfor er det min overbevisning at homofile og lesbiske foreldre har mulighet og vilje til å oppdra barn ut fra det som er det viktigste, at man har innlevelsessevne, kjærlighet og forståelse. Og så vil, i ettertid, barnets seksuelle legning vise hvor det havner. Det handler for meg om å ha tro på likeverdighet og ha tro på enkeltindividets mulighet til å leve et godt liv.

Jeg støtter også flertallet som går imot forslaget om borgerlig vigsel. Det er mulig at vi en gang i fremtiden kan komme dit hen, men for meg er vigsel en så viktig institusjonell handling i Kirkens ritual at jeg foreløpig ikke vil rokke ved det på det nåværende tidspunkt.

Så til det som er min holdning, og som skiller meg fra flertallet i mitt parti: Jeg vil ikke stemme for assistert befruktning. Jeg skal ikke gå i dybden i argumentasjonen om hvorfor, men vil legge vekt på ett aspekt ved det. Det imøtekommer noen av de menneskene som har en annen seksuell legning – de lesbiske. De homofile har ikke den samme muligheten. Jeg vil ikke være med på å utforme en lov nå der en legger til rette for en slik forskjellsbehandling.

Det har blitt sagt i debatten her at de lovendringsforslagene som er blitt lagt fram, er en kortslutning, og at noen av oss har ført velgerne bak lyset – man har sviktet dem. Det er mulig at noen vil føle det slik. Jeg tror mindretallet av velgermassen vil føle det slik. Men vi har andre lover der vi har sviktet våre medmennesker ved at lovene er diskriminerende. I så fall er jo ikke dette noe nytt.

Jeg vil be om at man legger opp voteringen slik at II, som gjelder endringer i barneloven, blir votert over etter III. Hvis det blir flertall for assistert befruktning, vil det være naturlig å følge opp dette ved å endre barneloven – av hensyn til barnet.

Til dem som er fortvilet over at vi rokker ved fundamentale forhold i Kirkens oppsett, vil jeg gjøre ordene til sognepresten heime til mine. Han sa følgende om den situasjonen vi er oppe i:

«Det som er viktig for meg som prest i Kirken, er at Kirken skal ha en åpen dør. Alle, uansett seksuell legning, skal være velkomne i en inkluderende og involverende Kirke.»

Det tror jeg Kirken er i stand til å ivareta også med denne loven – hvis den blir vedtatt.

Ola T. Lånke (KrF) [13:22:09]: Debatt i Lagtinget er en sjeldenhet. Det er naturlig, for det er heldigvis sjelden at lovforslag i Norge er så kontroversielle at de blir gjenstand for lengre debatter i en ekstra runde etter at Odelstinget har fattet sine vedtak. Men når konstitusjonen i sin tid fikk denne sikkerhetsventilen som Lagtinget er, var det jo for å sikre at lovarbeidet i riket ikke skulle bli hastverkspreget, men være gjenstand for vurdering over tid. I dag vil vel noen av oss si at det var klokt tenkt.

Forslaget til felles ekteskapslov for likekjønnede par og ulikekjønnede par er dessverre blitt en kontroversiell sak. Hos mange har den vakt begeistring, så stor begeistring at

den er blitt høytidelig feiret. Det er ikke vanskelig for meg å forstå det. Samtidig har den hos andre vakt bestyrtelse og en resignasjon så sterk at det har reist seg en folkeaksjon og vært samlet inn 50 000 underskrifter mot loven. Det er ikke noe mindre vanskelig å forstå det.

Jeg kan i hvert fall ikke i løpet av de 15 årene jeg har vært på Stortinget, huske en sak hvor jeg har mottatt så mange henvendelser fra fortvilte mennesker over hele landet. Det er ingen tvil om at dette lovforslaget ikke har virket samlende, men har vært mer egnet til å splitte folket i Norge. Det kan ikke ha vært hensikten med loven – det bør i alle fall ikke ha vært hensikten.

Tiden leger alle sår, mener vi å si. Mon det? Jeg tror mye av dette kunne vært unngått om man hadde valgt en annen løsning.

Jeg tror ikke det objektivt sett er en gal beskrivelse når det nå sies at den nye loven innebærer en helt ny rettsstilling på samlivsområdet i Norge, en rettsstilling som vil bryte med en til nå nærmest universell forståelse av hva et ekteskap er. Derfor har jeg spurt: Hvorfor hadde man slikt hastverk med å innføre en helt ny rettsstilling på et av de mest sentrale områder av samfunnslivet, uten at konsekvensene har vært skikkelig utredet?

Vi kan til sammenligning vise til grunnlovsforslag med langt mindre rekkevidde enn denne loven – eller dette lovkomplekset, som det vel er riktigere å si. De skal jo ligge over et stortingsvalg, for så å trenge to tredjedels flertall for å bli vedtatt. Den nye fellesloven ble derimot lansert i regjeringserklæringen på Soria Moria og hamres nå igjen med simpelt flertall to og tre kvart år senere. Dette er i strid med den måten vi har gått fram på når vi har utformet lover i dette land, og det er heller ikke demokratisk. Jeg har hørt at man har prøvd å unnskyldes seg med at lovforslaget har vært ute på høring hos over 600 høringsinstanser, og at det skal være jevngodt med en konsekvensutredning. Det er i så fall en ny forståelse av hva en konsekvensutredning er. Og man har heller ikke lyttet til disse høringsinstansene. Et stort antall av dem har jo nettopp påpekt mangelen på utredninger.

Så har det i dag vært vist til Frankrike, der man som kjent foretok en slik konsekvensutredning. Der fant man ut at det beste var å la forslaget ligge, for man fant at en slik lov ville stride mot barns rettigheter.

Jeg skal ikke si mer om mangelen på utredninger, men bare vise til min interpellasjon i Stortinget 17. januar i år til barne- og likestillingsministeren om nettopp dette temaet.

Denne saken har skapt mye følelser på begge sider. Det er naturligvis forståelig. Likevel er det veldig synd at man opplever å bli tillagt holdninger og meninger som man ikke har. Nå skal det sies at jeg og alle med meg bør gå i seg selv og være på vakt mot skjulte negative holdninger og tanker. Det skylder vi å gjøre. Men jeg opplever det ganske urimelig når jeg blir beskyldt for å mene at mennesker med homofil legning skulle være mindre i stand til å elske, at deres kjærlighet er noe mindre verdt, eller at homofile og lesbiske er mindreverdige som mennesker. Slike beskyldninger har jeg dessverre møtt.

Jeg bør bare svare for meg selv, men jeg har liten tro på at dette kjennetegner motstanderne av denne loven i sin

alminnelighet. De fleste, tror jeg, har i dag åpent homofile i sin familie eller sin omgangskrets. Selv har jeg hatt det i årevis. Det skulle være milelangt fra meg å tenke om disse at de ikke hadde det samme menneskeverd som alle andre, eller at deres evne til å gi og ta imot kjærlighet er av en noe annerledes art av den grunn. Jeg tror sågar at noen av dem kan være utpregede familiemennesker og svært godt egnet til å ta vare på og oppdra barn, ja minst like bra eller kanskje bedre enn jeg selv. Dette tror jeg faktisk også er en vanlig oppfatning blant dem jeg kjenner.

På tross av dette kan det da ikke være illegitimt å hevde at det mest hensiktsmessige er å ha to lover på dette området. Grunnene som er anført for dette, er velkjente. For meg personlig er det så enkelt som at et ekteskap er en forpliktende samlivskontrakt mellom en av hvert kjønn satt inn i en samfunnsrelasjon. Dette er selve grunncellen i samfunnsbygningen og den som er i stand til å sette barn til verden på naturlig vis. Det betyr ikke at alle ulikekjønnede par kan få barn, eller at det er en menneskerett å få barn. Men loven må ta dette som utgangspunkt. Bruk av befruktningssister av ukjent opprinnelse på tvers av de etablerte slekts- og familiegrensene blir et for risikabelt eksperiment for et helt samfunn. Noen vil selvsagt si at dette vil foregå i det skjulte uansett og til alle tider, men det er noe annet enn at det settes i system. Konsekvensene av dette kjenner vi ikke. Vi har hørt om tilfeller fra andre land der to som skulle gifte seg, i siste liten oppdaget at de var halvsøsken.

Fram til i dag har vi levd med to lover på dette området i Norge. Det underlige er at det fram til for få år siden langt på vei har vært en felles oppfatning i den norske opinjonen at lovregulert homofilt samliv slik det er gjennomført i partnerskapsloven, representerer noe annet enn ekteskap. Dette kom også tydelig fram i forbindelse med debatten om partnerskapsloven i 1993. Nå er det tidligere i debatten sitert fra den proposisjonen som understreket dette, det skal ikke jeg gjenta. Flertallet i familiekomiteen, alle partier unntatt Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti, har i innstillingen til lovproposisjonen denne gang vist til at – og jeg siterer – «så lenge det opereres med to lover og to navn på heterofilt og homofilt samliv, vil det være rom for diskriminering». De som gikk inn for partnerskapsloven, har altså trukket en helt annen konklusjon i dag. Jeg er selvfølgelig enig med representanten Jagland i at vi alle er underveis, og at vi alle har skiftet standpunkt. Jeg har ikke tenkt å gå videre med det. Men jeg konstaterer bare at det som ikke var diskriminerende i 1993, er det i dag og vil være det i framtiden. Diskriminering er ikke noe man kan vedta seg bort fra. Det vil kunne forekomme, selv om vi får en felles lov. En ordning med to lover bygger på at det skal være ulik behandling. Prinsipielt kan ulik behandling være både nødvendig og saklig. Når ulik behandling eller forskjellsbehandling er nødvendig, saklig og ikke innebærer et uforholdsmessig angrep på den enkelte, kan det aksepteres. Man kan derfor prinsipielt ikke betegne motstand mot en kjønnsnøytral ekteskapslov som diskriminering av homofile. Det er saklig å forbeholde begrepet ekteskap, og dermed også ekteskapsloven, til forpliktende samliv mellom mann og kvinne. Homofilt samliv er rent

faktisk noe annet enn heterofilt samliv, og samfunnet må kunne ha særlige lovregler for samliv som kan bidra til reproduksjon. Det at ekteskapsloven forbeholdes relasjonen kvinne–mann, kan heller ikke anses som et uforholdsmessig inngrep overfor de homofile, all den tid de langt på vei har de samme eller tilsvarende rettigheter og plikter som heterofile par har, gjennom partnerskapsloven.

Det er synd at vi er havnet i en situasjon der folket er splittet i synet på hva som er selve samfunnets grunnhet. Det er også tragisk at synet til det store flertallet innenfor samtlige kirkesamfunn blir totalt desavuert. Jeg skjønner godt at kirkesamfunnene nå er engstelige for å bli satt under press og tvunget på en ordning de ikke finner er i tråd med deres lære og teologi. Derfor er det all grunn til å be om at det blir satt i gang et arbeid med tanke på å utrede etablering av obligatorisk borgerlig vigsel. Dersom vi skal kunne leve med en lov om forpliktende samliv, må kirke- og livssynssamfunnene fristilles i forhold til å skulle være vigselmyndighet. Den juridiske akten bør foregå i regi av det offentlige, så kan kirker og trossamfunn ta seg av den seremonielle delen. Det vil antakelig være den eneste ordningen vi kan leve med i framtiden.

Marianne Marthinsen (A) [13:32:20]: Da Odelstinget holdt sin debatt om denne saken, var det mange som brukte uttrykkene «en historisk dag» og «en stor dag». Det snakkes relativt ofte om store dager fra Stortingets talerstol. Det er ikke alltid at de vedtakene som blir gjort, gjenspeiler de store ordene som blir brukt. Men i akkurat dette tilfellet, når det gjelder akkurat denne loven, gir ordet «historisk» mening.

Vi avskaffer nå all lovmessig diskriminering av homofile og lesbiske, og gjør som samfunn en markering av at heterofil og homofil kjærlighet har samme status, at den er like mye verdt. Det er i sannhet historisk. Det har vært en lang vei å gå – via avkriminalisering, fjerning av homofili som sykdomsdiagnose, til partnerskapsloven og til denne ekteskapsloven vi diskuterer i dag.

Historien har felt en hard dom over dem som i sin tid stemte mot å gjøre homofili lovlig i Norge. Det er bare ett eneste spørsmål jeg kunne tenke meg å stille til dem som stemte mot avkriminalisering den gangen: Hvordan kunne dere? Stilt overfor et aktivt valg – skal homofili fortsatt være kriminelt i Norge, skal andres kjærlighet være forbudt – var det mange som mente det. Hvordan kunne de? Jeg tror at det samme spørsmålet vil stilles når generasjonene etter oss skal lære at noen stemte mot at to mennesker som elsker hverandre, skal få lov til å gifte seg. En gjenganger i denne debatten har vært at dette ikke handler om diskriminering, at ekteskapet pr. definisjon er en hellig pakt mellom mann og kvinne, som vi som politikere ikke har mandat til å endre på. Men selvfølgelig handler dette om diskriminering! Hvordan et trossamfunn definerer ekteskap, har ikke vi som politikere noe med. Jeg mener det er riktig at Kirken ikke pålegges å vie homofile og lesbiske, selv om det er mange som håper at den etter hvert vil gjøre akkurat det.

Men det ekteskapet vi diskuterer, det som er gitt ved norsk lov, er den juridiske rammen rundt et samliv. For meg

er det uforståelig at det ikke er diskriminering når noen former for samliv ikke gis samme mulighet til trygge og forutsigbare rammer. Det homofile samlivet er ikke noe vi vedtar eller ikke vedtar, det er ikke homofili vi stemmer for eller imot. Det er om de homofile som lever sammen med og uten barn – ofte planlagte, velkomne, etterlengtede barn – skal ha samme rettigheter som det jeg som heterofil har.

– Vi fratar barna en far, er en annen gjenganger. Nei, det gjør vi ikke. Det finnes mange tusen barn som vokser opp med mor og medmor i vårt samfunn, det er ingen far med i bildet. Det har heller ingen verdens ting med hva slags vedtak vi gjør på dette huset. Når man hører på enkelte debattanter, virker det som om vi her på Stortinget bestemmer hva slags familiekonstellasjoner unger skal leve i. Det har vi heldigvis ingen mulighet til. Men vi gir de ungene som lever i slike familier, f.eks. med mor og medmor, rett til to foreldre fra fødselen og de samme rettighetene gjennom lovverket som alle andre unger har. Det er et stort framskritt. Samtidig sender vi et kraftig signal til samfunnet og til alle de ungene som har foreldre av samme kjønn, om at de lever i fullverdige familier, at de er verdsatt på samme måte som alle andre. Hvordan kan man vri dette til å bli en debatt som ikke handler om diskriminering? Det er én ting at man kan leve med å stemme for diskriminering av voksne mennesker, men at enkelte setter seg imot å gi fulle rettigheter og å få slutt på diskrimineringen av disse ungene, er for meg veldig vanskelig å forstå.

Kristelig Folkeparti har ingen ærerik historie i kampen for de homofiles rettigheter. Det er kanskje derfor de prøver å vri dette over til å bli en diskusjon som først og fremst skal handle om barna og om hvordan vi setter barnas behov til side for å tilfredsstille kravene fra voksne homofile. Det virker som om det er veldig vanskelig å forstå at også for mange av de varmeste forsvarerne av denne loven, har det å sikre barnas rettigheter vært viktigst. Hvordan skal Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet forklare de tusenvis av ungene som nå får styrket sine rettigheter, at det var av hensyn til dem at de stemte mot foreldrenes mulighet til å inngå ekteskap? Det er et nærliggende spørsmål å stille seg.

Hva er det man er så redd for? Er det de som for alvor tror at samfunnet er nær ved å gå i oppløsning, når flere mennesker får rett til faste rammer rundt samlivet sitt? Er det faktisk noen som mener at ekteskapsinstituttet svekkes ved at flere får mulighet til å ta del i det? Eller handler dette i bunn og grunn om manglende toleranse for homofile og for anerkjennelsen av at homofil kjærlighet er like mye verdt som den heterofile? At to mennesker som elsker hverandre er akkurat det, verken mer eller mindre uansett kjønn. Når ble kjærlighet en trussel for samfunnet? Jeg er fryktelig stolt over at vi som samfunn endelig er klare til å ta dette viktige steget som en felles ekteskapslov er.

Når noen sier at Arbeiderpartiet stempler partnerskapsloven som diskriminerende ved å gå for felles ekteskapslov, mener jeg at de har rett til det. Når jeg allikevel er glad for å tilhøre et parti som gikk i bresjen for partnerskapsloven, er det fordi den loven tok oss mange og lange steg

i retning av dagen i dag. Kampen for å avskaffe all diskriminering av homofile gjennom norsk lov ble ikke slutført med partnerskapsloven, men vi gikk i riktig retning. Det har Arbeiderpartiet hele tiden gjort, ikke alltid fort nok, ikke alltid med lange nok skritt, men det har alltid gått i riktig retning, og vi har alltid gått først. Andre har strittet imot, og de stritter fortsatt når vi i dag endelig oppnår like rettigheter for alle som elsker hverandre.

Det er fryktelig paradoksalt at mens store trossamfunn kjemper mot anerkjennelsen av homofil kjærlighet som likeverdig heterofil kjærlighet, har de homofiles mangeårige kamp til fulle vist oss den kjærligheten som utholder alt, tror alt, håper alt, tåler alt.

Lagtingets oppgave er å sikre lovarbeidet. Sjelden har vi fått oss forelagt et vedtak som har vært gjennom en lengre prosess, en prosess som har skjedd i det norske samfunn og i det politiske miljø gjennom flere tiår. Man kan forsøke å redusere dette til en debatt om formaliteter, men det vedtak som ble gjort 11. juni, ble gjort av et odelsting med fullt overlegg og med full forståelse for hva disse lovendringene innebærer. Det var et klokt, veloverveid og – ikke minst – et riktig vedtak. Det var mange som avgav sin stemme med stolthet og med et ekstra bankende hjerte. I dag skal vi endelig komme helt i mål.

Johannes Rindal (Sp) [13:39:47]: Lagtinget har i dag til behandling en lov som svært mange har sett fram til å få vedtatt. Jeg er glad for å få være med på dette historiske vedtaket. Jeg tror rett og slett vi heterofile ikke klarer å ta inn over oss hvor mye dette betyr for de lesbiske og homofile, som får oppleve at storsamfunnet endelig vedtar en lov som likestiller deres samliv med et heterofilt samliv.

Soria Moria-erklæringen slår fast at Senterpartiets representanter er fristilt i denne saken. Det meste ble sagt i odelstingsbehandlingen, men siden debatten også går her i Lagtinget, ønsker jeg å utdype mitt standpunkt.

Slik jeg ser det, er hovedformålet med denne loven å sikre ett juridisk rammeverk som likestiller heterofilt og homofilt samliv. Siden ekteskapet er en juridisk ramme som mange velger for sitt forpliktende samliv, vil det å gi homofile mulighet til å inngå ekteskap etter min mening styrke ekteskapet som institusjon. Flere her i salen er uenige med meg i det standpunktet og viser til ekteskapet slik det tradisjonelt har vært. Jeg håper tiden nå er inne for at vi her i dag kan si at samfunnet nå anerkjenner at homofilt og heterofilt samliv er like verdifullt, at to mennesker som ønsker å inngå den forpliktelsen ekteskapet innebærer, får muligheten til det uavhengig av legning.

Det som for mange har vært det vanskeligste punktet i loven, er punktet om å gi lesbiske mulighet til assistert befruktning. Når jeg går inn for dette forslaget, er det fordi jeg støtter bruk av assistert befruktning for heterofile par. Og som en konsekvens av å åpne for ekteskap mellom to av samme kjønn og dermed gi disse like rettigheter som heterofile par, følger også en mulighet for lesbiske par til å bli vurdert for assistert befruktning.

Hensynet til barnas beste blir av både motstandere og tilhengere av loven trukket fram for å begrunne den en-

keltet syn. Jeg mener at en stats oppgave er å sikre at flest mulig barn kan få gode og stabile rammer rundt sin oppvekst. Dersom en mener at ekteskapet er den mest stabile rammen rundt et samliv, følger det at å utvide ekteskapet til å omfatte likekjønnede par gir den beste rammen for flest mulig barn. Til motstandernes frykt for at disse barna vil vokse opp med foreldre av samme kjønn, er det å si at alle foreldre uansett livssituasjon og legning har et ansvar for at sine barn opplever positive rollemodeller av begge kjønn.

Retten til å bli vurdert er et begrep som dessverre har forsvunnet litt i debatten. På motstanderne høres det ut som om at dersom denne loven blir vedtatt, vil alle homofile adoptere, og alle lesbiske vil stille seg i kø utenfor nærmeste fertilitetsklinikk. Det denne loven egentlig handler om, er å gi homofile rett til å bli vurdert på lik linje med heterofile par, altså gjøre omsorgsevne til det avgjørende kriteriet. Det heter seg at vettet er jevnt fordelt. Jeg er overbevist om at det også gjelder omsorgsevnen, og jeg vil påstå at både vett og omsorgsevne er tildelt uavhengig av kjønn og legning.

Dagen i dag er historisk på mange måter. Det har vært en lang vei hit, både for samfunnet, for partiene og ikke minst for alle oss som sitter i lagtingssalen her i dag. For meg har det avgjørende vært å sikre at barn av lesbiske og homofile får styrket juridiske rettigheter, at alle par kan inngå den forpliktelsen et ekteskap er, og at omsorgsevnen skal være det avgjørende kriteriet i spørsmålet om barn. Det må uten tvil være til barnas beste.

Jorodd Asphjell (A) [13:43:53]: En felles ekteskapslov for heterofile og homofile par har utløst et bredt engasjement over hele landet, på både godt og vondt. Innfallsvinkelen fra disse to sidene har vært helt forskjellig – grunnleggende forskjellig. Motstanderne av en ny ekteskapslov har nå gjennom lang tid spilt på frykten for hva en slik endring vil bety for enkeltmennesker, for samfunnet, og for barn og familier.

Representanten Ola T. Lånke var inne på fortvilte motstandere. Ja, hva er man fortvilt over i forbindelse med en slik lovendring? Er man fortvilt over at barn skal ha samme rettigheter, og at lesbiske og homofile skal ha samme rettigheter som oss som er heterofile i en ny ekteskapslov? Ingenting har gledet meg mer enn å se den gleden alle de som har kjempet og stått på for å få denne loven på plass, viste da dette vedtaket ble fattet i Odelstinget den 11. juni. 11. juni og 17. juni vil for all framtid være viktige merkedager i norsk historie for alle dem som har stått på i mange år for å kunne leve sine liv etter sine ønsker og behov.

Representanten Schmidt fra Fremskrittspartiet sier at vi nå innerst inne må kjenne etter hva det er vi føler, hva det er vi tenker. Skal vi lete etter fordommer, lete etter frykten? Eller skal vi se muligheter, se håpet for dem som har stått opp for sine behov, se den urettferdigheten som de har opplevd gjennom mange år? Vi har alltid vært gjennom fordomsdebatter, f.eks. knyttet til innvandring osv. Men det er jo ikke det vi skal lete etter. Vi skal lete etter håpet, lete etter muligheter for å gi folk de samme rettigheter som alle andre tar som en selvfølge. Det er jo dette

det er snakk om. Det er ikke snakk om jus. Det er snakk om hvordan vi skal komme fram til en ny lov som det gir en mening for folk å leve etter. Vi skal fortrenge og kjempe mot fordommer. Vi skal heller lete etter og se muligheter for et godt liv.

Istedenfor å argumentere åpent mot like rettigheter for homofile og lesbiske forsøker mange motstandere å bruke denne debatten slik at ikke alle får mulighet til å si hva de ønsker – delta i en demokratisk prosess. Jeg synes mange representanter i posisjonen har beskrevet det på en god måte. Dette handler ikke i første rekke om jus. Det handler om medmenneskelighet i viktige saker og for mange menneskers liv.

Slik forsøker motstanderne av den nye ekteskapsloven å komme unna denne debatten når det gjelder kjernen i det vi snakker om. Da forundrer det meg at mange partier som holder høyt som sin fane dette med nestekjærlighet, ikke bruker mer tid på de spørsmålene som er knyttet til denne saken. Jeg tror mange av motstanderne ikke har brukt tid på å jobbe med sine verdier, sine synspunkt. De er mer opptatt av ikke å gi homofile og lesbiske samme muligheter som andre har. Den nye ekteskapsloven vil være et stort framskritt, på lik linje med innføringen av likestillingsloven m.m. Jeg er stolt over å være innbygger i et land med et demokrati som det Norge har, som løfter fram nestekjærlighet, likeverd, medmenneskelighet og solidaritet med alle dem som i denne saken har stått opp for større rettferdighet i vårt samfunn. Vår viktigste oppgave er å gi barn og unge rammer for et stabilt familieliv, uavhengig av om foreldrene er homofile eller heterofile.

Arbeiderpartiet mener det er positivt at homofile og lesbiske får mulighet til å forplikte seg gjennom et ekteskap. Mange har spurt om Arbeiderpartiet nå har endret syn på partnerskapsloven når de sier ja. Endret syn? Et samfunn er jo ikke statisk. Fra 1993 og fram til 2008 har det rent mye vann i havet. Veien blir til mens vi går, den. Samfunnet har endret seg, og det må vi ta inn over oss på alle måter.

Norges grunnlov var da den ble vedtatt, en av de mest moderne grunnlovene i Europa, en av de mest liberale og demokratiske. Men den grunnloven kunne heller ikke være statisk. Vi må endre loven i forhold til samfunnsutviklingen. I dag har vi et enda mer moderne demokrati. Vi har et aktivt demokrati. Og som representanten Jagland sa: Normene endrer seg også over tid. Det er jo slik at ting skjer over tid. Da er det også viktig at lovene blir endret i takt med dagens situasjon.

Denne loven har en viktig oppgave. Den går på å utjevne forskjeller mellom minoriteter og majoriteter i samfunnet. Derfor ønsker jeg å stemme ja til en felles ekteskapslov. Jeg ønsker å stemme ja til at alle lesbiske par får samme mulighet til assistert befruktning og ha samme muligheter som heterofile.

Ann-Kristin Engstad (A) [13:50:33]: Størst av alt er kjærligheten! Det er min rettesnor for stemmegivningen i dag.

Mange har på talerstolen i dag påpekt at vi har motatt utallige henvendelser om denne loven. Det har vært

mange henvendelser for og mange mot, og det har vært noen veldig få som har vært direkte motbydelige. Jeg tar sterkt avstand fra måten enkelte har trukket denne debatten ned på. Noen har påstått at man svekker ekteskapet som institusjon. Men jeg tror ikke at heterofile slutter å gifte seg bare fordi homofile får den samme rettigheten.

Både de som er for, og de som er mot loven, bruker barna som argument. Barneombudet er tydelig i sin anbefaling. Barneombudet støtter forslaget på alle punkter, både at homofile skal bli vurdert som adoptivforeldre, og at lesbiske skal få tilgang til assistert befruktning. Enkelte har i debatten påstått at vi fratar barna en far. Mange tusen barn vokser i dag opp med to mødre og uten en far.

Nei, vi i Arbeiderpartiet sørger for å gi barn av homofile de samme rettigheter som andre barn. Stebarnsadopsjon, som er alternativet til ordningen med medmor, kan ta opp til to år. Disse barna får nå to juridiske foreldre, i tråd med FNs barnekonvensjon. Det er feil at FNs barnekonvensjon sier at man har rett til én mor og én far. Det er snakk om foreldre og omsorgspersoner, og det er kjønnsnøytralt. Vi sørger også for at barnet får arverett til sin medmor. Vi sørger for at medmor får rettigheter til fødselspermisjon og til foreldrepermisjon, slik barnet får bli kjent med begge sine foreldre. Men ikke minst: Vi sier klart fra at den kjærligheten som de mottar fra sine foreldre, er uavhengig av foreldrenes kjønn.

Et av forslagene vi skal stemme over, er at homofile også skal bli vurdert for adopsjon. Det er en ganske lang og møysommelig prosess, hvor man vurderes nøye som omsorgsperson. Hvis en singel kvinne ønsker å adoptere, vil hun bli vurdert opp og ned i mente. Men dersom hun hadde hatt en kvinnelig kjæreste, hadde hun automatisk fått avslag – uavhengig av hennes omsorgsevne. Det er diskriminering. Den diskrimineringen fjerner vi. Det er ikke en menneskerett å få barn, men det er en menneskerett ikke automatisk å få avslag på bakgrunn av sin legning.

Lesbiske par får nå også tilgang til assistert befruktning, på lik linje med heterofile par. Norsk lovverk sikrer barna rett til å vite om sitt opphav, som flere har trukket fram som argument i debatten, fordi vi ikke har en ordning med anonym sædgiver i Norge. De fleste utenlandske klinikker som benyttes av norske jenter – både av lesbiske og single – og av heterofile par, tilbyr altså i dag assistert befruktning med anonym sædgiver. Flere norske barn får med denne loven oppfylt sin rett til å få vite om sitt opphav – ved å legge til rette for assistert befruktning innenlands, uten anonym sædgiver.

Samiske miljøer har mange tabuer. Homofobi er dessverre i sterk grad levende i mange samiske miljøer. Mange av mine venner som står fram nordpå, flytter etter kort tid sørover til Oslo. De føler ikke at de er godtatt hjemme. De føler ikke at de kan være seg selv, og de føler at folk ser rart på dem.

Sametinget har engasjert seg i debatten om diskriminering av homofile. Særlig de tre siste årene har det gjentatte ganger blitt debattert fra Sametingets talerstol. Det har flyttet debatten ut i det offentlige rom, og det vil jeg applaudere.

I 2001 kom filmen «Lesbisk i Kautokeino» ut og tok et

kraftig oppgjør med de fordomsfulle holdningene i samiske miljøer. Dokumentaren viser lesbiske Marit Buljo, som flyttet fra bygda på grunn av fordommene, og er en sterk skildring av at hun flytter tilbake sammen med sin partner og vil stå imot disse holdningene. Hennes egen mor nekter å møte datterens samboer. Parets ønske er å gifte seg i Kautokeino kirke. Jeg håper Lagtinget i dag sier til dem at det ikke skal stå på lovverket, og at vi vil være med på å endre holdningene i Kautokeino.

Holdningsendringer tar tid.

Lovgivning flytter holdninger. Allerede i 1954 foreslo Justisdepartementet å avkriminalisere homofili. Landets biskoper uttalte da:

«Vi står overfor en fare av verdensdimensjoner. Det er en kjent sak at homoseksualitet har fått et uhyggelig omfang i mange land.»

Nesten 30 år etter, i 1972, ble homofili endelig fjernet fra straffeloven. Først ti år etter, i 1982, ble homofili fjernet som sykdomsdiagnose. Partnerskapsloven kom i 1993, og nå 15 år etter kan vi sette et endelig punktum for diskriminering gjennom lovverket.

Kristelig Folkeparti stemte mot alle disse endringene, også partnerskapsloven i 1993. De har påpekt i debatten at de har endret mening siden da, og de er i dag for partnerskapsloven. Det viser at det er riktig å bruke lovverket for å endre holdninger!

I dag tar vi det siste oppgjøret i en 54 år gammel kamp mot diskriminering gjennom lovverk. La oss fjerne diskriminering av homofile fullt ut.

La vedtaket i dag være en kjærlighetserklæring til kjærligheten. La oss kunngjøre over det ganske land at all kjærlighet er like mye verdt. La oss slå fast at det ikke er greit å behandle homofile annerledes. La oss gi barn av lesbiske og homofile de samme rettigheter som andre barn.

Størst av alt er kjærligheten!

Øyvind Halleraker hadde her overtatt presidentplassen.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [13:57:28]: Som unge sykepleierstudenter på 1970-tallet oppdaget vi at flere av de kvinnelige sykepleierne bodde sammen. Vi var imidlertid svært klar over hvem som var par, og hvem som bodde sammen med en venninne for å ha noen å dele boutgiften med. Det ble imidlertid aldri gjort noe stort poeng av at to av samme kjønn var par, bare stilltiende akseptert at slik var det.

Dette var på den tiden straffeloven § 213 ble fjernet – altså i 1972 – og vi visste å tie stille med det vi mente ikke angikk andre enn dem som bodde sammen med kjæresten sin. I henhold til § 213 var homoseksuell praksis kriminelt, dvs. det gjaldt homofile menn. Imidlertid var homofili og lesbisk praksis like tabubelagt og noe man tidde stille om. Men for en ung sykepleier på 1970-tallet var det mer snakk om biologi og kjærlighet enn om kriminalitet. Det har preget mitt forhold til homofile og lesbiske hele mitt voksne liv. Fordommene har fått ligge, selv om det som er annerledes, kan virke vanskelig å forstå og akseptere.

Jeg har opplevd mennesker jeg er glad i, streve med å

akseptere at de er homofile eller lesbiske. Det har vært kolleger, venner og også nær familie. Jeg har sett hvordan de har strevd med å erkjenne overfor seg selv at det er slik det er, og også sett hvor vanskelig det har vært å stå fram og fortelle omverdenen om hvordan det er. Jeg har sett usikkerheten hos en datter som har brukt mye tid på å erkjenne at hun er lesbisk. Hun har aldri tvilt på familiens støtte, men fryktet nok samfunnets reaksjoner på det livet hun ville leve.

Derfor er dagen i dag en stor dag – en dag da alle de jeg har kjent, og kjenner, endelig kan oppleve at de er akseptert som likeverdige mennesker, likeverdige med oss som er heterofile. Det er merkelig at noen kan ha en annen holdning enn at dette er det eneste riktige, men jeg aksepterer at det er noen som fremdeles må ha mer tid før de ser at vi alle først og fremst er mennesker, og ikke heterofile eller homofile – mennesker som alle har et ønske om å vise sin kjærlighet til en partner og skape en trygg ramme for seg og sin familie.

Under Odelstingets møte i forrige uke siterte statsråd Anniken Huitfeldt – som også representanten Holmberg fra Høyre refererte til – Spanias statsminister, som forsvarte landets nye felles ekteskapslov på denne måten: Et anstendig samfunn ydmyker ikke sine borgere. Et anstendig samfunn behandler sine borgere med respekt.

For meg er det nettopp det dette handler om. Det handler om å respektere alle mennesker og gi dem muligheten til å leve gode liv.

For svært mange av oss er et godt liv preget av familieliv med barn. Det er en stor glede og et privilegium å få lov til å være foreldre. Jeg støtter derfor helhjertet opp om at lesbiske par skal ha lik rett til assistert befruktning som heterofile par. At det nå åpnes opp for en slik behandling her i Norge, gjør det både enklere og sikrere for lesbiske par å få barn. Det fører også til at barnet kan få vite hvem som er den biologiske faren etter fylte 18 år, om barnet selv ønsker det. For mange er nettopp dette viktig, og det skal vi respektere. Men når mange gjør et stort poeng av at alle skal vite hvem som er ens biologiske opphav, reiser jo det nye problemstillinger. Det er mange som lever i uvisse om sitt biologiske opphav. Skulle vi tenkt på det i alle sammenhenger, ville det vært umulig f.eks. å akseptere utenlandsadopsjon. Det viktigste vi som samfunn kan gjøre, er å skape trygge rammer rundt alle typer familier, og la foreldrenes omsorgsevne være det avgjørende både når det skal vurderes for assistert befruktning og adopsjon.

Jeg har også registrert at lovens motstandere har fryktet for privatskolenes muligheter til å undervise ulike syn på ekteskap og familier. Her ligger både læreplaner og privatskoleloven fast. Alle skoler, private eller offentlige, skal undervise om ulike samlivsformer og variasjoner i seksuell orientering. Og det er «høve til å gjennomføre opplæringa i samsvar med sitt syn og si overtunding, så lenge det blir informert om andre syn og norsk lovgiving på området».

At motstandere av homofilt ekteskap derfor skal føle seg marginalisert og diskriminert, synes jeg blir å sette seg selv i en offerrolle de ikke trenger å påta seg.

Under prosessen med den nye ekteskapsloven har jeg mottatt, i likhet med mange andre, sms-er og mailer fra

aksjonsgrupper og enkeltpersoner. Det har ikke vært bare hyggelige henvendelser. Jeg har lest at vi har blitt utsatt for homolobbyister, at saken er for dårlig utredet, og at det har gått for fort. Jeg har ikke blitt utsatt for andre lobbyister enn dem som er imot den nye ekteskapsloven, og jeg kan ikke se at det verken har gått for fort, eller at saken er dårlig utredet. Statsråd Huitfeldts redegjørelse om prosessen omkring lovarbeidet er da også betryggende i så måte.

Vi har brukt altfor lang tid på å akseptere homofile og lesbiske samliv. Vi har brukt altfor lang tid på fordommer og på å legge hindringer i veien for at de menneskene det gjelder, skal få leve et helt ordinært og vanlig liv – et liv med trygghet for de hjemmene de bygger opp, og med trygghet for de ungene som lever sammen med foreldre av samme kjønn. Derfor er dagen i dag en lykkens dag. Alle de som har kjempet kampen gjennom tiår, fortjener en stor takk for at de aldri gav opp. Jeg hilser den nye ekteskapsloven, retten til assistert befruktning og retten for lesbiske og homofile til å bli vurdert for adopsjon velkommen.

Finn Martin Vallersnes hadde her overtatt presidentplassen.

Hilde Magnusson Lydvo (A) [14:04:55]: En felles ekteskapslov som likestiller homofile og heterofile, er en seier for kjærligheten. I all hovedsak er det jo dette det handler om når vi vedtar i dag at to mennesker som elsker hverandre og ønsker å leve sammen, skal få gifte seg – det skal ikke være noen forskjell på å leve i et heterofilt eller et homofilt parforhold.

Videre er ønsket om å stifte familie ganske universelt. Vi gir lesbiske og homofile par muligheten til dette i ordnede former, og vi sikrer at de barna som vokser opp med lesbiske og homofile foreldre, er ivaretatt i lovverket og har de samme rettighetene som andre barn. Og det skulle bare mangle.

Når vi gir donorbarn av lesbiske de samme rettighetene som donorbarn av heterofile, er det jo slik vi unngår diskriminering. Det samme gjelder adopsjon. Det at en kvinne som er enslig, skal kunne bli vurdert som adoptivmor, men ikke skal være egnet som omsorgsperson den dagen hun flytter sammen med den hun elsker, som da er en kvinne, er jeg glad for at vi endrer i dag.

Den spanske statsministeren er det blitt referert til flere ganger. Han gav uttrykk for at han ikke ville ydmyke sine innbyggere, og at de skulle likestilles. Jeg er glad for at vi i dag i Norge slutter å ydmyke våre innbyggere ved å skille mellom kjærlighetens A- og B-lag – ja, for slik lovverket vårt har vært til i dag, kan jeg ikke forstå det annerledes. Partnerskapsloven var viktig for 15 år siden, men det er på tide at samfunnet nå ser at det ikke er noen forskjell på heterofil og homofil kjærlighet. Det signalet vi med denne loven nå sender ut til unge lesbiske eller homofile – som tror de har noe å skamme seg over – er viktig, for vi vet at lesbiske og homofile er overrepresentert på selvmordsstatistikken.

Å gi flere muligheten til å ta del i ekteskapet som institusjon, vil være å styrke det. Ekteskapet bygger på gjensidig kjærlighet og respekt – fint at flere får ta del i det.

Ekteskapsloven er en rettighetslov for ektepar – under ekteskapet, ved skilsmisse, ved død og i forhold til barn. Felles ekteskapslov vil gi en juridisk regulering for både heterofile og homofile par – samme rettigheter uavhengig av seksuell legning.

Vi er alle mennesker som har ønsker for livet vårt. I prosessen fram til Lagtinget i dag – helt til i dag tidlig – har vi mottatt e-poster og brev som har gitt uttrykk for en annen holdning enn den jeg har. Det at vi i dag vedtar en lov som er normgivende, er jeg glad for. Jeg har tro på at de nye generasjonene – de som kommer etter oss – og barna har en annen holdning til dette enn vi har hatt de siste årene. Mine to eldste barn på åtte og elleve år har ingen problemer med å forstå at det er ulike måter å leve sammen på i dag, om det er mor og mor, mor og far, eller hvordan familien er organisert. Sønnen min på åtte år har en klassekompis som har mor og far, og far har en ny mannlig kjæreste. Det er helt greit. Selv om sønnen min av og til kaller det å være «hemo», så er han i hvert fall enig i at det er en grei måte å ha en familie på.

Samfunnet er i utvikling. Jeg mener vi er klare for å videreføre de vedtakene som Odelstinget fattet, og som Arbeiderpartiet stemte for. Som det er sagt tidligere fra denne talerstolen: Størst av alt er kjærligheten.

Sonja Mandt-Bartholsen (A) [14:09:00]: Forrige onsdag var en god dag for kampen for likeverd og mot diskriminering. Nok et steg var tatt for likestillingen i Norge, og gleden var stor blant mange da Odelstinget gjorde sitt vedtak.

Vår oppgave i Lagtinget er å sette stempel under – med forhåpentligvis det samme resultatet. Når vi da er enig i lovteksten, er det naturlig at vi også drøfter hva loven innebærer, og hvorfor vi gjør det vi gjør. Prosessen har vært lang – kanskje altfor lang, mener mange. I Vestfold har Arbeiderpartiet vært en forkjemper for homofiles rettigheter i mange, mange år. Vi har alltid vært tidlig ute i Vestfold, både når det gjelder partnerskapsloven og når det gjelder å sjekke ut homofiles levekår. Vi har hatt uredde folk som har villet sette dagsorden og endre samfunnet, og som har sett urettferdigheten i det systemet som har vært. Det er jeg stolt av, både med lyset på og med lyset av.

Allerede på årsmøtet i 1998 foreslo AUF at homofile skulle få lov til å adoptere. Det skapte stor debatt den gangen, og ble ikke vedtatt. Tiden har heldigvis blitt modnet. Det viser at tiden jobber for endringer i de fordommene vi har i samfunnet, og at ting blir bedre.

Mange har nevnt de utallige mailene og sms-ene som durer inn både natt og dag, og brev om evig fordømmelse og fortapelse som vi har fått. Det viser meg at ikke alle ser på dette som en likestillingskamp eller en kamp for rettferdighet og likeverd. Nei, det blir sett på som en trussel mot det etablerte. Det massive skytset fra motstanderne styrker min tro på at vi er på rett vei – for det beste i livet er, som nevnt, kjærligheten til et annet menneske. Den skal ikke forbindes med skam eller fordømmelse. Det beste i livet må være for alle uansett legning. Hvem har rett til å dømme?

Muligheten til å kunne få etablere seg og ha ekteska-

pet som ramme rundt kjærligheten bør vi kunne unne vår neste, dersom vi mener at ekteskap er den beste samlivsformen for oss selv. En ting som er rett for meg, bør også være tilgjengelig for de homofile og lesbiske. Men det å elske sin neste og ha respekt og ydmykhet, ser etter henvendelsene å dømme ut til å gjelde bare hvis man er i det godkjente mønsteret.

Vi blir møtt med at vi overser barna og ikke tenker barnas beste. Det mener jeg er helt feil. Det er jo nettopp barnas beste vi har som mål, at medmor får status og juridiske rettigheter, som arv og rettigheter ved samlivsbrudd. Og så kommer argumentet: Hvorfor ikke holde seg til stebarns-adopsjon? Jo da, det var et steg i riktig retning, men det er en lang prosess. Det kan ta opptil to år, og i mellomtiden er både barn og medmor i en gråson. Vi vil sikre de juridiske rettighetene rundt barna, nettopp til barnas beste. Etter det jeg vet, foreligger det ingen forskning på at barn som er vokst opp hos foreldre av samme kjønn, har det bedre eller verre enn andre barn.

Historien formes bit for bit. Fra kampen om loven om avkriminalisering, som i 1972 ble vedtatt med stor motstand fra Kristelig Folkeparti, til partnerskapsloven som nå plutselig er alternativet for motstanderne, men som av dem også ble dømt ned i 1993. Jeg tror ingen av disse lovene har ødelagt for ekteskapet som samværsform.

Jeg har stor respekt for at folk mener annerledes om saken enn det vi i flertallet gjør her i dag. Det gjør imidlertid også at respekt må kunne kreves tilbake. Det må vises respekt for dem som vil formalisere samlivet, for dem som vil ha barn sammen, og som vil sikre barna og seg selv et godt rammeverk. Vi vet at vi bryter en tradisjon og mange tradisjonelle oppfatninger. Men som et anstendig samfunn behandler vi våre innbyggere med respekt, og som politikere er det vårt ansvar å drive samfunnet videre og framover til beste for alle. Med dette vedtaket i dag gjør vi hverdagen bedre for mange. Med dette viser vi at de homofiles kjærlighet er like verdifull som kjærligheten mellom heterofile. Vi aksepterer, og vi gir rom for mangfold.

Når lederen i hjemmeavisen min, Østlands-Posten, forrige torsdag skrev at med det vi nå gjør, forsvinner fordommene – og viser til det juridiske rammeverket som ekteskapet er, og at dette ikke er noen religiøs trosbekjennelse – setter lederen dette i et perspektiv og legger debatten der den bør ligge. Jeg tror mange mener som ham.

I dag er vi med på å gjøre Norge til et enda mer likestilt samfunn. Vi vil se at det med årene kommer til å bli en selvfølge, bare folk får vent seg til det.

Irene Johansen (A) [14:14:09]: På et landsstyremøte i Arbeiderpartiet tidligere i år deltok Kim Friele, en kvinne som har kjempet mange kamper mot diskriminering av kvinner og menn som er homofile eller lesbiske. Hun holdt en tale og kunne fortelle om en lang og – når en ser tilbake på det – til dels tragikomisk historie om de mange små skritt for likeverd som hun ha vært med og kjempet igjenom. Hun fortalte f.eks. at hun som lesbisk kvinne følte seg diskriminert av at det i daværende § 213 i straffeloven kun var homoseksuelle menn som var kriminalisert. Kvinner var ikke nevnt. Da paragrafen ble utformet, var det mu-

ligens utenkelig at også kvinner kunne forelske seg i en av samme kjønn. Først i 1972 ble denne paragrafen tatt ut av straffeloven, og homoseksualitet ble avkriminalisert. Det er ikke lenge siden.

Krefter som i dag kjemper imot ekteskapsloven vi nå skal vedta, har også kjempet imot alle de små skrittene som er tatt opp gjennom historien, for likeverd og mot diskriminering av mennesker. Det viser ikke minst alle henvendelser jeg har fått om denne saken.

Det er viktig at alle synspunkter kommer fram. Jeg reagerer imidlertid på at enkelte av disse innspillene bygger på såkalt forskning. Det siste innspillet fikk jeg i går, og det fortalte meg at jeg ikke måtte stemme for assistert befruktning for lesbiske par, fordi det viser seg, ut fra en undersøkelse gjennomført av NOVA, at lesbiske kvinner drikker seg beruset hver helg, eller oftere – tolv ganger mer enn blant heterofile kvinner. Jeg reagerer kun negativt på slikt, og kan ikke ta det alvorlig. Jeg synes det er trist. Slike innspill vitner om folks fordommer og er ikke faktaopplysninger, som de tilsynelatende skal framstilles som.

Jeg har jobbet i flere virksomheter der vi har diskutert virksomhetens verdigrunnlag. Slike diskusjoner er viktig for dem som jobber der, fordi de ønsker å jobbe i en virksomhet med et verdigrunnlag de kan identifisere seg med og være stolte av – og alle deltar som regel med stort engasjement. Når folk skal si hvilke verdier de gjerne vil virksomheten skal kjennetegnes ved, framhever de fleste verdier som toleranse, åpenhet og inkludering. Slike verdier kjennetegner også i stor grad det norske samfunn. De fleste av oss vil gjerne at det skal være slik, og påberoper oss et slikt verdigrunnlag.

Jeg ser denne saken, i likhet med loven om forbud mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne som vi vedtok før i dag, som viktige tiltak i tråd med det verdigrunnlag vi bygger vårt samfunn på, og som vi ønsker at vårt samfunn skal preges av, nemlig åpenhet, likeverd, toleranse og inkludering. Disse lovendringene handler om å gi alle våre innbyggere like rettigheter og å behandle dem med respekt. Jeg er stolt over å være med på å vedta det her i dag.

Så kort tilbake til Kim Friele, som jeg begynte med å snakke om. Hun innrømmet at hun trodde det var en aprilspøk da Arbeiderpartiets partisekretær, Martin Kolberg, ringte og fortalte hva som skulle skje. Men hun sa også at hun var veldig rørt og stolt. Hun trakk fram mange tidligere og nåværende arbeiderpartipolitikere som hun hadde samarbeidet med for å komme dit vi er i dag. Det er jeg også stolt av. Så sa hun videre at det var 40 år siden hun sjokkerte sin familie med å fortelle at hun hadde stemt på Arbeiderpartiet. Da utbrøt faren hennes at *det* var langt verre enn at hun var homoseksuell – der gikk grensen! Så fordommer kan gi seg de merkeligste utslag.

Tor-Arne Strøm (A) [14:18:11]: Lagtinget behandler i dag en lov som har engasjert oss, og som engasjerer mange mennesker. Jeg synes det er flott at folk engasjerer seg, men mange av mailene og sms-ene som også undertegnede har fått, kunne jeg ha vært foruten.

Det som skjedde den 11. juni om morgen da vi kom og skulle på jobb, var at vi ble møtt av demonstranter som kom med plakater og sa at de som kom til å gå inn for denne loven, var kriminelle. I et demokratisk samfunn synes jeg det er synd at man går så langt. Jeg har bare mottatt sms-er og mailer fra motstanderne.

Artikkel 2 i Barnekonvensjonen skal forhindre diskriminering av barn. Med forslaget til en ny, felles ekteskapslov vil barn med likekjønnede foreldre fra fødselen av få de samme rettigheter og juridiske rammer som andre barn. Det er viktig. Det synes jeg er en selvfølge. Barnet får arverett, og begge foreldrene får foreldreansvar og underholdningsplikt overfor barnet. Forskning har vist at det for disse barna er viktig at deres familieforhold blir respektert.

Barn i likekjønnede familier er et tema som det også finnes forskning på. Forskning har vist at for disse barna, som for andre barn, er det kvaliteten på relasjonen mellom barn og foreldre som er avgjørende. Det viktigste for alle barn er kjærlighet og omsorg.

Både tilhengere og motstandere av loven bruker barna som argument. Den fremste uavhengige talsperson for barn i Norge er Barneombudet. Barneombudet er, slik som jeg har oppfattet det, svært tydelig og anbefaler forslaget på alle punkter, både at homofile skal bli vurdert som adoptivforeldre, og at lesbiske skal få tilgang til assistert befruktning. På lik linje med heterofile par er det mange homofile par som nå får den muligheten.

Vi trenger ingen utredning for å slå fast at homofile og lesbiske er like gode mennesker. Vi trenger ingen utredning for å slå fast at alle – og da mener jeg alle – barn skal ha de samme rettighetene, uavhengig av foreldrenes legning. Hvis noen skulle ha behov for å utrede akkurat det, må det jo være fordi de er i tvil om hvorvidt alle barn fødes likeverdige – og det er et spørsmål som vi med respekt for oss selv aldri kan stille.

I dag tar vi enda et skritt i retning av det samfunnet som hele Norges befolkning fortjener, det samfunnet vi drømmer om og streber etter hver dag – et samfunn fritt for diskriminering, et samfunn der mangfoldet flourer og kjærligheten er størst og feires.

Så håper jeg at når vi i dag går ut fra lagtingssalen, er dette blitt en historisk dag – at både 11. juni og 17. juni blir dager vi alle sammen kan minnes. Derfor ønsker jeg å stemme ja til felles ekteskapslov.

Bård Hoksrud (FrP) [14:22:05]: Mange har sagt at dette er en historisk dag. Om det er en historisk dag eller ikke, vil bare framtiden vise, men det er ingen tvil om at den saken vi i dag diskuterer, er en viktig sak. Det er en viktig sak, som setter mange følelser i sving, både på den ene og den andre siden i debatten. Jeg synes det er bra at man har engasjement. Så forstår jeg at enkelte føler at en del av de kommentarene og meningene som har kommet fram, ikke har vært hyggelige. Noen vil kanskje si at de av og til kanskje har vært litt sårende, og det er selvfølgelig dumt.

Det er viktig å vise hverandre respekt og toleranse. Det er mange som har vært opptatt av respekt og toleranse her

i salen. Når jeg sier det, tenker jeg på meldinger og en del andre ting – selvfølgelig også det som har kommet fra utsiden av dette huset. Jeg føler at debatten i dag – vi er vel i ferd med å nærme oss en landing på debatten – viser at man i utgangspunktet har rimelig stor respekt for hverandre og viser stor toleranse. Det er viktig at vi kan klare å diskutere på et saklig nivå og behandle hverandre med stor respekt, selv om vi er uenige og har forskjellig utgangspunkt for hva vi mener i saken.

Jeg har lyst til å komme litt tilbake til diskusjonen og debatten som har vært om hvorvidt saken har vært grundig nok utredet eller ikke. Det har vært mye diskusjon om høring, og det er mange som har reagert på og mener at man har fått for liten mulighet til å komme med innspill både når det gjelder lovforslaget, og når det gjelder høringen ute. Når vi registrerer det flertallet har valgt å lande på, er det vel slik at ca. ni av ti av alle høringsinstansene som har svart, faktisk har vært negative til de endringene som Regjeringen nå legger opp til.

Når noen sier at de som er uenige i endringene, ikke aksepterer at alle mennesker er likeverdige, har jeg bare lyst til å si: Jeg aksepterer alle, og mener at vi er likeverdige. Enten man er heterofil, homofil eller lesbisk, er alle mennesker like mye verdt – uavhengig av seksuell legning. Det synes jeg det er viktig å få fram i debatten, og jeg har registrert at enkelte representanter har ment at noen kanskje har hatt en annen holdning og ikke akseptert mennesker som har en annen seksuell legning. Det har i hvert fall jeg, som en av dem som velger å stemme imot, et stort behov for å få fram: Jeg respekterer alle mennesker, og alle mennesker er likeverdige.

Til Marianne Marthinsen, som sier at noen kjemper mot homofil kjærlighet: Jeg opplever ikke at noen av dem som har hatt det samme synspunktet som meg, har argumentert med at man er mot den homofile kjærligheten, og mot at homofile skal få ha kjærligheten sin. Selvfølgelig er man ikke det, men man er uenig når det gjelder ekteskapet. Man har en partnerskapslov i dag, som gjelder homofile og lesbiske, og man har en ekteskapslov, som gjelder heterofile. Det er selvfølgelig ingen som er imot at folk skal få lov til å elske hverandre.

Så til like rettigheter for homofile og heterofile. Det er i stor grad likeverdighet i dag. Det er noen små nyanser som det er diskusjon om, spesielt når det gjelder ekteskapet.

Min begrunnelse for at jeg velger å stemme som jeg gjør i dag – jeg stemmer i tråd med Fremskrittspartiets syn – er selvfølgelig den barnetroen jeg har med meg, og at jeg faktisk selv har to barn. Jeg har oppfattet at det er gode og trygge rammer for mine barn. Det er mine grunner for at jeg velger å stemme som jeg gjør i denne saken. Men jeg respekterer selvfølgelig også alle dem i denne salen som velger å stemme noe annet. Jeg synes det er litt synd at det blir en slik type debatt, at man ikke respekterer andre mennesker på bakgrunn av de meningene og holdningene som det blir lagt til grunn at man har.

Vi har fortsatt ikke fått noen bedre argumenter i løpet av debatten i dag, og heller ikke i debatten som jeg fulgte med på i Odelstinget, som endrer mitt syn, at for meg er fortsatt mor og far det beste. Foreløpig finnes det heller

ikke argumenter i forskningen og den type ting som gjør at jeg velger å gå inn for et annet standpunkt.

Så har jeg lyst til å sette ting litt i perspektiv. Det har blitt mye diskusjon om far, om å få farsrollen inn. Det er litt spesielt. Vi har nå en regjering som er veldig opptatt av at alle barn som går på skole, skal få et eple, men retten til far er ikke nødvendigvis slik at alle vil ha med det i forslaget til endring som ligger her.

Jeg må ta med meg noen av dem som jeg mener kanskje har dratt til litt – ellers synes jeg for så vidt at debatten har vært grei. Jeg registrerer at representanten Engstad tar sterkt avstand fra det nivået enkelte har trukket debatten ned på, som er et lavt nivå. Jeg synes ikke det er å sette det inn i et godt perspektiv når resten av innlegget hennes stort sett dreide seg om kjærlighet, at det er noe av det største man kan ha. Da blir det litt spesielt at man legger opp til en debatt hvor man tar sterkt avstand fra meddebattanter. Jeg synes det er bra at vi har en skikkelig, grundig debatt om dette.

Jeg registrerer også at det er tolv arbeiderpartirepresentanter som nå har hatt ordet. Det kan kanskje være at de tre andre som da ikke har hatt ordet, er imot, men ikke har fått lov til å mene noe om dette. Jeg vet at i Odelstinget var det enkelte representanter som egentlig hadde tenkt å stemme mot, som ikke fikk delta under voteringen.

Det kan være at det er grunnen til at det nå er så mange som har hatt ordet. Jeg synes det har vært en bra, grundig debatt. Så blir det spennende å se hva resultatet blir. For Fremskrittspartiet mener jeg i hvert fall at vi ikke har fått noen nye argumenter som gjør at man skal stemme mot det forslaget som er innlevert fra Fremskrittspartiet.

Øyvind Halleraker hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, får en taletid på inntil 3 minutter.

Inge Lønning (H) [14:28:58]: Jeg skal ikke sette karakterer på Lagtingets debatt, men bare korrigere på ett punkt. Det er 14 talere fra Arbeiderpartiet som har hatt ordet i 10 minutter hver.

Jeg har lagt merke til at det er gjentatt nesten til det kjedsommelige i debatten at dette er historiens endestasjon – i hvert fall i Norge, kanskje i verden. Med disse vedtakene har man gjort slutt på all forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn. Jeg betviler ikke et øyeblikk at alle de som har sagt det, er i god tro, men de tar dundrende feil. Man gjør i beste fall slutt på 50 pst. av forskjellsbehandlingen. Det er ikke 100 pst. Man innfører nemlig en iøynefallende og ubegrunnet forskjell når det gjelder norsk lovs rammer rundt likekjønnet samliv mellom to personer av hankjønn og to personer av hunkjønn. Og med det diskrimineringsbegrepet man har brukt i denne debatten, er det en ganske dramatisk form for diskriminering. Den eneste form for begrunnelse som er gitt fra Regjeringens side for å foreslå 50 pst. diskriminering, er at hvis man skulle foreslå å fjerne 100 pst., måtte man foreslå å forandre bioteknologiloven. Ja, president, det måtte man ganske riktig gjøre!

Men i så måte er jo det forslaget man har fremmet, i akkurat samme stilling som det forslaget man ikke har fremmet. Hvorfor er det helt ok å forandre bioteknologiloven på det ene punktet, men en uoverstigelig hindring å forandre den på det andre punktet? Jeg har ennå til gode å høre ett begripelig argument som begrunnelse for det.

Så registrerer jeg at argumentene mot partnerskapsloven og desavueringen av den og idealiseringen av ekteskapsloven nesten uten unntak gjelder forhold der de to lovene er prikk like. Partnerskapsloven forutsetter også at man gir hverandre et løfte. Det foregår i full offentlighet. Det er en forpliktende kontrakt, som er nøyaktig like forutsigbar eller like lite forutsigbar som ekteskapsinngåelsen er. Det er noe i tankegangen her som ganske enkelt ikke henger i hop.

Jeg må få minne om at den gangen partnerskapsloven ble vedtatt i 1993, fikk man flertall fordi de som fremmet loven, forsikret om at det var endestasjonen. Man sa: Det kommer aldri på tale å gå videre og lage lik lovgivning for de forhold der det vitterlig er en forskjell, nemlig alt som har med forplantning å bestille. Det var jo derfor loven ble vedtatt. I dag sier man uten å rødme at det aldri var alvorlig ment.

Presidenten: Neste taler er Vidar Bjørnstad. Så vidt presidenten kan se, har ikke representanten Bjørnstad hatt ordet tidligere. Han har en taletid på inntil 10 minutter.

Vidar Bjørnstad (A) [14:32:25]: Jeg skal love ikke å forlenge debatten med å bruke 10 minutter, men jeg følte meg utfordret av representanten Hoksrud til å bekjenne meg fullt ut som representant for Arbeiderpartiet. Jeg er blant dem som ikke har hatt ordet, men støtter fullt ut homofile og heterofile skal ha lik rett til ekteskapsinngåelse, at barn fra homofile ekteskap skal sikres juridiske rettigheter fra starten av, og at homofile også skal kunne vurderes som adoptivforeldre. Jeg syntes egentlig at det har vært god nok representasjon fra Arbeiderpartiet til å grunnegi vårt ståsted, og at ikke alle nødvendigvis trengte å bekjenne sitt syn. Fra mitt ståsted i Arbeiderpartiet, ut fra verdien om likhet, rettferdighet og solidaritet, har mitt standpunkt i denne saken vært helt naturlig. Det er å inkludere i fellesskapet minoriteter som til nå ikke har hatt majoritetenes rettigheter.

Jeg er fullt ut enig i det representanten Hoksrud sa om å respektere alles standpunkt i denne saken. Men når Hoksrud sammenligner de rød-grønnes holdning til epler i skolen med retten for homofile til å ha samme rettigheter som heterofile, og beskylder oss for ikke å ivareta retten til far, representerer det et lavmål.

Jeg mener dette er et historisk øyeblikk for å sikre rettighetene og inkludere enda flere av minoritetene i fellesskapets og majoritetenes rettigheter.

Marianne Marthinsen (A) [14:34:28]: Representanten Hoksrud prediket respekt for andre menneskers synspunkter, at vi alle er likeverdige. Det er rørende vakkert. Desto mer utrolig er det når representanten videre i sitt innlegg begrunner sitt nei til loven med at han selv har barn og har erfart at mor og far er den beste og tryggeste

rammen for hans barn. Jeg vet ingenting om representanten Hoksruuds evner som far, heldigvis. Han er sikkert en utmerket far. Men hans begrunnelse er selve bildet på det jeg mener vi må bekjempe, nemlig en oppfatning om at meg og mitt, min familieform og min ramme rundt mine barn er det normale og det beste, og at andre har å leve på samme måte.

Ekteskapsloven er en anerkjennelse av det homofile samlivet som likeverdig med det heterofile. Det er et kraftig signal til barna som vokser opp i enkjønnede familier, om at de og deres familieform er like mye verdt.

Så har ikke jeg beskyldt noen for å bekjempe homofil kjærlighet, selv om det sikkert finnes dem som har gjort det også. Det har ikke jeg erfart i denne sal. Jeg påpeker bare at enkelte kjemper mot en likestilling av det homofile kjærlighetslivet med det heterofile. På det punktet har jeg mine ord fullt ut i behold. Det mener jeg at Hoksruuds innlegg beviste til fulle.

Tove Karoline Knutsen (A) [14:36:00]: Representanten Lønning og flere før ham har spurt hvorfor vi diskriminerer homofile ved ikke å tilby eggdonasjon og eventuell bruk av surrogatmor. Det er en fullstendig feilslått problemstilling og en logikk som ikke henger på greip.

Vi har ikke innført metoder for eggdonasjon og surrogatmor for noen i Norge. Det er altså et forbud som gjelder for alle. Dermed kan man ikke si at det er en diskriminering av homofile menn, heller ikke av heterofile par der kvinnen ikke har levedyktige egg eller ikke har livmor. Hun har ikke mulighet til å benytte seg av en slik metode, fordi den ikke er innført på generelt grunnlag. Derimot har vi sagt at vi ønsker at lesbiske skal ha mulighet til å foreta assistert befruktning, fordi det er lov i Norge for heterofile par, og da utvider vi den muligheten til også å gjelde lesbiske par. Det er altså en lov vi har innført i Norge. Vi ønsker at den skal gjelde alle.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [14:37:28]: Dei fleste håper vel no at debatten går mot slutten, og at dei fleste argumenta har kome fram. Det vil vere sånn at er det nokon som provoserer, så vil ein lett ta ordet igjen, så eg skal prøve å ikkje vere lang.

Når det gjeld problemstillinga med surrogatmødrer, er eit av argumenta som blir brukte for å opne opp for assistert befruktning i Noreg, at mange reiser til utlandet. Det er faktisk også ein del menn som reiser til utlandet for å få surrogatmor. Sjølv om det ikkje er lov å bruke surrogatmor i Noreg verken for heterofile eller homofile par, er den problemstillinga så vidt nemnd i proposisjonen: Eit utval ser på dei juridiske utfordringane knytte opp til dette. I neste omgang vil det kome ein debatt om at fordi det er homofile som reiser til utlandet, må vi også sikre dei juridiske rettar i Noreg. Då vil ein lett opne opp for nye diskusjonar og debattar rundt dette.

Eg har lyst til heilt til slutt å seie noko om det med diskriminering, fordi veldig mange hevdar at det er diskriminerande å ikkje gå for ei ny ekteskapslov. Men i Regjeringa sin eigen proposisjon står det på side 22, andre spalte:

«Departementet er i følge høringsnotatet kommet til at det etter gjeldende konvensjoner ikke er forpliktet til å åpne ekteskapet for likekjønnede par, men at det nå er et sterkt ønske om å likestille parenes samliv.»

Det er svært stor forskjell på å ha eit ønske om å likestille og å seie at det å ikkje likestille, er diskriminerande. I sjølve proposisjonen blir det ikkje sagt at det er diskriminerande, men det blir sagt svært mykje i debatten. Eg vil påstå at det å bevare dagens ekteskapslov ikkje er diskriminerande. Vi skal kjempe mot diskriminering av homofile og lesbiske – og der har Kristeleg Folkeparti også bidrege. Enkelte ønskjer å framstille det som om vi ikkje har gjort noko, og det er feil. Eg håper at vi i fellesskap vil kunne halde fram med å gjere noko med dette.

Presidenten: Inge Lønning har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Inge Lønning (H) [14:39:44]: Bare et lite svar til representanten Knutsen. Jo, jeg tror faktisk det henger på greip, for det har allerede fremkommet i den offentlige debatt at det er likekjønnede par av hankjønn som føler seg diskriminert. Etter den definisjonen av diskriminering som man her hele tiden legger til grunn, er den følelsen faktisk velbegrunnet, fordi de blir forskjellsbehandlet.

Nå er nok representanten Knutsen og jeg enige i sak, at det ikke er riktig å ta det skrittet, men mitt poeng var bare at de som tror at dette er endestasjonen – det tar jeg sjansen på å hevde uten å være verken av de store eller de mindre profeter – kommer til å ta dundrende feil. Allerede før blekket fra Hans Majestets fyllepenn er tørt på underskriften, kommer det kravet til å være i full gang.

Ola Borten Moe (Sp) [14:40:59]: Det ble fristende å ta ordet fordi Inge Lønning gjennom hele debatten har lagt et svært statisk syn til grunn for samfunnet og samfunnsutviklingen. Han har tatt utgangspunkt i et tidssnitt og sagt at det representerer universelle, evige verdier, og det er det samfunnet vi forholder oss til her og nå. Det er jeg ikke enig i. Jeg tror at Inge Lønning har rett når han sier at dette ikke kommer til å være endestasjonen, for samfunnet kommer fortsatt til å utvikle seg også i tiden som kommer. Det kommer til å komme nye kamper, og det kommer til å komme nye spørsmål, som fortjener nye svar. Vi er en del av den dynamiske utviklingen, og det vedtaket vi fatter her i dag, er en del av en dynamisk samfunnsprosess. Det mener jeg er et av hovedpoengene som vi er nødt til å ta inn over oss.

Jeg følte bare behov for å få sagt det.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4.

(Votering, se side nedenfor)

Etter at det var ringt til votering, sa

presidenten: Vi går til votering i saken.

Representanten Åse M. Schmidt har satt fram et for-

slag til anmerkninger på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Presidenten vil foreslå at det voteres separat over hvert enkelt romertall når det gjelder romertallene I–IV. Romertallene V–XII vil bli votert over samlet. – Det anses bifalt.

Det voteres da først over I i forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

«Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget i lov 4. juli 2001 nr. 47 om ekteskap.»»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 27 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres så over II i forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

«Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre.»»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 26 mot 14 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres så over III i forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

«Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget i lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon.»»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 27 mot 13 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres så over IV i forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

«Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslaget i lov 5. desember 2003 nr. 100 om humanmedisinsk bruk av bioteknologi m.m.»»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 23 mot 17 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Det voteres over V–XII i forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti:

«Odelstingets vedtak bifalles ikke.

Lagtingets anmerkning:

«Det henstilles til Odelstinget å henlegge lovforslagene under V–XII.»»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 26 mot 14 stemmer ikke bifalt.

Presidenten: Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 5 [14:58:38]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i folketrygdloven (svangerskaps- og foreldrepenger med 100 prosent dekning for selvstendig næringsdrivende) (Besl. O. nr. 92 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 61 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 51 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 6 [14:59:21]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven mv. (overføring av kompetanse til å innkalle til soning og behandle søknader om soningsutsettelse) (Besl. O. nr. 93 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 52 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 34 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 7 [15:00:01]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 18. desember 1959 nr. 1 om mortifikasjon av skuldbrev m.v. og enkelte andre lover (Besl. O. nr. 94 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 53 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 37 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 8 [15:00:40]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS) (Besl. O. nr. 95 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 65 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 38 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 9 [15:01:14]

Odelstingets vedtak til lov om pågrepelse og overlevering mellom de nordiske stater på grunn av straffbare forhold (lov om nordisk arrestordre) (Besl. O. nr. 96 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 66 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 39 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 10 [15:01:48]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler m.m. (Besl. O. nr. 97 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 56 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 41 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 11 [15:02:24]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i straffeprosessloven (DNA-etterforskningsregister) (Besl. O. nr. 98 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 54 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 42 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 12 [15:02:45]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i lov 9. juni 1978 nr. 50 om kulturminner (Besl. O. nr. 99 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 60 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 49 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 13 [15:03:34]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i barnehageloven (rett til plass i barnehage) (Besl. O. nr. 100 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 69 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 52 (2007-2008))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.

Sak nr. 14 [15:04:05]

Odelstingets vedtak til lov om endringer i opplæringslova (Besl. O. nr. 101 (2007-2008), jf. Innst. O. nr. 72 (2007-2008) og Ot.prp. nr. 54 (2007-2008))

Ola T. Lånke (KrF) [15:04:39]: Det kunne, i hvert fall sett fra Kristelig Folkepartis side, også vært godt grunnlag for å reise en debatt om denne loven. Det skal vi likevel ikke gjøre i denne omgang, og vi tar heller ikke opp igjen forslag. Jeg hadde bare lyst til å knytte noen bemerkninger til den nye loven, som i hovedsak dreier seg om det nye RLE-faget. Det jeg ønsker, er egentlig å gi uttrykk for en bekymring med utgangspunkt i det jeg opplever at mange lærere føler. De opplever det stadig vanskeligere å praktisere loven og undervise i dette faget.

Det er kristendommen som fortsatt er den religiøse tilknytningen for de fleste i Norge. Men det synes som om kravet om kvalitativ likebehandling av ulike livssyn og diskusjon om kvantitativ fordeling av de ulike religionene skaper usikkerhet hos dem som skal formidle. Jeg skal ikke gå mer inn i det, men jeg håper inderlig, selv om jeg er sterkt i tvil om det kommer til å skje, at det nye RLE-faget blir lagt til rette slik at det blir en virkelig presentasjon også av kristendommen og den kristne kulturarven, og at det legges vekt på at dette er den religionen og den tradisjonen de fleste nordmenn hører til i. Jeg vil si at det er viktig – ja, det er fundamentalt – at elevene får lære nok til også å føle seg hjemme i sin egen kulturbakgrunn.

Det er bekymringsfullt å oppdage at mange unge i dag synes å lære mer om andre religioner enn om kristendommen. Hva dette skyldes – om det er utydelighet i læreplaner, læreres usikkerhet overfor et fag som stadig kritiseres og debatteres, eller at elevene ikke har bakgrunn nok til å absorbere temaet – er ikke godt å si. Det er sannsynligvis flere faktorer. Men det er i hvert fall en situasjon som også vi som nasjonalforsamling bør ta på alvor i tiden som kommer. Det må tydeliggjøres i tilretteleggingen videre at fag og læreplaner skal gi lærerne trygghet, godt materiell og forpliktelse til en solid innføring i faget.

Jeg omgås på grunn av min bakgrunn en del prester i

Den norske kirke og har selv snakket med konfirmantprester som opplever at deres konfirmanter har tilnærmet ingen kunnskap i kristendom. Men så viser det seg at de faktisk vet atskillig mer om mange andre religioner. En konfirmantlærer som jeg kjenner, bruker å ta konfirmanter med i en moské. Det syntes jeg var positivt. Der kunne han imidlertid til sin overraskelse oppleve at konfirmanter kunne svare svært godt for seg på spørsmål om islam. De kunne islams trosbekjennelse: Det finnes ingen gud unntatt Allah, og Muhammed er hans sendebud. De visste godt hva islams fem søyler er: trosbekjennelsen, bønner, fasten, pilegrimsreisen og veldedigheten. Det er ikke noe å si på det, det er også i tråd med loven. Men da de så senere, i timen etter, ble stilt de mest elementære spørsmål om kristendom, om de mest elementære ting i det som vi gjerne betegner som katekismen, ble de derimot svar skyldig. Da presten spurte konfirmanter hva dette kunne komme av, var svaret: Det er ikke vår skyld, vi har lært mye mer om de andre religionene enn om kristendommen.

Nå skal det sies at jeg vet ikke hvor representativt dette er. Dette er egentlig mer et vitnesbyrd. Men jeg tror ikke det er så helt urepresentativt. Mitt poeng er at hvis vi ikke gir ungdommer som hører til i vår kristne tradisjon, en ballast i forhold til egen kultur og tro, står de dårlig rustet i møte med andre kulturer. Dette kan skape usikkerhet rundt egen identitet og gi lite å stå imot med i diskusjoner om verdier. Hvordan skal de kunne stå opp for verdier de ikke kjenner? Hvordan skal de kunne gå inn i en ekte dialog om verdier hvis de mangler kunnskap om sin egen arv? Hvis Grunnloven § 2 i framtiden kommer til å lyde «Værdigrunnlaget forbliver vor kristne og humanistiske arv. Denne Grundlov skal sikre Demokrati, Rettsstat og Menneskerettighetene», og denne paragrafen skal ha mening, må de som vokser opp i denne arven, ha inngående kjennskap til den. De har både rett og krav på solid undervisning i kristendom. Det man kjenner best og føler seg mest fortrolig med, blir gjerne også det man anser for rett. Om vi ikke gir den oppvoksende slekt god kunnskap om vår kristne og humanistiske arv, kan det føre til at de velger tradisjoner de ikke kjenner konsekvensene av. Og om Stortinget ikke gir lærerne arbeidsredskaper til undervisningen, kan det i sin ytterste konsekvens føre til at norsk skole bereder grunnen for tradisjoner som er fremmede for oss. Det kan umulig være meningen, og derfor må vi også sørge for et fag som tar vare både på våre egne verdier og på muligheten for kjennskap til andres tro og tanker.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [15:10:20]: Når representanten Lånke tar opp saken på den måten som han gjør, synes jeg nesten at jeg må redegjøre noe for flertallets syn i saken, for det er ikke slik at det ikke lenger skal undervises i kristendom i den norske skolen. Men hele komite-

en viser i sine merknader til at det i dommen fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol gis uttrykk for at det er problematisk å gi en religion kvalitativ forrang, dvs. at når det er angitt prosenttall for hvor mye det skal undervises i en religion i forhold til andre, vil det også bli oppfattet som at det kvalitativt gis en forrang i undervisningen. Videre er det imidlertid slik at det på bakgrunn av landets historie og tradisjon fortsatt vil være mulig med en kvantitativ forrang for kristendommen innenfor rammen av menneskerettighetene, og komiteen viser til at fagplanene i dag fastslår at innholdet knyttet til de fastsatte kompetansemålene i faget skal fordeles med om lag 55 pst. av timetallet til hovedområdet kristendom. Komiteen har merket seg at departementet vil fjerne den prosentvise fordelingen, og det er nettopp med tanke på at en ikke skal komme i samme situasjon som tidligere med hensyn til å bli dømt for å gi en religion kvalitativ forrang framfor andre.

Vi har understreket fra flertallets side at avviklingen av den prosentvise fordelingen av hovedemnene i faget ikke innebærer en forskyvning av kompetansemålene. Vi viser også til proposisjonen, der det framholdes at det i læreplanen i faget skal framgå at kunnskap om kristendommen fortsatt skal ha den kvantitativt største delen av lærestoffet. Vi legger også til grunn at det er muligheter for lokale variasjoner. Jeg viser videre til at det for tiden foregår en trosopplæringsreform, der store ressurser er gitt til de ulike trosretningene for nettopp å styrke deres muligheter til å undervise i sin religion.

Jeg håper at det ikke forstås slik i denne sal at det ikke lenger skal undervises i kristendom i den norske skole.

Ola T. Lånke (KrF) [15:13:20]: Jeg har ikke tenkt å gå videre på diskusjonen om RLE-faget med representanten Gerd Janne Kristoffersen. Jeg tar til etterretning det som er sagt nå i denne omgang. Jeg ville bare forsøke å gi uttrykk for en opplevelse som jeg tror en del av dem som jobber med unge mennesker her i landet, har, slik at det også er kjent i denne forsamling. Det var i grunnen det som var bakgrunnen, og jeg ønsker vel egentlig ikke at det skal følges opp her og nå, siden vi ikke har tatt opp forslagene heller.

Så tar jeg til etterretning at kristendommen skal ha en kvantitativ forrang. Jeg håper at det blir virkelighet, og at lærerne også bestreber seg på det. Så jeg får bare omskrive «det jeg skrev, det skrev jeg», som en mann sa, og si: Det jeg sa, det sa jeg.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet, og det er ikke framsatt noen forslag.

Odelstingets beslutning er dermed bifalt av Lagtinget, og lovvedtaket blir å sende Kongen i overensstemmelse med Grunnloven.